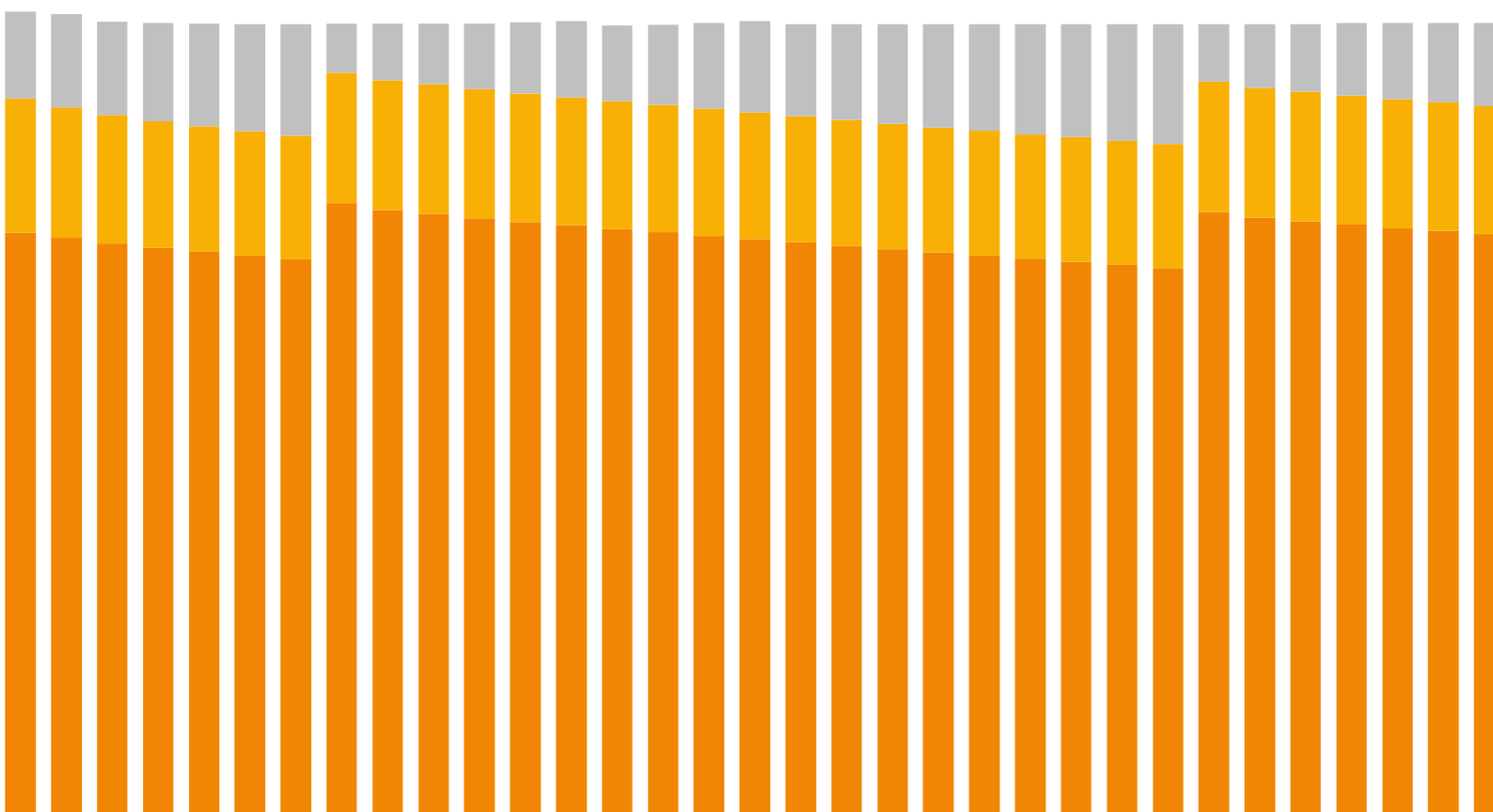

ORANGE RAPPORT 2019

Pensionssystemets årsredovisning

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Vad är Orange rapport?

Orange rapport 2019 beskriver den *allmänna* inkomstgrundade pensionens finansiella ställning vid utgången av 2019, utvecklingen under 2019 samt tre scenarier för framtiden.

Utöver den allmänna pensionens inkomst- och premiepension finns också tjänstepensioner och privata pensioner. För dessa finns det än så länge bara uppgifter till och med 2018. Tabellen nedan visar in- och utbetalningar gjorda under 2018 samt fonderat kapital vid utgången av 2018 för alla tre pensionslagen. Beloppen för premier och kapital är dock ungefärliga för tjänstepensioner och privata pensioner. För tjänstepensioner tryggade genom pensionsförsäkring är beloppen i tabellen fullgoda medan för övriga tryggandeformer är beloppen ofullständiga. Beloppen för privata pensioner, inklusive utbetalningar, avser enbart de privata pensionssparformer som varit avdragsgilla.

Totalt beräknas de årliga inbetalningarna till allmän pension, tjänstepension och privat pension uppgå till 519 miljarder kronor, varav den allmänna pensionens 323 miljarder kronor utgör 62 procent. Lönesumman i Sverige uppgick till ungefär 1 875 miljarder kronor 2018 (inklusive egenföretagarnas förvärsinkomster). Det innebär att vi i Sverige avsatte ett belopp som motsvarar 28 procent av våra löner till olika pensioner.

Det fonderade kapitalet i den allmänna pensionen uppgick till 2 563 miljarder kronor den 31 december 2018. Det motsvarar ungefär 43 procent av det totala fonderade pensionskapitalet i Sverige vid samma tidpunkt. Pensionsmyndigheten betalade ut 314 miljarder kronor i inkomst- och premiepension under 2018. Det motsvarar 67 procent av det totalt utbetalade pensionsbeloppet samma år, se tabellen nedan.

Orange rapport handlar alltså om betydligt mer än hälften av Sveriges pensionsverksamhet avseende in- och utbetalningar. Att det rör sig om en lägre andel vad gäller fonderat kapital beror på att inkomstpensionen är ett fördelningssystem med buffertfond, och inte ett fullt fonderat pensionssystem.

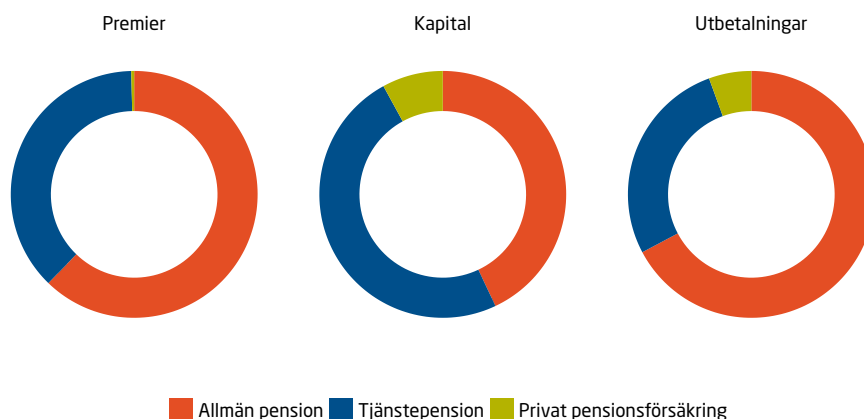
Utöver inkomst- och premiepensionen betalade Pensionsmyndigheten under 2018 ut garantipension med 13 miljarder kronor. Andra pensionsrelaterade förmåner som myndigheten betalade ut under året till äldre personer är inkomstgrundad änkepension med 10 miljarder kronor, bostadstillägg med 9 miljarder kronor och äldreomsorgsstöd med 1 miljard kronor. Dessa fyra förmåner finansieras från statsbudgeten och ingår inte i redovisningen i Orange rapport.

Sveriges pensioner 2018*

miljarder kronor

	Premier	Kapital	Utbetalningar
Allmän pension	323 (62 %)	2 563 (43 %)	314 (67 %)
Tjänstepension	194 (37 %)	2 924 (49 %)	127 (27 %)
Privat pensionsförsäkring	2 (0 %)	476 (8 %)	26 (6 %)
Summa	519 (100 %)	5 963 (100 %)	467 (100 %)

* Utbetalningar för tjänstepension och privat pension avser personer 55 år och äldre.

ORANGE RAPPORT

Pensionssystemets årsredovisning 2019

Pensionsmyndigheten

Stockholm 2020

Mer information om pensionssystemet finns på Pensionsmyndighetens webbplats
www.pensionsmyndigheten.se

För information om AP-fonderna – se respektive fonds webbplats
www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se, www.ap6.se samt www.ap7.se (premiepension)

Vi på Pensionsmyndigheten tackar de läsare som med sina frågor och synpunkter bidragit till att förbättra Orange rapport.

Utgivare: Pensionsmyndigheten
Redaktör: Ole Settergren
Projektledare: Inger Johannisson
Teknisk projektledare: Per Wikman

Databearbetningar och analyser: Karl Birkholz, Erland Ekheden, Stefan Granbom, Erik Granseth, Inger Johannisson, Hanna Linnér, Tommy Lowén, Lotta-Karin Nyström, Niklas Näsström och Estrella Zarate
Medverkat har även: Atosa Anvarizadeh, Annika Koponen, Mona Myrberg, Anna Sköld och Monica Zettervall

Grafisk produktion: Per Wikman, Pensionsmyndigheten
Fotograf sida 4: Magnus Glans
Tryckeri: DanagårdLiTHO AB, Ödeshög
Papper: Arctic Volume 250 gr (omslag), 115 gr (inlaga)

Omslag: Tommy Lowén och Anna Sköld

Grafen på omslaget visar kompensationsgraden för några typfall: hur stor den inkomstgrundande allmänna pensionen blir som andel av slutlönen för årskullar födda 1954–2020. Varje stapel visar utfallet för ett födelseår. De gul- och orangefärgade staplarna visar kompensationsgraden för premiepension respektive inkomstpension vid ett pensionsuttag vid den förväntade riktåldern för varje årskull. När riktåldern höjs syns det i grafen genom att kompensationsgraden för inkomst- och premiepension blir högre. Efter en höjning sjunker kompensationsgraden för de yngre årskullarna eftersom riktåldern inte fullt ut följer ökningen i medellivslängden. De gråa staplarna visar kompensationsgraden vid den alternativa pensionsåldern, den ålder som ger en lika hög beräknad kompensationsgrad som för de födda 1930. Nivån för denna årskull var 60 procent och motsvarar höjden på grafens första stapel (baksidan av rapporten). Kompensationsgraden sjunker för yngre årskullar trots att den alternativa pensionsåldern följer ökningen i medellivslängden fullt ut. Det beror på premiepensionens avkastning har varit högre än vad den antas bli framöver och det ger de äldre årskullarna en fördel. Pensionsbeloppen är beräknade med hjälp av Pensionsmyndighetens typfallsmodell som finns på:
www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/pensionsmodellen/typfallsmodellen.

Pensionsmyndigheten
Box 38190
100 64 Stockholm
Telefon: 0771-771 771
E-post: registrator@pensionsmyndigheten.se
ISSN 1654-126X

Innehåll

1 Pensionssystemets resultat i korthet	5
2 Resultat- och balansräkning	8
3 Redovisningsprinciper	11
4 Så fungerar den allmänna pensionen	15
5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader	35
6 Pensionssystemets värdeförändringar	42
7 Pensionssystemets framtid i tre scenarier	48
8 Noter och kommentarer	66
A Beräkningsfaktorer	90
B Matematisk beskrivning av balanstalet	101
C Ordlista	105

Nya utmaningar för pensionssystemet

Vi ser en förändrad värld efter utbrottet av covid-19, corona. Ekonomin och de finansiella marknaderna har påverkats negativt och osäkerheten om den framtida ekonomiska utvecklingen är stor.

Orange rapport visar att inkomstpensionssystemet vid årsskiftet hade goda marginaler och finansiell styrka. Tillgångarna översteg skulderna med cirka åtta procent, eller 758 miljarder kronor, vid utgången av 2019. Den kraftiga ekonomiska inbromsningen i Sverige och världen kommer sannolikt bland annat innebära lägre sysselsättning med ett minskat överskott i pensionssystemet som följd. Om påverkan blir så stor att systemets överskott vänds till ett underskott och därmed aktiverar balanseringen, ”bromsen”, är svårt att förutspå. Oavsett hur krisen påverkar inkomstpensionssystemet kommer krisen sannolikt att påverka indexeringen av pensionerna

vid kommande årsskifte på ett negativt sätt. Inkomstpensionernas omräkning styrs i huvudsak av hur genomsnittsinkomsten i Sverige utvecklas och den utvecklingen kommer säkerligen att bli svagare i år än vad som tidigare prognosticerats. Om den svenska börsen fortsätter att sjunka kommer premiepensionen för de allra flesta pensionärer justeras ned vid kommande årsskifte.

Pensionsgruppen har efter årsskiftet slutit en ny uppgörelse om ett pensionstillägg på maximalt 600 kronor för de med inkomster mellan 9 000 och 17 000 kronor. Ambitionen är att tillägget ska införas under år 2021.

Nya lag- och fondavtalskrav i premiepensionssystemet har införts under året vilket har inneburit att antalet fonder på fondtorget har sjunkit. Vi har tagit fram hållbarhetsverktyg och -indikatorer som gör det enklare för sparare att välja hållbara fonder. En ny utredning har föreslagit ytterligare förändringar med ett upphandlat fondtorg och att Sjunde AP-fonden ska ges uppdraget att upphandla fonder och förvalta fondtorget.

Vi står inför stora förändringar i det allmänna pensionssystemet framöver vilket kommer kräva stora insatser i utveckling och teknik. Det sker även förändringar i tjänstepensionsavtalen. Med Orange rapport beskriver vi bilden av det allmänna pensionssystemet i idag och framåt i tiden.

Daniel Barr
Generaldirektör Pensionsmyndigheten

1 Pensionssystemets resultat i korthet

Inkomstpensionens resultat 2019 är 296 miljarder kronor och balanstalet blev 1,0802, det vill säga tillgångarna översteg skulderna med 8,02 procent eller 758 miljarder kronor. Det positiva resultatet beror främst på att AP-fondernas tillgångar ökat i värde och på att avgiftstillgången ökade mer än skulderna.

Värdet av pensionsspararnas och pensionärernas premiepensionstillgångar uppgick den 31 december 2019 till 1 462 miljarder kronor, i den tillfälliga förvaltningen var värdet 41 miljarder kronor. Värdeutvecklingen i fondförsäkringen var 29,5 procent 2019.

Den allmänna inkomstgrundade pensionens två delar

Det allmänna inkomstgrundade pensionssystemet består av inkomst- och premiepension. Inkomst- och premiepensionen är avgiftsbestämda och finansiellt stabila. Stabilt på så sätt att skulder och tillgångar årligen förändras lika mycket, det vill säga varje års resultat är mer eller mindre noll. Detta gäller i princip helt för premiepensionen, medan inkomstpensionen tillåter årliga skillnader mellan skuldernas och tillgångarnas utveckling. Dock med den begränsningen att ackumulerade underskott inte tillåts kvarstå i systemet. Med inkomstpensionen avses i denna rapport även tilläggs-pensionen, som är ett förmånsbaserat system.

Inkomstpension

Inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem och inbetalda pensionsavgifter används för att betala samma års pensioner. De över- eller underskott som uppstår när pensionsavgifterna är större eller mindre än pensionsutbetalningarna hanteras av buffertfonden, dvs första - fjärde AP fonden.

Tillgångarna i systemet är värdet av framtida pensionsavgifter, kallad avgiftstillgången, och buffertfonden. Avgiftstillgången beräknas genom att avgiftsinkomsten multipliceras med den tid som en krona i genomsnitt förväntas ligga i pensionssystemet, omsättningstiden.

Pensionsskulden består dels av en skuld till förvärsaktiva, dels av en skuld till pensionerade. Skulden till aktiva är, till största del, summan av samtligas pensionsbehållning (slutraden i kontobeskedet i orange kuvert för samtliga). Pensionsskulden till de pensionerade är summan av de pensioner som förväntas betalas ut till dagens pensionärer under återstoden av deras liv. Skulden förändras i huvudsak med den årliga indexeringen av pensionskontonas saldon och pensionerna. Indexeringen bestäms av förändringen av genomsnittsinkomsten i Sverige i kombination med balanstalet de år balanseringen är aktiverad. Inkomstpensionssystemets resultat påverkas av ett stort antal samhällsekonomiska och demografiska faktorer. Kortsiktigt är sysselsättningens utveckling den viktigaste faktorn, men aktie- och obligationsmarknadernas påverkan på buffertfonden har också betydelse, framför allt vid stora förändringar. På lång sikt är demografiska faktorer viktigast.

Årets resultat 2019 uppgick till nästan 296 miljarder kronor. Tillsammans med ett kapitalöverskott på 463 miljarder kronor från 2018 ger resultatet ett kapitalöverskott om nästan 758 miljarder kronor vid utgången av 2019. Årets resultat beror definitionsmässigt på att tillgångarna ökade mer än skulderna. Tillgångarna överstiger skulderna med drygt 8 procent. Systemets balanstal för inkomst- och beräkningsåret 2019 beräknas till 1,0802. Eftersom systemet inte befinner sig i en balanseringsperiod kommer därmed balanstalet att inte påverka indexeringen av utbetalda pensioner eller pensionsbehållningar för år 2021 (balanseringsåret).

Inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder, inkomståren 2014–2019

miljarder kronor

Beräkningsår	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Balanseringsår	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Buffertfonden, medelvärde ¹	1 067					
Buffertfonden	1 185	1 230	1 321	1 412	1 383	1 596
Avgiftstillgång	7 380	7 457	7 737	7 984	8 244	8 616
Tillgångar	8 565	8 688	9 058	9 396	9 627	10 213
Pensionsskuld	8 141	8 517	8 714	9 080	9 165	9 454
Över-/Underskott	423	171	344	315	463	758
Balanstal ²	1,0375					
Balanstal ³	1,052	1,0201	1,0395	1,0347	1,0505	1,0802
Dämpat balanstal		1,0067	1,0132	1,0116	1,0168	1,0267

1 Medelvärde av fondvärdet 31/12 de senaste tre åren.

2 Föregående definition av balanstal (räknat på treårigt medelvärde av buffertfondens marknadsvärde per 31 december respektive år)

3 Balanstal (enbart räknat på buffertfondens marknadsvärde per 31 december respektive år, tidigare kallat finansiell ställning)

Tillgångarna 2019 har under året ökat med 6,1 procent. Avgiftstillgången ökade med 372 miljarder kronor, eller 4,5 procent. Omsättningstidens värde förändrades med 40 miljarder kronor och värdet av avgiftsinkomsten med 332 miljarder kronor. Buffertfonden, det vill säga avkastningen på fonderade kapitalet från Första-Fjärde och Sjätte AP-fonden, ökade med 240 miljarder kronor, eller +17,4 procent. Avkastningen på 240 miljarder kronor i förhållande till ingående fondvärde. År 2019 blev som 2018 ett år när pensionsutbetalningarna, fondernas utgifter, och administrationskostnaderna, översteg inbetalda pensionsavgifter till inkomstpensionssystemet. Skillnaden, primärt finansiella sparandet¹, gav ett negativt bidrag på 27 miljarder kronor. Totalt ökade tillgångarna för inkomstpensionssystemet med 585 miljarder kronor.

Pensionsskulden 2019 ökade under året med nästan 290 miljarder kronor, eller 3,2 procent. Skuldomräkningen, indexeringen, ökade skulden till de aktiva med 269 miljarder kronor varav omräkningen av skulden till pensionärerna utgjorde 100 miljarder kronor. Skulden till pensionerade påverkas av medellivslängdens förändring. Jämfört med 2018 har en 65-åringens genomsnittliga förväntade utbetalningstid (den ekonomiska medellivslängden) ökat från 16,65 till 16,76 år eller med drygt 42 dagar. Den ökade förväntade utbetalningstiden medförde i sig att skulden ökade med 32 miljarder kronor.

Premiepension

Premiepensionssystemet är ett fonderat system där pensionsspararna och pensionärerna själva kan välja hur premiepensionspengarna ska placeras. Pensionen betalas ut genom att det ackumulerade kapitalet säljs av. Tillgångarna utgörs av pensionsspararnas och pensionärernas placeringar i fonder. Pensionsskulden till aktiva och pensionerade för fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar. Förändringar i fondandelarnas värden påverkar pensionsspararnas och pensionärernas tillgångar direkt och lika mycket i systemet. Pensionsskulden för den traditionella försäkringen är värdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida

¹Primärt eftersom avkastningen på fonderade kapital saknas till det finansiella sparandet.

da avkastning, livslängder och driftskostnader. I premiepensionssystemet har i princip all in- och utbetalning till och från systemet och all värdeförändring samma påverkan på systemets tillgångar och skulder. Systemets positiva resultat tillhör pensionsspararna och pensionärerna och läggs i konsolideringsfonden i eget kapital. Medel i den traditionella försäkringens konsolideringsfonden utbetalas som återbäring i samband med pensionsutbetalningarna. Medel i konsolideringsfonden, fondförsäkring, avräknas mot nästkommande års avgiftsuttag för driftskostnader.

Värdet av pensionsspararnas och pensionärernas premiepensionstillgångar uppgick den 31 december 2019 till 1 462 miljarder kronor, i den tillfälliga förvaltningen var värdet 41 miljarder kronor. Värdeutvecklingen för fondförsäkring var 29,5 procent 2019.

Årets resultat 2019 uppgick till 5 556 miljoner kronor. Resultatet för hela försäkringsrörelsen förbättrades med 4 216 miljoner kronor. Det förklaras främst av att årets positiva kapitalavkastning i den traditionella försäkringen uppgick till 4 335 miljoner kronor jämfört med 2018 då avkastningen var 37 miljoner kronor. Värdeökningen på övriga placeringstillgångar uppgick till 1 351 miljoner kronor vilket är en ökning med 1 351 miljoner kronor. Utbetalda försäkringsersättningar har ökat med 232 miljoner kronor och uppgick till 1 432 (1 1200) miljoner kronor.

Avgiftsuttaget i Fondförsäkring sjönk med 298 miljoner jämfört med föregående år eftersom premiepensionen uppbyggnadslån slutamorterades under 2018. En avsättning på cirka 30 miljoner har gjorts för att betala motpartens rättegångskostnader i Allramålet. Denna avsättning belastar fondförsäkring i form av ökad driftskostnad.

Premiepensionssystemets tillgångar och skulder, 2014–2019

miljoner kronor

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Fondförsäkring	761 156	841 332	962 304	1 113 510	1 105 809	1 461 732
Traditionell försäkring	18 091	20 784	26 029	30 745	35 240	46 431
Tillfällig förvaltning	32 899	34 260	36 034	37 478	39 120	40 886
Försäkringstillgångar	812 146	896 376	1 024 367	1 181 733	1 180 169	1 549 049
Pensionsskuld	805 187	889 386	1 015 464	1 170 466	1 177 423	1 539 635
Årets resultat	2 491	1 003	2 686	3 213	1 339	5 556

Tillgångarna 2019 har under året ökat med 368 miljarder kronor. Förändringen av försäkringstillgångar avser i princip nyintjänade pensionsrätter, positiv värdeförändring, tilldelade förvaltningsavgifter och utbetalningar av pensioner som nämnts ovan.

Pensionsskulden 2019 ökade med 368 miljarder kronor. Förändringen av pensionsskulden avser i princip samma nyintjänade pensionsrätter, positiv värdeförändring, tilldelade förvaltningsavgifter och utbetalning av pensioner som nämnts ovan.

2 Resultat- och balansräkning

Inkomstpension, resultat- och balansräkning

Resultaträkning

miljoner kronor

	Not	2018	2019	Förändring
Förändring av fondtillgångar		-28 777	213 223	242 000
Pensionsavgifter	1	278 217	289 386	11 169
Pensionsutbetalningar	2	-304 444	-314 724	-10 280
Avkastning på fonderat kapital	3	-729	240 318	241 047
Administrationskostnader	4	-1 821	-1 757	64
Förändring av avgiftstillgång		260 183	371 998	111 815
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	5	321 541	331 755	10 214
Värdet av förändring i omsättningstid	6	-61 358	40 243	101 601
Förändring av pensionsskuld ¹		-84 198	-289 576	-205 378
Nya pensionsrätter	7	-275 472	-302 495	-27 023
Pensionsutbetalningar	2	304 439	314 724	10 285
Indexering	8	-131 520	-268 855	-137 335
Värdet av förändringen i livslängd	9	19 274	-31 559	-50 833
Uppkomna arvsvinster	10	12 793	12 633	-160
Fördelade arvsvinster	10	-15 446	-15 697	-251
Avdrag för administrationskostnader	11	1 734	1 673	-61
Årets resultat		147 208	295 645	148 437

1. Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post ( ) innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Balansräkning

miljoner kronor

	Not	2018	2019	Förändring
Tillgångar				
Fondtillgångar	12	1 383 119	1 596 342	213 223
Avgiftstillgångar	13	8 244 218	8 616 216	371 998
Summa Tillgångar		9 627 337	10 212 558	585 221
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat		462 685	758 330	295 645
Ingående balanserat resultat		315 477	462 685	147 208
Årets resultat		147 208	295 645	148 437
Pensionsskuld	14	9 164 652	9 454 228	289 576
Summa Skulder och resultat		9 627 337	10 212 558	585 221

Premiepension, resultat- och balansräkning

Resultaträkning

miljoner kronor

	Not	2018	2019	Förändring
Förändring av fondtillgångar		1 262	375 512	374 250
Pensionsavgifter	1	44 584	45 140	556
Pensionsutbetalningar	15	-9 537	-10 942	-1 405
Avkastning på fonderat kapital	16	-33 275	341 911	375 186
Administrationskostnader	17	-510	-597	-87
Förändring av pensionsskuld ¹		77	-369 956	-370 033
Nya pensionsrätter	18	-44 584	-45 140	-556
Pensionsutbetalningar	15	9 537	10 942	1 405
Värdetförändring	16	34 352	-336 233	-370 585
Uppkomna arvsvinster	19	3 197	3 700	503
Fördelade arvsvinster	19	-3 197	-3 700	-503
Avdrag för administrationskostnader	20	772	474	-298
Årets resultat		1 339	5 556	4 217

1 Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post ( ) innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Balansräkning

miljoner kronor

	Not	2018	2019	Förändring
Tillgångar				
Försäkringstillgångar	21	1 180 168	1 549 049	368 881
Fondförsäkring		1 105 809	1 461 732	355 923
Traditionell försäkring		35 240	46 431	11 191
Tillfällig förvaltning		39 120	40 886	1 767
Övriga tillgångar	22	8 969	7 348	-1 621
Summa Tillgångar		1 189 138	1 556 397	367 260
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat	23	11 715	16 762	5 047
Ingående balanserat resultat ¹		10 376	11 206	835
Årets resultat		1 339	5 556	4 217
Skulder		1 177 422	1 539 635	362 213
Pensionsskuld	24	1 168 516	1 532 161	363 645
Övriga skulder	25	8 906	7 474	-1 432
Summa Skulder och resultat		1 189 138	1 556 397	367 260

1 Ingående balanserat resultat skiljer sig mot utgående balanserat resultat föregående år, se not 23.

Inkomst- och premiepension, resultat- och balansräkning

Resultaträkning

miljoner kronor

	2018	2019	Förändring
Förändring av fondtillgångar	-27 516	588 735	616 251
Pensionsavgifter	322 801	334 526	11 725
Pensionsutbetalningar	-313 981	-325 666	-11 685
Avkastning på fonderat kapital	-34 005	582 229	616 234
Administrationskostnader	-2 331	-2 354	-23
Förändring av avgiftstillgång	260 183	371 998	111 815
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	321 541	331 755	10 214
Värdet av förändring i omsättningstid	-61 358	40 243	101 601
Förändring av pensionsskuld ¹	-84 121	-659 533	-575 412
Nya pensionsrätter	-320 056	-347 635	-27 579
Pensionsutbetalningar	313 976	325 666	11 690
Indexering/värdeförändring	-97 168	-605 088	-507 920
Värdet av förändringen i livslängd	19 274	-31 559	-50 833
Uppkomna arvsvinster	15 990	16 333	343
Fördelade arvsvinster	-18 643	-19 397	-754
Avdrag för administrationskostnader	2 506	2 147	-359
Årets resultat	148 546	301 200	152 654

1. Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post ( ) innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Balansräkning

miljoner kronor

	2018	2019	Förändring
Tillgångar			
Fondtillgångar	1 383 119	1 596 342	213 223
Försäkringstillgångar	1 180 168	1 549 049	368 881
Övriga tillgångar	8 969	7 348	-1 621
Avgiftstillgångar	8 244 218	8 616 216	371 998
Summa Tillgångar	10 816 474	11 768 955	952 481
Skulder och resultat			
Utgående balanserat resultat	474 400	775 092	300 692
Ingående balanserat resultat	325 853	473 891	148 043
Årets resultat	148 547	301 201	152 649
Skulder	10 341 774	10 993 863	652 089
Pensionsskuld	10 333 168	10 986 389	653 221
Övriga skulder	8 606	7 474	-1 132
Summa Skulder och resultat	10 816 474	11 768 955	952 481

3 Redovisningsprinciper

Uppgifter avseende inkomstpensionens finansiella ställning har tidigare presenterats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Även uppgifter rörande premiepensionen har tidigare presenterats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Revisionen av uppgifterna i balans- och resultaträkningen görs i samband med fastställandet av Pensionsmyndighetens årsredovisning. Pensionssystemets årsredovisning - Orange Rapport - innehåller vad gäller resultat- och balansräkningarna och noterna i allt väsentligt samma information som publicerats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Vissa omarbetningar och förenklingar har dock gjorts här av premiepensionens uppgifter för att underlätta jämförbarheten mellan de båda systemen.

Bestämmelser och riktlinjer

Pensionssystemets årsredovisning har upprättats i enlighet med 55 kap. 4 § socialförsäkringsbalken (SFB 2010:110) och förordning (2002:135) om årlig redovisning av det inkomstgrundade ålderspensionssystemets finansiella ställning och utveckling.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet omfattar förmånerna inkomst-, tilläggs- och premiepension.¹

Inkomst- och tilläggs pension är exempel på förmåner inom ett fördelningssystem. I fördelningssystem fonderas inte avgifterna utan dessa används i princip direkt för att finansiera pensionsutbetalningar. AP-fonderna är buffertfonder som hanterar skillnader mellan avgiftsinbetalningar och pensionsutbetalningar. Liksom på andra ställen i redovisningen används här benämningen inkomstpension för hela fördelningssystemet, det vill säga benämningen avser ofta också tilläggs pension. Av 58 kap. 14 § SFB framgår att de redovisade tillgångarna i fördelningssystemet utgörs av avgiftstillgången och värdet av tillgångarna hos Första-Fjärde och Sjätte AP-fonderna. Formler för beräkning av inkomstpensionens avgiftstillgång och pensionsskuld återfinns i förordning (2002:780) om beräkning av balanstal. Dessa formler återges även i bilaga B.

Premiepensionen är ett fullfonderat system där avgifterna investeras och pensionen utbetalas genom att det ackumulerade kapitalet säljs av.

I enlighet med förordning (2002:135) om årlig redovisning ingår i redovisningen en framskrivning av systemets antagna långsiktiga utveckling, se avsnittet Pensionssystemets framtid i tre scenarier.

I AP-fondernas årsredovisningar anges de principer som använts vid redovisningen. Dessa beskrivs därför inte här. Varje AP-fonds årsredovisning finns tillgänglig på respektive fonds hemsida: www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se och www.ap6.se. I Pensionsmyndighetens årsredovisning beskrivs de principer som använts för redovisning av premiepension, varför dessa endast kortfattat återges här.

¹Garantipensionen, som är en del av den allmänna pensionen, är inte inkomstgrundad och belastar statsbudgeten. Garantipensionen ingår därför inte i redovisningen.

Varifrån kommer siffrorna?

Redovisningen av inkomstpensionen bygger på data från Pensionsmyndighetens intjänande- respektive utbetalningsregister.

I pensionssystemets årsredovisning har uppgifter som avser Första–Fjärde och Sjätte AP-fondens verksamhet i huvudsak tagits in från respektive fonds årsredovisning.² Buffertfonderna upprättar sina redovisningar enligt lag (2000:192) om allmänna pensionsfonder. Vidare har fonderna utifrån gällande föreskrifter för jämförbara finansiella företag utarbetat gemensamma redovisnings- och värderingsprinciper.

I pensionssystemets årsredovisning har uppgifter rörande premiepensionen tagits in från Pensionsmyndighetens årsredovisning som upprättats enligt bestämmelserna i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Värdering av premiepensionssystemets placeringstillgångar (och motsvarande skulder) har skett enligt bestämmelserna i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag och enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag. Premiepensionssystemets tillgångar och skulder ingår i Pensionsmyndighetens gemensamma balansräkning och premiepensionsverksamheten redovisas i ett separat avsnitt i resultaträkningen. Vissa omarbetningar, förenklingar och sammanslagningar av poster har gjorts här i syfte att göra sammanställningen mer jämförbar med sammanställningen för inkomstpensionen.

Tillgångar och skulder, som ingår i tillfällig förvaltning av inbetalda pensionsavgifter redovisas i pensionssystemets årsredovisning som en försäkringstillgång och pensionsskuld. Detta är en avvikelse jämfört med Pensionsmyndighetens årsredovisning.

Redovisning av premiepensionens tillgångar, skulder och resultat har förenklats genom att ett nettobelopp redovisas som ingår för att balansräkningen ska balansera.

Principer för värdering av tillgångar och skulder

Inkomstpensionens tillgångar och skulder värderas i stort sett endast utifrån verifierbara händelser och transaktioner som föreligger vid värderingstillfället. Att exempelvis avgiftsinkomsterna normalt förändras i takt med den ekonomiska tillväxten beaktas inte i beräkningen av avgiftstillgången. Att pensionsutgifterna, bland annat genom indexering, förändras i framtiden beaktas inte heller i värderingen av pensionsskulden.

Genom inkomstpensionens konstruktion finns det en stark koppling mellan hur systemets tillgångar respektive skulder utvecklas. När balanseringen är aktiverad finns en i princip absolut koppling mellan skuldernas och tillgångarnas förändringstakt.³

Sättet att värdera inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder utgår från att dessa förändras i samma takt från varje värderingstidpunkt. Samma sak annorlunda uttryckt: värderingsmetoden utgår från att systemets framtida internränta överensstämmer med pensionsskuldens framtida värdeförändring, trots att detta endast är säkert om balanseringen är aktiverad. När balanseringen inte är aktiverad kan internräntan både över- och understiga pensionsskuldens värdeförändring.

Att värderingen av avgiftsflödet och pensionsskulden görs i stort sett enbart med utgångspunkt i de förhållanden som råder vid värderingstidpunkten är inte uttryck för en tro att alla dessa skulle vara beständiga. Utformningen av redovisningen innebär däremot att förändrade förhållanden

²Redovisningen av inkomstpensionssystemets finansiella ställning i Pensionsmyndighetens årsredovisning 2019 baserades på preliminära uppgifter avseende AP-fondernas verksamhet.

³Det sätt på vilket omsättningstiden beräknas innebär ett underförstått antagande om att den förvärvsaktiva befolkningens storlek kommer att vara konstant. Om befolkningen minskar finns därför en risk att redovisningen (något) överskattar systemets tillgångar i förhållande till dess skulder. Det är dock rimligt att utgå från att befolkningsminskningen vid någon tidpunkt upphör. Vid ett sådant förlopp kommer underskattningen, och det eventuella underskottet i buffertfonden som den medfört, att vara tillfällig. Buffertfonden kommer på sikt att återgå till en nivå om minst noll kronor.

införlivas i redovisningen först när förändringarna avspeglas i de händelser och transaktioner som redovisningen utgår från.

Så beräknas inkomstpensionens tillgångar

Avgiftstillgången värderas med utgångspunkt i hur stor pensionsskuld som bokslutsårets avgiftsinkomst, det vill säga inbetalade pensionsavgifter, skulle kunna finansiera om de förhållanden som råder vid tidpunkten för värderingen vore beständiga. De förhållanden som avses är ekonomiska och demografiska samt pensionssystemets regler. De ekonomiska förhållandena utgörs av varje årskulls genomsnittliga pensionsgrundande inkomst och summan av dessa inkomster. De demografiska avser dödligheten i olika åldrar. De regler för pensionssystemet som avses är de som används för att beräkna och indexera inkomstpensionen, samt de som avgränsar avgifts- och pensionsunderlaget och som anger avgiften i procent. Avgiftstillgången beräknas genom att multiplicera bokslutsårets avgiftsinkomst med föregående års omsättningstid.⁴ Omsättningstiden visar hur lång tid det i genomsnitt förväntas ta från det att en krona i avgift betalas till systemet tills dess att den pensionsrätt som avgiften givit upphov till utbetalas i form av pension. Således speglar omsättningstiden den skillnad i ålder mellan den genomsnittlige avgiftsbetalaren och pensionären som skulle framkomma om bokslutsperiodens ekonomiska, demografiska och juridiska förhållanden vore konstanta. Ökar omsättningstiden innebär det att värdet av avgiftsflödet ökar och vice versa.

AP-fondernas tillgångar värderas till så kallat verkligt värde. Med det avses att tillgångarna i första hand värderas till den senaste betalkursen under årets sista handelsdag, i andra hand till den senaste köpkursen.

Så beräknas inkomstpensionens skulder

Inkomstpensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension värderas till summan av alla försäkrades pensionsbehållningar. Inkomster intjänade det år redovisningen avser har inte hunnit fastställas när redovisningen görs. Till summan av de försäkrades pensionsbehållningar läggs därför en uppskattning av den pensionsrätt för inkomstpension som tjänats in samma år som redovisningen avser. Detta belopp utgör ungefär tre procent av den totala pensionsskulden. Skillnaden mellan skattad och fastställd pensionsrätt avräknas i följande årsredovisning.⁵

Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera beviljade pensioner (årsbelopp) med det antal år som beloppet förväntas betalas ut. Antalet år diskonteras för att beakta att indexeringen av utbetalda belopp sker med ökningen i inkomstindex eller balansindex med ett avdrag på 1,6 procentenheter.⁶ Förväntat antal år med utbetalningar beräknas med utgångspunkt från mätningar av hur länge pensionsbeloppen i Pensionsmyndighetens register betalas ut, så kallade ekonomiska delningstal.⁷ I de ekonomiska delningstalen beaktas eventuella samband mellan pensionsbeloppens storlek och hur länge de betalas ut. Ett genomsnitt av de tre senaste årens ekonomiska delningstal används vid beräkningen av pensionsskulden. För mer detaljer se rapporten "VER 2016-390 Utbetalningsålder och ekonomiska delningstal". Under de år som det har fastställts ett balansindex multipliceras pensionsskulden till pensionerade med det dämpade balanstal som fastställts för år $t + 1$.⁸

Från och med år 2018 går det inte längre att tjäna in någon tilläggspension. Tilläggspensionsskulden till dem som ännu inte börjat ta ut ålderspension kan därmed beräknas utan antaganden

⁴Hur omsättningstiden räknas beskrivs av formel B.3.1 i bilaga B.

⁵Se not 14, tabell A.

⁶Omräkningen av inkomstpension sker med kvoten mellan det nya och gamla inkomstindexet dividerat med 1,016. De år balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex.

⁷Se formel B.7.5 i bilaga B.

⁸Eftersom balanseringsperioden upphörde 2018 uppstod ingen balanseringseffekt i indexeringen för 2019 eller för 2020, för mer detaljer se VER 2018-99.

om framtida ekonomisk och demografisk utveckling. Skulden värderas från och med detta år som om den tilläggspension som ännu inte tagits ut hade börjat tas ut i december det aktuella årsredovisningsåret. Skulden beräknas genom att räkna fram ett tilläggspensionsbelopp för varje individ, med hänsyn taget till ålder, som sedan multipliceras med det antal år som beloppet förväntas betalas ut (ekonomiska delningstal).

Riksdagen har beslutat att pensionsrätter ska nedjusteras under balanseringsperioder (SFS 2014:1548). Värdet av pensionsrätter som avser intjänandeåret 2018 har inte justerats ned då balanseringen upphörde år 2018.

Värdering av premiepensionens tillgångar och skulder

Premiepensionens tillgångar värderas till verkligt värde eller upplupet anskaffningsvärde enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2009:12) om årsredovisning i försäkringsföretag. Tillgångar som värderas till verkligt värde värderas till balansdagens kurs under årets sista handelsdag. Värdering av tillgångar till upplupet anskaffningsvärde innebär att skillnaden mellan anskaffningsvärde och inlösenpris periodiseras såsom ränteintäkt under resterande löptid.

Tillfällig förvaltning utgörs av pensionsavgifter som betalas in successivt under intjänandeåret och överförs till premiepensionssystemet när årets pensionsrätt har fastställts. Tillgångarna i den tillfälliga förvaltningen värderas till upplupet anskaffningsvärde.

Fondförsäkringstillgångarna utgörs av pensionsspararnas placeringar i fonder och avser inlösenpris för fondandelar. Pensionsskulden i fondförsäkring utgörs av fondförsäkringstillgångarna och likvida medel som ännu inte omvandlats till fondandelar. Försäkringstillgångar i traditionell försäkring är placerade i aktie- och räntefonder och värderas till verkligt värde.

Pensionsskulden för den traditionella försäkringen bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängd och driftskostnader. Avkastningen utgörs av en sammanvägning av marknadsräntan på statsobligationer och säkerställda bolåneobligationer med olika löptid. Marknadsräntan väljs med utgångspunkt från löptiden på garanterade utbetalningar. Marknadsvärdering av skulden innebär att livförsäkringsavsättningen påverkas av ränteförändringar. Inbetalda premier redovisas som engångspremier och höjer det garanterade beloppet. Antaganden om livslängder baseras på SCB:s befolkningsprognos från 2015, där dödligheten minskats med 10 procent för att bättre passa den i Pensionsmyndighetens bestånd observerade dödligheten. Driftskostnaden antas vara 0,1 procent av försäkringskapitalet. Detta sammantaget innebär att garanterade åtaganden i traditionell försäkring har värderats aktsamt enligt vedertagna aktuariella metoder.

4 Så fungerar den allmänna pensionen

Principerna för inkomst- och premiepensionen är enkla. En del av din lön sätts varje år in på två olika konton. Pensionen beräknas utifrån hur mycket pengar du har på dina konton när du väljer att ta ut din pension och hur många år till du beräknas leva då. Detta avsnitt är till för den som vill ha en djupare kunskap än dessa enkla grunder.

Nästan som ett banksparande ...

Det allmänna pensionssystemet fungerar i stora stycken som ett vanligt banksparande. Det gäller systemets båda inkomstgrundade delar, inkomst- och premiepension. Varje år betalar de försäkrade, deras arbetsgivare och i vissa fall staten in pensionsavgifter. Avgifterna bokförs som pensionsrätter i den försäkrades ”bankbok”, det vill säga kontot för inkomst- respektive premiepension. Sparandet växer under åren i takt med avgiftsinbetalningarna och med den ”ränta” som gäller. I det orange kuvertet kan den försäkrade följa hur de egna kontona för inkomst- och premiepension utvecklas år från år. När den försäkrade pensioneras vänds betalningsströmmarna och inkomst- respektive premiepension betalas ut till den försäkrade under återstoden av livet.

... men helt och hållet en pensionsförsäkring

I en pensionsförsäkring är sparandet låst. Man kan inte ta ut varken hela eller delar av sitt pensionsparande före den lägsta tillåtna åldern för uttag av pension. Inkomst- och premiepension kan tas ut först vid 61 års ålder fram till år 2019 och först vid 62 års ålder 2020.

Ett syfte med en pensionsförsäkring är att omfördela tillgångar från individer som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre än så. Avlidna personers pensionstillgångar fördelas varje år på de överlevande i samma årskull. Sådana pengar kallas för *arvsvinst* (se bilaga A). Även efter det att man har börjat ta ut sin pension fördelas tillgångar från dem som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre. Det sker genom att den månatliga pensionen beräknas med utgångspunkt från en genomsnittlig livslängd, men betalas ut så länge man lever. Följaktligen blir summan av pensionsutbetalningarna till dem som lever kort tid som pensionär mindre än vad de sparat till. De som lever längre än genomsnittligt får ut mer än de själva sparat till.

Saldot på det egna pensionskontot utgörs av summan av pensionsrätter (avgifter), förräntning och arvsvinster. Från kontot dras varje år en administrationsavgift.

En krona i avgift ger en krona i pensionsrätt

Pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Pensionsunderlaget består av pensionsgrundande inkomster och belopp. Förutom lön räknas ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna som inkomster. Pensionsgrundande belopp är beräkningsunderlag, inte några inkomster i egentlig mening. Pensionsrätt för pensionsgrundande belopp tillgodoräknas vid sjuk- och aktivitetsersättning, år med små barn (barnår) och studier. Fram till 2010 tillgodoräknades pensionsgrundande belopp även vid plikttjänst. Från år 2018 är det åter möjligt att få det då värnplikten har återinförts. Pensionsunderlaget är maximerat till 7,5 inkomstbasbelopp (483 000 kro-

nor år 2019). Pensionsrätten för inkomstpension motsvarar 16 procent av pensionsunderlaget och pensionsrätten för premiepension motsvarar 2,5 procent.¹

Vem betalar avgiften?

Den försäkrade betalar allmän pensionsavgift till den allmänna pensionen på 7 procent av sin lön och av ersättningar från social- och arbetslöshetsförsäkringarna. Avgiften betalas för inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp.² Inbetalningen sker tillsammans med preliminärskatten. Den allmänna pensionsavgiften på 7 procent ingår inte i pensionsunderlaget. Årsinkomsten är pensionsgrundande när den överstiger gränsen för deklarationsskyldighet, som från 2003 är 42,3 procent av det gällande prisbasbeloppet.³ När inkomsten har passerat denna tröskel är den pensionsgrundande från första kronan. Man kan också ha synsättet att det är staten som betalar den allmänna pensionsavgiften eftersom individen får skattereduktion för den allmänna pensionsavgiften i deklarationen.

För sina anställda betalar arbetsgivare en pensionsavgift på 10,21 procent av varje anställds lön till pensionssystemet.⁴ Avgiften betalas även för inkomster ovanför 8,07 inkomstbasbelopp. Eftersom inkomster som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp inte ger pensionsrätt är de avgifterna i själva verket en skatt. De förs därför som en skatt till statsbudgeten och tillfaller inte pensionssystemet.⁵

För de personer som får pensionsgrundande ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna betalar staten en avgift på 10,21 procent av ersättningen till pensionssystemet. För personer som tillgodoräknas pensionsgrundande belopp betalar staten en avgift till pensionssystemet på 18,5 procent av det pensionsgrundande beloppet. Dessa statliga ålderspensionsavgifter finansieras med allmänna skattemedel.

Pensionsavgiften summerar således till 17,21 procent av avgiftsunderlaget, samtidigt som pensionsrätten och pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Skillnaden förklaras av att den allmänna pensionsavgiften, 7 procent, dras av från avgiftsunderlaget när pensionsrätten beräknas.⁶ Det innebär att maximalt pensionsunderlag är 93 procent av 8,07 inkomstbasbelopp, det vill säga 7,5 inkomstbasbelopp. Maximal pensionsrätt 2019 var 89 355 kronor.

Vart tar avgiften vägen?

Av pensionsavgiften på 18,5 procent går 16 procentenheter till inkomstpensionens fyra buffertfonder: Första, Andra, Tredje och Fjärde Allmänna Pensionsfonden.⁷ Varje fond får en fjärdedel av avgifterna och finansierar en fjärdedel av pensionsutbetalningarna. De inkomstpensioner som betalas ut varje månad kommer alltså från buffertfonderna. I princip är det samma pengar som betalades in under månaden som betalas ut i form av pension till pensionärerna.

De pengar som sätts av till premiepensionen, 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i räntebärande tillgångar till dess att taxeringen är fastställd. Först då vet man hur mycket pensionsrätt för premiepension varje försäkrad har tjänat in. När pensionsrätterna är fastställda köps andelar i de fonder de försäkrade har valt. De som inte valt får sina pengar placerade i AP7 Såfa, Statens

¹Pensionsrätt för premiepension kan överföras mellan makar. Överfört kapital minskas med för närvarande 6 procent, eftersom det sker fler överföringar till kvinnor än till män samtidigt som kvinnor i medeltal lever längre än män.

²År 2019: Taket för allmän pensionsavgift är $8,07 \times \text{inkomstbasbeloppet} = 519\,708$ kronor.

³År 2019: $0,423 \times 46\,500 = 19\,670$ kronor.

⁴Egenföretagare betalar allmän pensionsavgift om 7 procent och egenföretagaravgift om 10,21 procent.

⁵Denna skatt var 19,1 miljarder kronor 2019, se not 1.

⁶ $0,1721 / 0,93 \approx 0,185$

⁷Dessutom finns Sjätte AP-fonden som är en tillgång i inkomstpensionssystemet, men som inte tillförs några avgifter eller betalar ut några pensioner.

årskullsförvaltningsalternativ, som har en generationsfundsprofil. Vid årsskiftet 2019/2020 fanns inom premiepensionssystemet 483 fonder registrerade, förvaltade av 70 olika fondföretag. Vid varje pensionsutbetalning säljs fondandelar så att det räcker till månadsbeloppet.

Antal fonder i premiepensionssystemet 2019 och förvaltad kapital 2015–2019

per den 31 december, miljarder kronor

	Antal registrerade fonder 2019	Förvaltad kapital				
		2015	2016	2017	2018	2019
Aktiefonder	341	347	388	441	407	517
Blandfonder	38	67	69	70	66	69
Generationsfonder	29	128	147	166	167	209
Räntefonder	74	25	127	26	30	31
AP7 Såfa/Premiesparfonden	1	272	328	407	433	632
Summa	483	839	959	1 110	1 103	1 458

Ränta på avgifterna som gav pensionsrätt

Den som sparar i bank får ränta på pengarna. Så fungerar även den allmänna pensionen. Röntan på inkomstpensionskontot bestäms som regel av genomsnittsinkomstens utveckling. Genomsnittsinkomsten mäts med *inkomstindex* (se bilaga A). Premiepensionskontots motsvarighet till ränta bestäms av värdeförändringen i de fonder den försäkrade valt.

Förräntningen av pensionsrätterna beror således på olika sidor av den ekonomiska utvecklingen. Inkomstpensionskontot förräntas med den genomsnittliga inkomstutvecklingen, priset på arbete om man så vill. Utvecklingen på premiepensionskontot följer av utvecklingen på de finansiella marknaderna som bland annat speglar priset på kapital. Ingen av räntorna är garanterade, de kan till och med vara negativa. Genom att fördela avgifterna till olika delsystem, vars ränta bestäms av delvis olika omständigheter, uppstår en viss riskspridning. Den genomsnittliga årsräntan i inkomstpensionssystemet (inkomst-/balansindex) har sedan 1995 varit 3,1 procent.⁸ Premiepensionssystemet har under samma tid genererat en genomsnittlig årlig ränta på 7,7 procent.

Annan ränta än inkomstindex – balansering

Vid viss demografisk och ekonomisk utveckling är det inte möjligt att förränta inkomstpensionskontot och inkomstpensionen med genomsnittsinkomstens utveckling och samtidigt finansiera inkomstpensionerna med en fast avgift. För att kunna hålla avgiften fast vid nivån 16 procent måste i en sådan situation avsteg göras från inkomstindexeringen. Det sker genom att balanseringen aktiveras.

Systemets tillgångar dividerat med pensionsskulden ger ett mått på dess finansiella ställning, en kvot som kallas balanstalet. Om balanstalet är större än talet ett är tillgångarna större än skulderna. Om balanstalet är mindre än talet ett är skulderna större än tillgångarna och balanseringen aktiveras. När balanseringen aktiveras indexeras pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i ett *balansindex* i stället för med förändringen i inkomstindex. Balansindexets förändring bestäms av förändringen i inkomstindex och balanstalets storlek.

Ett exempel: Om balanstalet faller under 1,0000 till 0,9900 samtidigt som inkomstindex ökar från 100,00 till 104,00 beräknas först det dämpade balanstalet enligt; $\frac{0,9900-1}{3} + 1 = 0,9967$.⁹

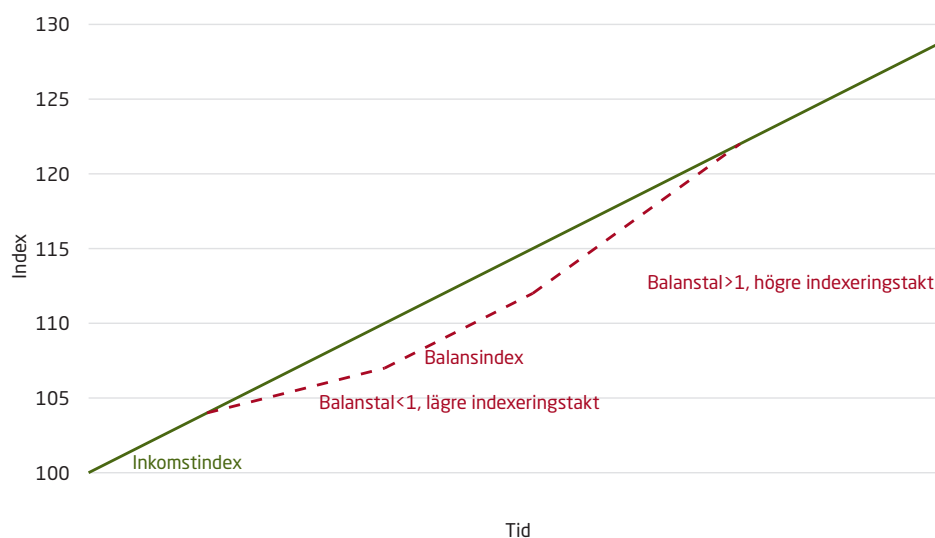
⁸Kapitalviktad avkastning. För mer information se kapitel Pensionssystemets värdeförändringar, avsnitt Mått på värdeförändringar inom premiepensionssystemet.

⁹Balansindex för år 2017 och framåt beräknas med det dämpade balanstalet (SFS:676), se även Bilaga B.

Genom att multiplicera inkomstindex (104,00) med det dämpade balanstalet (0,9967) fås balansindex till 103,66.¹⁰ Indexeringen av pensionsbehållningarna blir då 3,66 i stället för 4 procent. Även indexeringen av pensionerna minskas i samma utsträckning.

Om balanstalet under en period då balanseringen är aktiv överstiger 1,0000 indexerar pensionsbehållningar och pensioner snabbare än vad inkomstindex ökar. När balansindex når inkomstindexets nivå stängs balanseringen av. Pensionerna återfår då det värde de skulle ha haft om de enbart indexerats med inkomstindex. Systemet återgår till att indexera med enbart förändringen av inkomstindex. En schematisk beskrivning ges av figur 4.1.

Figur 4.1 Balansering – principiell beskrivning

Administrationskostnaderna minskar pensionen

Inkomstpensionens administrationskostnader dras varje år från pensionsbehållningen. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor (se bilaga A). Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Med nuvarande kostnadsnivå innebär kostnadsavdraget att inkomstpensionen blir cirka en procent lägre än om inget avdrag hade gjorts.

Premiepensionens administrations- och fondförvaltningskostnader dras på motsvarande sätt från premiepensionskapitalet. Här fortsätter dock avdraget även efter att pension har börjat tas ut. I snitt var kostnaden 0,23 procent av premiepensionskapitalet 2019. Med denna kostnadsnivå blir premiepensionen cirka 8 procent lägre än om inget kostnadsavdrag hade gjorts. I syfte att sänka pensionsspararnas kostnader är de förvaltare som är anslutna till premiepensionssystemet förpliktade att lämna rabatt på fondernas ordinarie avgifter. De rabatter som återförts till fondspararna under 2019 motsvarar en sänkning av fondavgifterna med cirka 0,34 procentenheter. Utan rabatten skulle pensionerna bli cirka 12 procent lägre.

¹⁰Nästa års balansindex beräknas genom att multiplicera balansindex (103,66) med förändringen av inkomstindex, multiplicerat med det dämpade balanstalet, se bilaga A.

Hur beräknas inkomstpensionen?

Inkomstpensionen beräknas genom att beloppet på inkomstpensionskontot divideras med ett delningstal (se bilaga A) vid pensionstillfället. Delningstalen är specifika för varje årskull och speglar dels återstående livslängd vid den ålder pensionen tas ut, dels en förskottsränta om 1,6 procent. Den återstående livslängden avser ett genomsnitt för män och kvinnor. Förskottsräntan om 1,6 procent gör att delningstalet blir lägre än vad medellivslängden är och att begynnelsepensionen blir högre än vad den skulle ha varit utan ränta.

Ett exempel: En person som går i pension vid 65 års ålder har en förväntad återstående livslängd på cirka 20 år. Förskottsräntan om 1,6 procent gör att delningstalet sjunker till 16,99. Om personen har 3 miljoner på sitt inkomstpensionskonto får personen 176 600 kronor per år (3 mkr/16,99) i inkomstpension eller 14 715 kronor per månad.

Inkomstpensionen räknas årligen om med förändringen i inkomstindex med avdrag för den förskottsränta på 1,6 procentenheter som tillgodoräknas i delningstalet, så kallad följsamhetsindexering.¹¹ Det innebär att om inkomstindex ökar med exakt 1,6 procent *mer* än inflationen, mätt med konsumentprisindex, ökar pensionerna exakt med inflationen. Om inkomstindex ökar med mer än 1,6 procent utöver inflationen ökar pensionerna i fasta priser och tvärtom. När balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex vid omräkningen av pensionerna.

Hur beräknas premiepensionen?

Premiepension kan tas ut antingen som fondförsäkring eller traditionell försäkring. I båda försäkringsformerna divideras beloppet på premiepensionskontot med ett delningstal på samma sätt som för inkomstpensionen för att få ut det årliga pensionsbeloppet. Premiepensionens delningstal bygger, till skillnad från inkomstpensionens delningstal, på prognostiserade framtida livslängder. Förskottsräntan är för närvarande 1,65 procent i såväl fondförsäkring som i den traditionella försäkringen, efter ett kostnadsavdrag om 0,1 procent.

Fondförsäkring innebär att den försäkrade behåller sitt sparande i valfria premiepensionsfonder. I fondförsäkring räknas premiepensionens storlek årligen om med utgångspunkt från fondandelarnas värde i december. Varje månad säljs det antal fondandelar som krävs för att finansiera den beräknade premiepensionen. Ökar fondandelarnas värde säljs färre andelar, minskar fondandelarnas värde säljs fler andelar. Prisvariationerna påverkar värdet av följande års premiepension.

Att ta ut premiepension i form av traditionell försäkring innebär att pensionen beräknas som ett livsvarigt garanterat nominellt månadsbelopp och ett tilläggsbelopp som varierar i storlek från år till år. Vid en övergång till traditionell försäkring säljs den försäkrades fondandelar och Pensionsmyndigheten tar över förvaltningen av tillgångarna.

Premiepensionen kan tas ut med ett efterlevandeskydd under pensionstiden. Det innebär att premiepensionen betalas ut till endera av två makar eller sambor så länge någon av dem lever. Om man väljer att ha efterlevandeskydd blir månadspensionen lägre eftersom premiepensionsutbetalningen då förväntas betalas ut längre.

Hållbarhet på fondtorget

Under 2018 infördes lagkrav där förvaltarna skulle redovisa sitt hållbarhetsarbete, hur de beaktar hållbarhetsarbetet, vilken metod de använder och hur de följer upp sitt hållbarhetsarbete. Pensionsmyndigheten har tagit fram ett nytt gränssnitt för förvaltarna att redovisa i, som sedan speglas ut som en ny faktasida efter det vanliga fondfaktabladet som finns per fond. Tillsammans med lagkravet på hållbarhetsinformation valde Pensionsmyndigheten att i det nya fondavtalet för fond-

¹¹Omräkningen av inkomstpension sker med kvoten mellan det nya och gamla inkomstindexet dividerat med 1,016. De år balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex.

förvaltarna att införa ett minimikrav som innebärande att fondförvaltarna ska vara signatärer hos UN PRI, United Nations Principals for Responsible Investments.

Pensionsmyndigheten har även tagit fram ett verktyg där spararna enkelt kan välja bort innehav de inte vill ha i sin portfölj, t ex kärnvapen, alkohol och klusterbomber. Den mall som Pensionsmyndigheten använder för detta informationsintag är den standardmall som Fondbolagens Förening använder.

Pensionsmyndigheten har under 2019 arbetat vidare med att ta fram fler hållbarhetsverktyg för att underlätta för spararna men också för att fortsätta arbetet med att motivera och inspirera fondförvaltarna att arbeta aktivt med hållbarhet i sina placeringar. Som ett led i detta arbete har vi under året tagit fram ytterligare verktyg för att spararna enkelt ska kunna välja hållbart. Vi har upphandlat två indikatorer där Morningstar är extern leverantör.

Hållbarhetsindikator – en indikator som visar i vilken grad miljömässiga, sociala och bolagsstyrningsaspekter, så kallade ESG-aspekter (Environmental, Social, Governance), beaktas i förvaltningen av värdepapper i fonderna.

Indikator för koldioxidpåverkan – en indikator som visar hur koldioxidpåverkan beaktas i förvaltningen av värdepapper i fonderna. De fonder som befinner sig inom ett spann som indikerar låg koldioxidpåverkan märks med symbolen Lövet.

Hållbarhetsrisk (ESG)¹² – en märkning för hur väl fondförvaltaren lyckas investera i hållbara företag. Analysen baseras på områden som affäretik, miljöpolicy och arbetsrätt för både fondbolaget och dess leverantör.

Lövet – en märkning för låg koldioxidrisk. Alla fonder med en låg risk i omställningen till en ekonomi med låga koldioxidutsläpp samt en begränsad exponering mot fossila bränslen kan få denna märkning om fonden befinner sig inom det spannet som indikerar låg koldioxidpåverkan.

Förvaltning av fondtorget

Som en följd av lagändringar har Pensionsmyndigheten under 2018 sagt upp samtliga avtal med de fondbolag som den 1 november 2018 hade fonder på fondtorget. Den 28 december 2018 var sista dagen att ansöka om ett nytt fondavtal för de fondbolag som ville ha kvar sina fonder på fondtorget. Hanteringen av ansökningarna följer en förvaltningsrättslig process och bevisbördan för att få teckna fondavtal ligger på den sökande enligt förvaltningslagen (2017:900).

Arbetet med att granska fonderna påbörjades i november 2018 och fortsatt hela 2019. Arbetet som gjorts kan kortfattat delas in i två delar. För att en ansökan ska kunna granskas behöver ansökan vara fullständig i enlighet med PFS 2018:5. I de fall ansökningarna inte är fullständiga kompletteras ansökningarna i den utsträckning som behövs för att ansökan ska kunna granskas och tas upp för prövning. Ansökan prövas sedan av en fondutredare som granskar fondförvaltaren och de fonder som ansökan avser och i vissa fall även en eller flera externa kapitalförvaltare.

Pensionsmyndigheten har avvisat nio ansökningar ingivna av samma fondbolag till följd av inkompleta ansökningar.

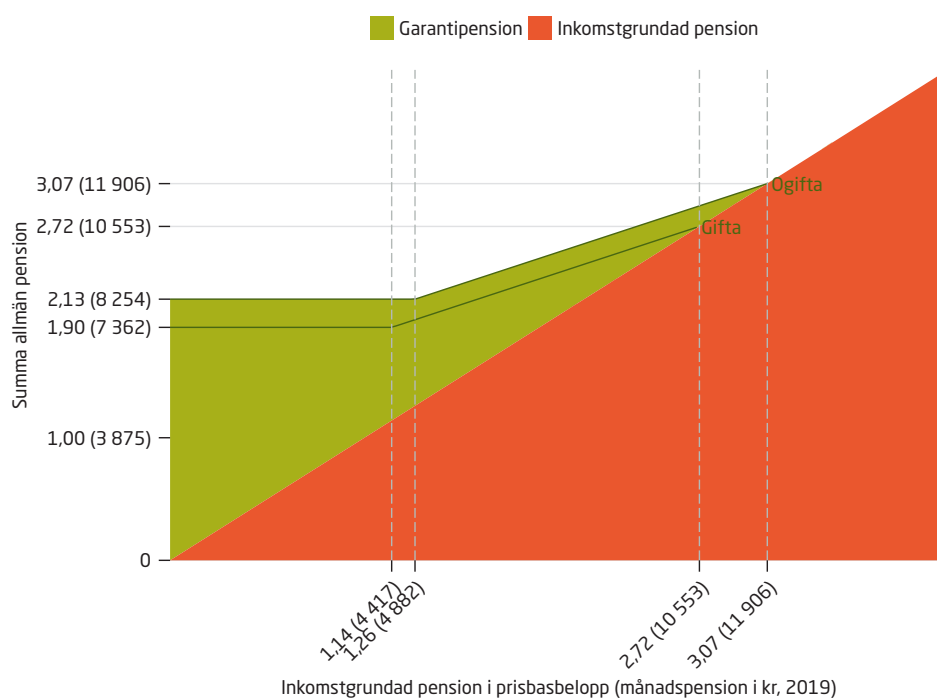
Resterande ansökningar har genomgått en granskningsprocess där ansökan antingen beviljats eller avslagits. De avtal som Pensionsmyndigheten haft med fondbolagen 2019 är samarbetsavtalet och fondavtalet. Samarbetsavtalet har löpande fortsatt tills det att fondbolaget fått beslut på sina ansökningar, i de fall ansökan beviljas så har fondavtal tecknats.

¹²Environmental, social and corporate governance

Garantipension¹³

Garantipensionen är ett grundskydd för den som haft låg eller ingen inkomst. Garantipension kan betalas ut från 65 års ålder till den som är bosatt i Sverige. För att ha rätt till full garantipension måste den försäkrade, i princip, ha bott 40 år i Sverige från 25 års ålder. Bosättning i annat EU/EES-land kan också ge rätt till garantipension. Flyktingar kan få räkna in hemlandstid och därmed få full garantipension.

Figur 4.2 Inkomstgrundad pension och garantipension

Figuren visar summa allmän pension vid olika nivåer för den inkomstgrundade allmänna pensionen, kronor per månad.

År 2019 var den maximala¹⁴ garantipensionen för en ensamstående pensionär 8 254 kronor per månad (2,13 prisbasbelopp¹⁵) och för en gift pensionär 7 362 kronor per månad (1,90 prisbasbelopp). Garantipensionen minskar för den som har en inkomstgrundad pension. Minskningen görs i två steg. För låga inkomster görs en avräkning krona för krona, för högre inkomster är det endast 48 procent som reducerar garantipensionen. Det innebär att till en ensamstående pensionär med en månatlig inkomstgrundad pension på 11 906 kronor eller mer betalades ingen garantipension ut. För en gift pensionär var motsvarande inkomstgräns 10 553 kronor.

Ett exempel: En ensamstående pensionär har en inkomstgrundad pension på motsvarande 2,26 prisbasbelopp. Garantipensionen avräknas först krona för krona mot inkomsten upp till 1,26 prisbasbelopp. Det återstående beloppet om 0,87 prisbasbelopp [= 2,13-1,26] minskar därefter med

¹³Beskrivningen avser garantipension till personer födda 1938 eller senare. För äldre personer gäller andra regler.

¹⁴År 2020 höjs nivån genom lagförslag med cirka 200 kronor per månad.

¹⁵År 2019 var prisbasbeloppet 46 500 kronor.

48 procent av inkomsten utöver 1,26 prisbasbelopp, vilket i detta exempel ger en garantipension på 0,39 prisbasbelopp [= $0,87 - 0,48 \cdot (2,26 - 1,26)$]. Inkomst- och garantipension blir därmed för detta exempel 2,65 prisbasbelopp [0,39+2,26].

När garantipensionen beräknas bortses från premiepensionen. I stället beräknas inkomstpensionen som om den tjänats in med 18,5 procent i stället för 16 procent. Ett skäl för dessa regler är att de underlättar administrationen av garantipensionen.

Garantipensionen finansieras med allmänna skattemedel över statsbudgeten och ingår därför inte i pensionssystemets resultat- och balansräkning.

Tilläggspension

Pensionärer födda före 1938 har inte tjänat in vare sig inkomst- eller premiepension. De får i stället tilläggspension enligt det förra pensionssystemet. Tilläggspensionens nivå baseras på inkomsten för de 15 bästa åren och det krävs 30 inkomstår för oavkortad pension.

För personer som är födda 1938–1953 gäller särskilda övergångsregler. De får en viss del av sin inkomstgrundade ålderspension som tilläggspension och resterande del som inkomst- och premiepension. Ju yngre personen är desto mindre del betalas ut som tilläggspension. Pensionärer födda 1938 får 80 procent av tilläggspensionen, pensionärer födda 1939 får 75 procent och så vidare. Det finns ett garantitillägg som garanterar att deras pension inte blir lägre än den tilläggspension de tjänat in till och med 1994 – året då pensionsreformen principiellt beslutades. De som är födda 1954 och senare tjänar in hela sin pension enligt reglerna för inkomst- och premiepension.

Vid uttag före det år personen fyller 65 år prisindexeras tilläggspensionen. Om balanseringen är aktiverad det år individen fyller 65 år räknas tilläggspensionen om enligt särskilda regler. Omräkningen görs den månad personen fyller 65 år och innebär att tilläggspensionsbeloppet multipliceras med kvoten mellan fastställt balansindex och inkomstindex för det gällande året. Från och med efterföljande årsskifte följsamhetsindexeras tilläggspensionen på samma sätt som inkomstpensionen.

Andel som nybeviljats allmän pension i olika åldrar *
procent

Årskull	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71-	Sum- ma	Snitt- ålder
1938	3,6	2,3	2,3	2,1	77,2	4,1	3,2	0,8	0,3	0,3	0,7	97,0	64,9
1939	3,9	1,9	2,1	2,3	75,6	6,5	2,3	0,8	0,3	0,3	0,8	96,8	64,9
1940	3,0	2,1	2,5	3,1	75,7	5,0	2,6	0,8	0,4	0,5	0,7	96,4	65,0
1941	2,9	2,2	3,0	3,7	73,1	6,3	2,8	0,8	0,5	0,4	0,7	96,4	65,0
1942	3,4	2,9	3,4	3,8	70,8	6,2	3,4	1,2	0,5	0,4	0,7	96,6	64,9
1943	3,9	3,1	3,6	5,3	66,3	7,1	4,4	1,2	0,4	0,5	0,7	96,5	64,9
1944	4,7	3,4	4,7	5,9	63,0	7,9	4,0	1,1	0,5	0,5	0,8	96,5	64,9
1945	5,1	4,2	5,3	6,1	61,5	7,2	4,0	1,3	0,5	0,5	0,8	96,3	64,8
1946	6,0	4,8	5,4	6,7	59,1	6,7	4,2	1,2	0,5	0,6	0,8	96,0	64,7
1947	6,3	4,6	6,0	7,4	56,7	6,9	4,7	1,3	0,6	0,5	0,9	95,9	64,7
1948	6,0	4,9	6,7	7,8	54,6	7,3	5,0	1,5	0,5	0,5	1,0	95,8	64,7
1949	5,8	5,4	6,9	8,6	52,2	7,9	5,4	1,4	0,6	0,5	1,1	95,8	64,7
1950	5,8	5,4	7,7	9,1	49,9	8,6	5,4	1,6	0,7	0,6	1,1	95,9	64,7
1951	6,5	6,3	8,0	9,3	47,5	8,3	5,5	1,8	0,8	0,6	1,2	95,8	64,7
1952	6,8	6,8	8,4	10,4	44,3	8,9	6,0	1,9	0,8	0,6	1,2	96,0	64,7
1953	7,7	6,5	9,4	10,4	41,9	9,5							
1954	7,5	7,1	9,5	10,7	40,5								
1955	7,6	6,6	10,3	11,2									
1956	7,0	7,8	10,3										
1957	7,7	7,8											
1958	8,9												

* Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2019. Åldrarna avser åldern den 31 december samma år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension. Prognos för de äldsta åldrarna, prognos kursiv stil.

Det allmänna pensionssystemet – i bilder och siffror

I detta avsnitt beskrivs pensionssystemet i figurer.

Inkomster, pensionsrätter och utbetald pension

I figur 4.3–4.5 visas intjänande för 2018, pensionsrätter som tillgodogjorts spararnas konto 2019 och utbetalningar av pension under 2018.

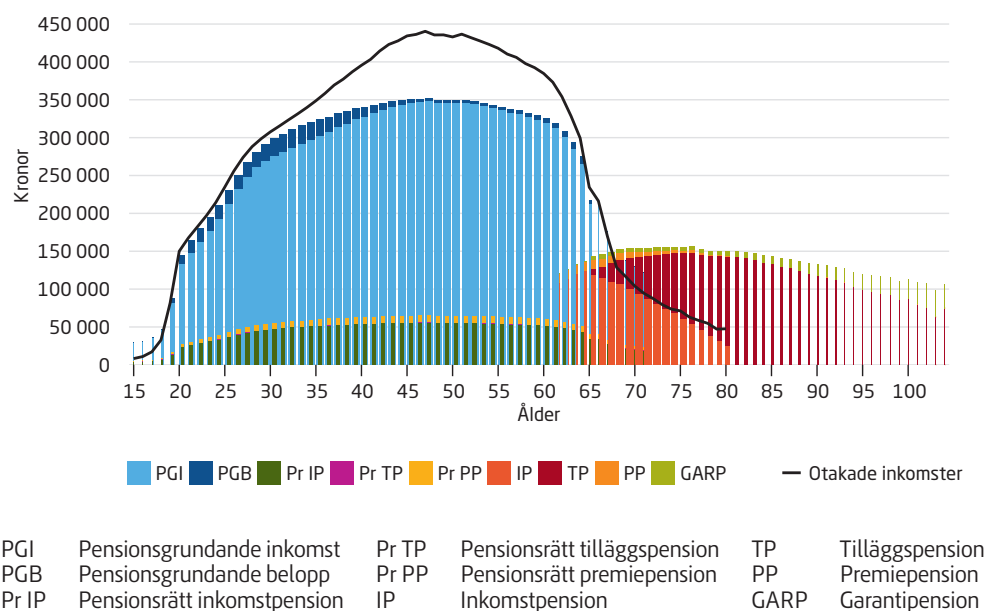
I figurerna framgår att genomsnittsinkomsten stiger fram till omkring 45 års ålder för att sedan ligga på ungefär samma nivå fram till omkring 60 år då den genomsnittliga inkomsten sjunker. En orsak till den sjunkande inkomsten är ökningen av andelen personer med sjukersättning i dessa åldrar och deras lägre genomsnittsinkomster. En annan orsak till fallet i genomsnittsinkomst är att vissa personer minskat sin arbetstid eller helt gått i pension under året. Betydelsen av den övre gränsen, taket, för intjänade av pensionsrätt framgår av figuren – den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten (PGI) skulle följa linjen *Otakade inkomster* om det inte funnits något tak.

Storleken på pensionsrätterna för inkomst- respektive premiepension kan ses i de gröna/gula staplarna.

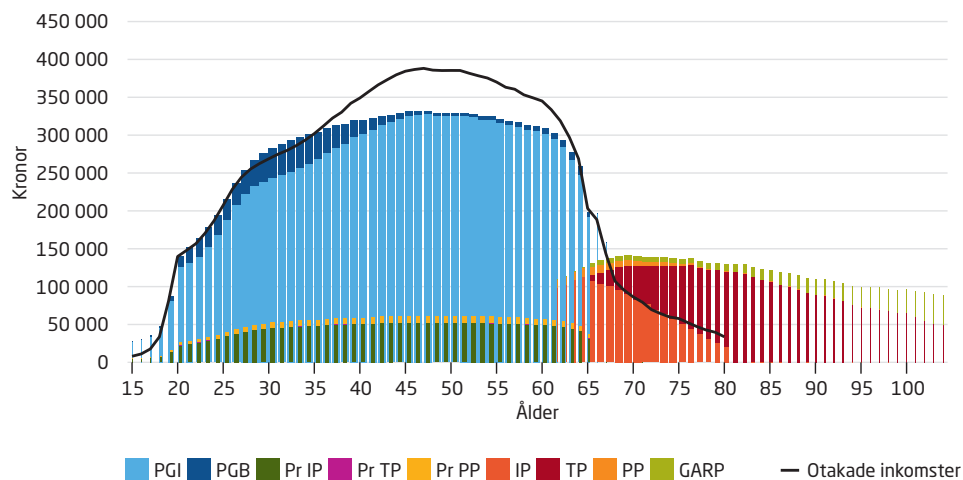
Figuren ger en övergripande information om nivån på ersättningarna till de 2 233 000 personer som i december 2018 hade pension från det allmänna pensionssystemet. Tilläggspensionen utgjorde fortfarande den största delen av pensionen men det syns tydligt att inkomstpensionen och premiepensionen börjar ersätta tilläggspensionen för årskullar födda 1938 och senare. För de yngre årskullarna utgörs pensionen helt eller nästan helt av inkomstpension, premiepension och garantipension. Garantipensionen är för de äldre årskullarna en stor del av pensionen, framförallt för kvinnor. För de yngre årskullarna utgör garantipensionen en allt mindre del av pensionen.

Staplarnas bredd speglar antalet personer i årskullen, varvid födda 1990 varit normerande.

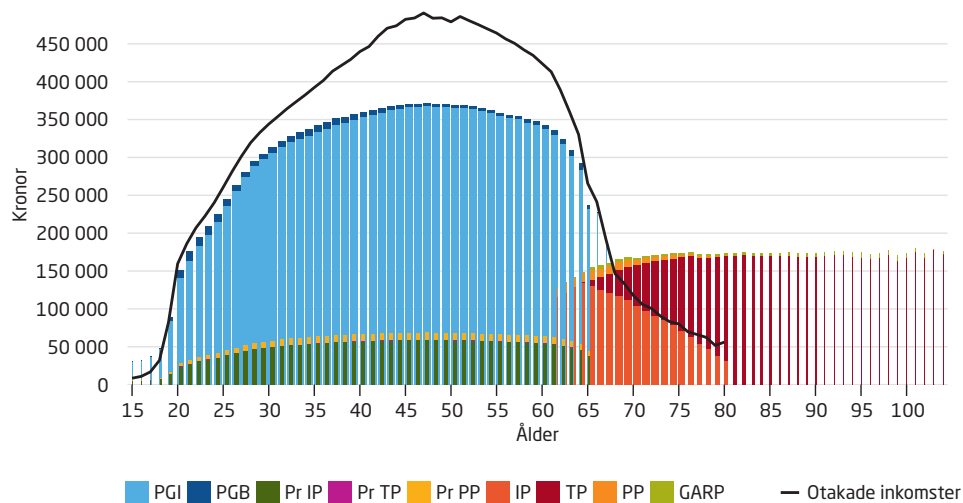
Figur 4.3 Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension

Figur 4.4 Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension för kvinnor

Figur 4.5 Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension för män

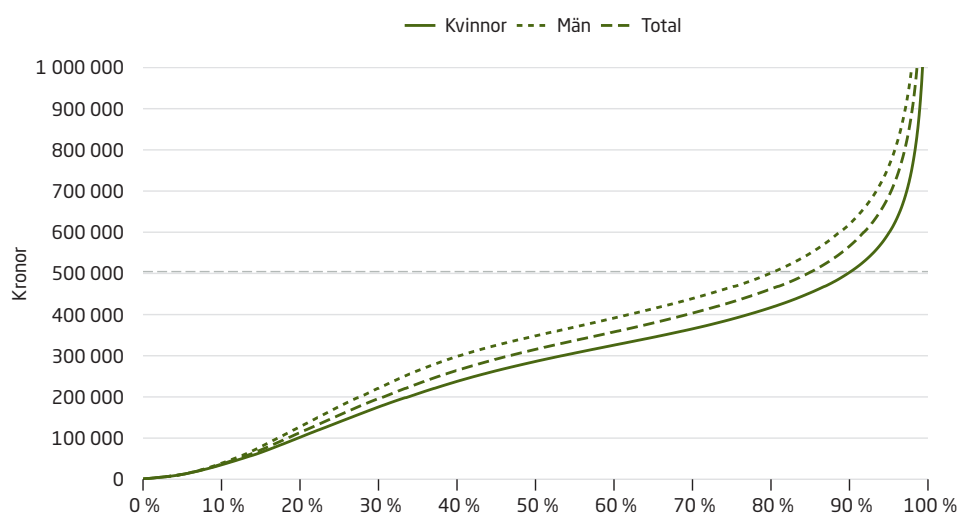

Av figurerna 4.4 och 4.5 framgår att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män. Likaså framgår att intjänadetaket har större negativ påverkan för männens genomsnittliga pensionsgrundande inkomster än vad det har för kvinnor, beroende på att en större andel av männens inkomster ligger över taket. Att kvinnor får mer av de pensionsgrundande beloppen än vad män får framgår av att kvinnor har mer mörkblått i sina pensionsunderlag än männen – mer detaljer om de pensionsgrundande beloppen finns i figur 4.8. Vidare har kvinnor i genomsnitt lägre pension och betydligt mer garantipension än vad män har.

Förvärvsinkomsterna

I figur 4.6 och 4.7 nedan visas förvärvsinkomster uppdelat på kvinnor och män. Inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp (504 400 kronor för inkomståret 2018) ligger till grund för den allmänna pensionen. I diagrammet nedan är inkomsterna för inkomståret 2018 fördelade i stigande storleksordning (totalt 5 753 000 personer, 2 800 000 kvinnor och 2 953 000 män). Av dessa hade 4 834 000 personer en inkomst under avgiftstaket (2 503 000 kvinnor och 2 332 000 män).

Figur 4.6 Förvärvsinkomster för kvinnor och män, intjänandeår 2018

Avser taxerad förvärvsinkomst (löner, inkomst av aktiv och passiv näringsverksamhet, sjukpenning, föräldrapenning, sjuk- eller aktivitetsersättning, arbetslöshetsersättning med mera). Inkomsten är före avdrag för allmän pensionsavgift och redovisas för personer med inkomster över gränsen för deklarationsskyldighet om 42,3 procent av prisbasbeloppet. Den horisontella linjen vid 504 400 kronor avser avgiftstaket.

Cirka 621 000 män eller 21 procent av männen hade en inkomst över intjänandetaket. Motsvarande andel för kvinnor var 11 procent eller cirka 297 000 personer. I tabellen nedan redovisas genomsnittlig taxerad förvärvsinkomst och pensionsgrundande inkomst för kvinnor och män. Av tabellen framgår att kvinnors inkomster är lägre än männens, 80 procent av den taxerade inkomsten och 86 procent den av pensionsgrundande inkomsten.

Genomsnittliga förvärvsinkomster och pensionsgrundande inkomster, intjänandeår 2018

kronor

	Taxerad förvärvsinkomst	Pensionsgrundande inkomster
Kvinnor	286 700	268 400
Män	358 600	310 500
Totalt	323 600	290 000

Pensionsrätter till inkomst- och premiepensionen

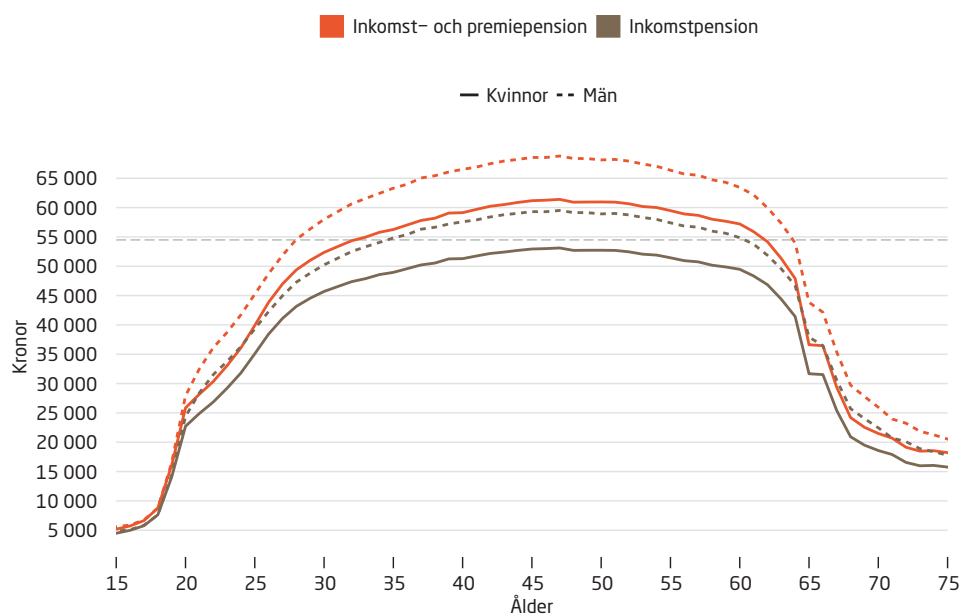
Den genomsnittliga tillgodoräknade pensionsrätten för inkomst- och premiepensionen uppgick till 54 500 kronor år 2019, lägre för kvinnor (51 500 kronor) och högre för män (57 400 kronor), se tabellen nedan.

Genomsnittlig pensionsrätt, intjänad 2018

kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Kvinnor	44 700	6 800	51 500
Män	49 700	7 700	57 400
Totalt	47 200	7 200	54 500

Figur 4.7 Genomsnittlig pensionsrätt för kvinnor och män, intjänad 2018

Den horisontella linjen vid 54 500 kronor avser genomsnittet för samtliga individer.

Av tabellen och figuren ovan framgår att kvinnornas genomsnittliga pensionsrätt är cirka 90 procent av männens. Den genomsnittliga intjänade pensionsrätten till inkomst- och premiepension minskar svagt mellan 65 och 66 års ålder (ålder vid årets slut). Att den inte minskar mer från 65 till 66 år beror på att vid 65 år och senare räknas hela underlaget för inkomsten in i inkomst- och premiepensionssystemet. Före 65 års ålder har dessa kohorter en viss andel av den inkomstgrundande ålderspensionen som tilläggspension och resterande andel som inkomst- och premiepension (tjugondelsinfasingen).

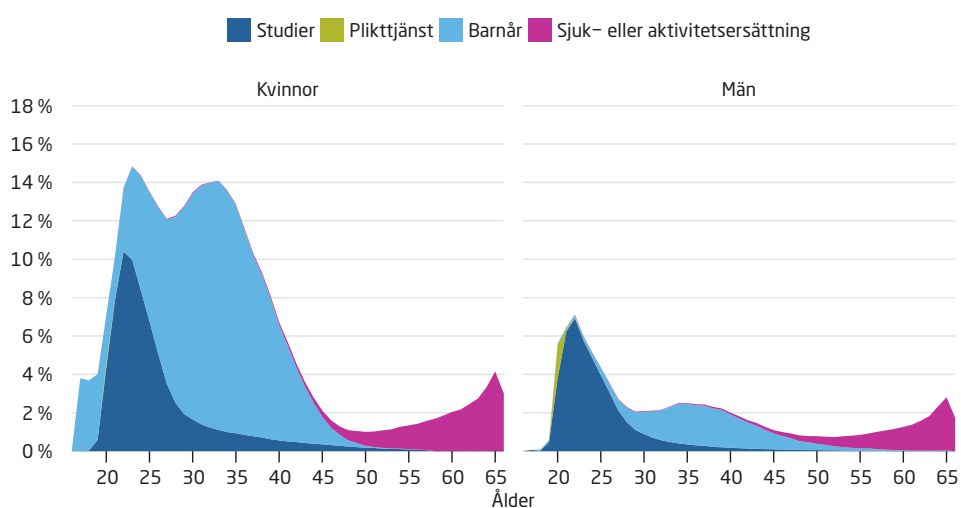
Pensionsgrundande belopp

Pensionsgrundande belopp ger pensionsrätt under speciella skeden i livet, som till exempel vid vård av små barn och vid studier. Mellan åren 1995 och 2010 gav plikttjänstgöring pensionsrätt. År 2010 lades värnplikten i vila men återinfördes år 2018. Mestadels män tjänade in pensionsrätt från plikttjänstgöring 2018.

År 2018 utgjorde pensionsgrundande belopp 6 procent av det totala tillgodoräknade pensionsunderlaget för kvinnor och cirka 2 procent för männen. Den största delen för kvinnorna, drygt 4 procent av det totala underlaget, utgjordes av barnår. För männen utgjorde också barnåren den största delen, knappt 0,8 procent av det totala pensionsunderlaget.

Sett över hela livet fås pensionsgrundande belopp för studier, plikttjänst och barnår vanligen i unga åldrar medan belopp för sjukersättning är vanligare senare i livet.

Figur 4.8 Pensionsgrundande belopp, intjänandeår 2018
procent av pensionsunderlaget

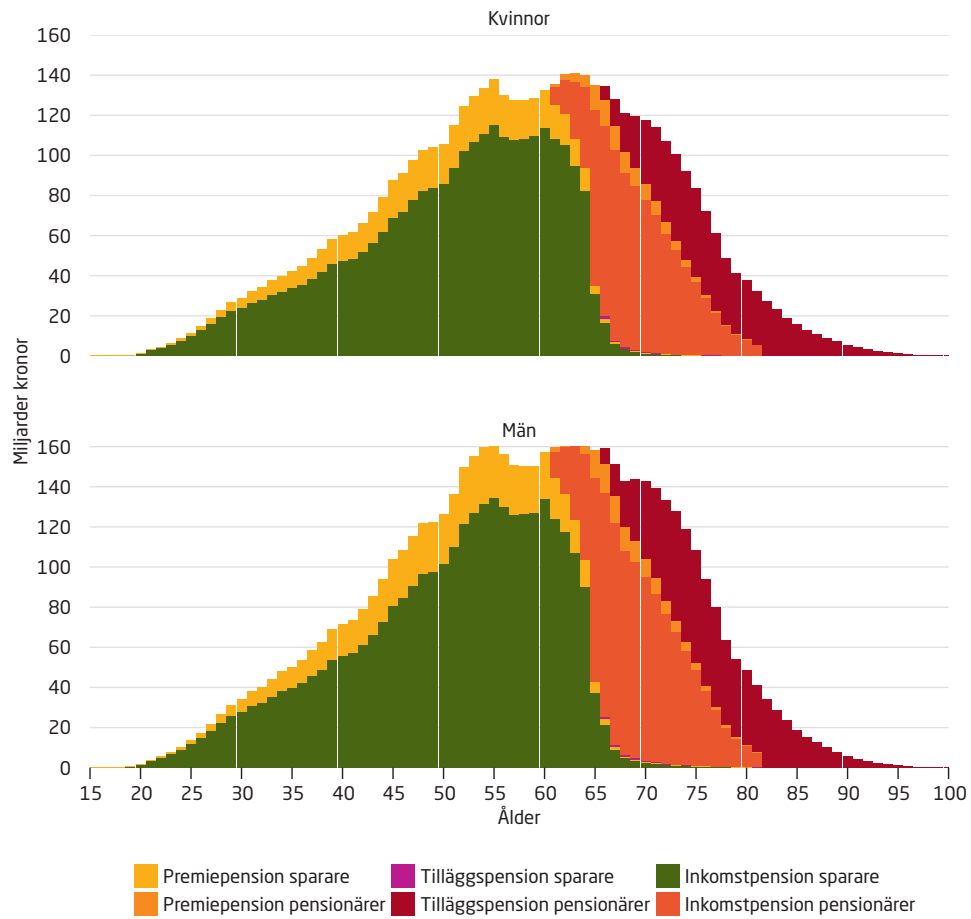
Pensionsskulden

Pensionsskulden i inkomst- och premiepensionssystemet var 10 990 miljarder kronor den 31 december 2019. Den skulden, fördelad på kvinnor och män, för varje ålder från 15 år framgår av figur 4.9.

Kvinnor har lägre intjänat pensionskapital jämfört med män. Vidare framgår att tilläggs pensionen är den viktigaste pensionstillgången för de äldre pensionärerna men att den snart är helt borta för de förvärvsaktiva årskullarna.

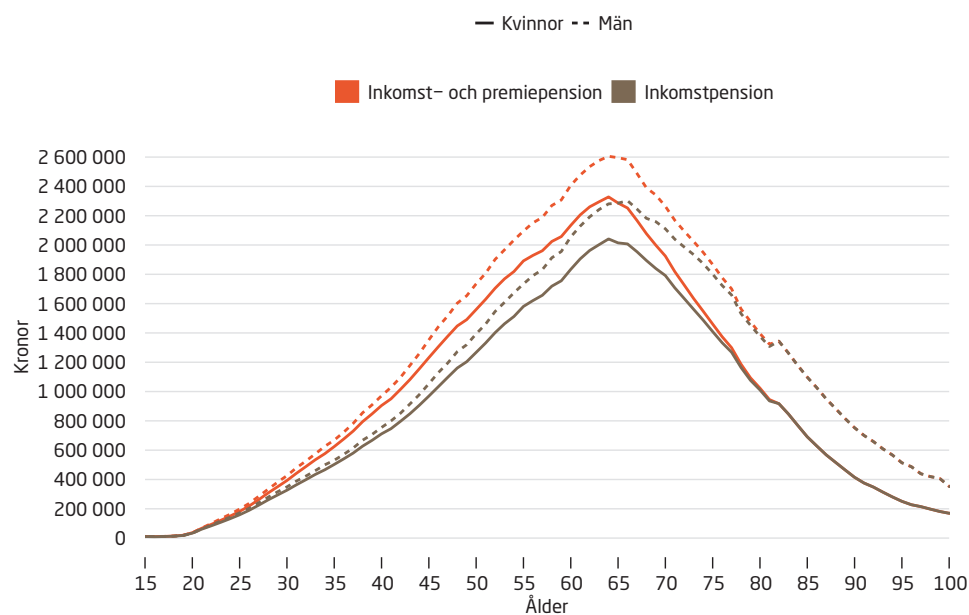
För spararna dominerar inkomstpensionen, samtidigt som premiepensionens ökande betydelse ses. Om man utgår från att de första inkomsterna kommer vid 20 års ålder har alla som 2019 var 44 år eller yngre tjänat in till inkomst- och premiepension i hela sitt yrkesverksamma liv sedan avsättningarna började 1995. De som är äldre än så har istället tjänat in mer till sin inkomstpension.

Figur 4.9 Pensionsskulden kvinnor och män, vid utgången av 2019

Den genomsnittliga pensionsskulden (summa av alla års intjänade pensionsrätter för inkomst- och premiepension) var 1,3 miljoner kronor vid utgången av 2019, se tabellen nedan.

Figur 4.10 Genomsnittlig pensionsskuld, 2019

Genomsnittlig pensionsskuld, 2019

kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Kvinnor	1 038 800	180 200	1 199 800
Män	1 193 300	212 500	1 384 000
Totalt	1 117 600	196 700	1 293 700

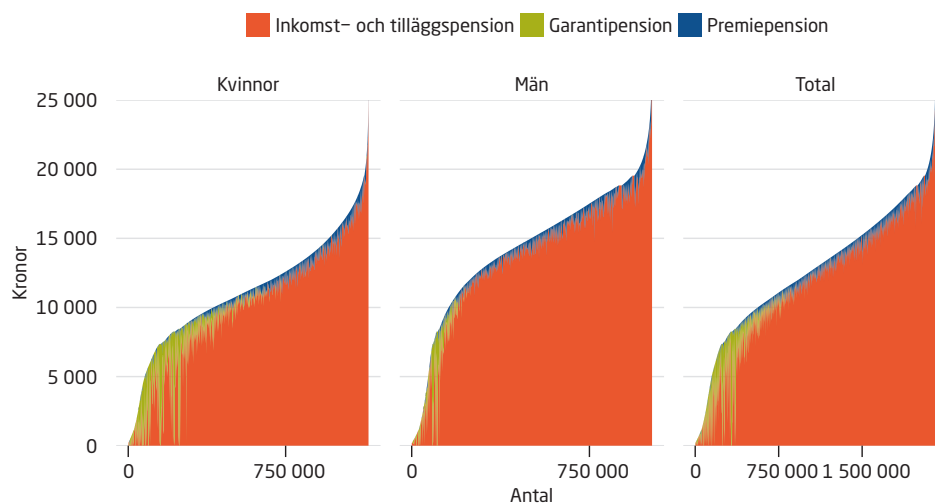
Av figuren ovan framgår att den genomsnittliga skulden ökar med stigande ålder fram till och med 65 års ålder. Därefter minskar skulden, eftersom många börjat ta ut sin pension.

Utbetald pension

I figurerna nedan är utbetalningarna av den allmänna pensionen i december månad 2019 för kvinnor och män födda 1954 eller tidigare ställda i stigande storleksordning (1 100 000 kvinnor och 970 000 män). För totalt utbetald pension under 2019, se not 2 i kapitlet Noter och kommentarer.

Figur 4.11 Utbetald pension, kvinnor och män, december 2019

Skillnaden i nivå och sammansättningen av olika pensionsdelar för män och kvinnor är det som är mest slående i figuren. Kvinnors snittpension – inkomstgrundad pension och garantipension var 11 200 kronor, motsvarande belopp för männen var 14 300. Av kvinnornas allmänna pension utgjordes 93 procent av inkomstgrundad pension, 7 procent av garantipension – hela 45 procent av kvinnorna hade dock någon andel garantipension. Att andelen som har garantipension ökar kraftigt med åldern framgår inte av diagrammet. Av männens allmänna pension utgjordes 98 procent av inkomstgrundad pension, 2 procent av garantipension. Totalt 14 procent av männen hade någon del garantipension. Varken änkepension eller bostadstillägg, som enbart respektive till övervägande del betalas till kvinnor, finns med i figuren.

De mönster som syns i figuren – med stråk av personer som enbart har garantipension – är tydligast vad gäller en grupp, mestadels kvinnor, som har maximal garantipension med 40/40-delar garantipension. Detta förklarar koncentrationen av grönt vid max garantipension för gifta (7 363 kronor per månad 2019) och för ogifta (8 254 kronor per månad). De med lägre garantipension, men också helt utan inkomstgrundad pension har färre bosättningsår. Endast personer födda 1938 eller senare kan få premiepension baserat på eget intjänande och den har då endast tjänats in sedan 1995. Det gör att premiepensionen för de äldre årskullarna ännu har en liten omfattning men blir allt mer betydelsefull för varje ny årskull som tar ut pension. De personer med en allmän pension som är mer än 20 000 kronor per månad har nått den nivån på sin pension bland annat genom att senarelägga uttag av pension. Maximal allmän pension som betalades ut 2019 var 48 900 kronor per månad. Det är till en person född senare än 1938 som har fortsatt att arbeta efter 65 års ålder.

Vad påverkar balanstalets utveckling?

Balanstalet är ett centralt mått på inkomstpensionens finansiella ställning. Det är en del av systemets indexeringsmekanism för att förhindra att inte betala ut för mycket ränta som kan äventyra den finansiella stabiliteten. I detta avsnitt redovisas hur balanstalet påverkas av några faktorer.

Balanstalet beräknas som förhållandet mellan inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder. Tillgångarna består av AP-fondernas (buffertfondens) tillgångar och avgiftstillgången. Avgiftsinkomsten utgörs av årets avgiftsinkomster multiplicerad med omsättningstiden, där omsättningstiden mäter hur lång tid i genomsnitt det förväntas ta från det att en krona i avgift betalas in till systemet (intjänandeålder) till dess att den pensionsrätt som avgiften gett upphov till betalas ut i pension (utbetalningsålder)¹⁶.

Omsättningstiden sjunker om pensionsrätterna i allmänhet minskar mer för yngre än för äldre. Det kan till exempel ske genom arbetsmarknadsinträdet senareläggs eller genom att pensionsuttagen senareläggs. Omsättningstiden påverkas även av demografiska förändringar. Exempelvis tenderar den att minska vid en hög invandring, vilket beror på att tyngdpunkten i medelpensionsrätt skjuts upp i högre åldrarna eftersom dessa personer i allmänhet är relativt unga med låga inkomster. Omsättningstiden tenderar att öka när livslängden stiger, särskilt om livslängden för personer med relativt högre pensionsinkomster lever längre (höjd utbetalningsålder).

Inkomstpensionssystemet har en skuld till aktiva och till pensionärer. Skulden till aktiva ökar med intjänade pensionsrätter och skulden till pensionärer minskar med pensionsutbetalningarna. Skulderna räknas om med inkomstindex (eller balansindex när balanseringen är aktiverad). Vidare ökar skulden om livslängden ökar, särskilt om livslängden för personer med relativt högre pensionsbelopp ökar. Det faktum att en allmänt ökad livslängd ökar både skulden och tillgångarna minskar balanstalets känslighet för livslängdsförändringar, även om ökningen av tillgångarna är mindre än skulderna.

Tillgångarna påverkas av avkastningen för Buffert-fonderna, som under 2019 steg med drygt 17 procent. Värdet av fonderna steg dock med enbart drygt 15 procent eftersom pensionsutbetalningarna översteg avgiftsinkomsterna och administrationskostnaderna med drygt 27 miljarder kronor (primära finansiella sparandet). Om avkastningen på Buffert-fondernas kapital är högre än tillväxten i genomsnittsinkomst (3,1 procent) bidrar fonderna till att stärka balanstalet. Buffert-fonderna svarar för omkring 15-16 procent av inkomstpensionssystemets tillgångar och har en betydande påverkan på balanstalet i och med att fondernas avkastning är betydligt mer volatil än övriga faktorer.

Balanstalet påverkas av konjunkturläget

Ovan beskrivs, något stiliserat, hur förändringar i balanstalet kan dekomponeras i avgiftsinkomst och snittinkomster, förändringar i omsättningstid och förändringar i livslängd hos pensionerade samt avkastningen på Buffert-fondernas kapital. Utvecklingen på arbetsmarknaden, vilket varierar med konjunktturen, har således effekt på inkomstpensionssystemet och dess finansiella stabilitet. Konjunkturläget kan beskrivas med ledning av hur *faktisk* BNP och sysselsättning förhåller sig till *potentiell* BNP och sysselsättning.¹⁷ Skillnaden mellan tillväxten av faktiska och potentiella variabler kan därför användas som ett approximativt mått för konjunkturjustering av hur avgifts-inkomsterna och inkomstindex utvecklar sig. Som framgår ovan är det förändringstakten i antalet personer med PGI som är en viktig faktor för inkomstpensionssystemets stabilitet. Nedan används

¹⁶Detaljer finns i appendix B Matematisk beskrivning av balanstalet.

¹⁷De nivåer med fullt resursutnyttjande och som på lång sikt är förenliga med en stabil inflation. Se Konjunkturinstitutet (2018) Konjunkturläget oktober 2018, s 75-79, för ytterligare beskrivning av konjunkturterminologi.

förändringstakten i arbetskraftens storlek som en approximation av förändringstakten i antal personer med PGI. Utifrån detta kan en konjunkturberoende effekt uppskattas.

Balanstalet påverkas också av att pensionskulden år t räknas upp med inkomstindex, som mäter förändringen i snittinkomsten mellan år $t - 1$ och $t - 2$, medan avgiftsinkomsten år t växer med inkomstförändringen mellan år t och $t - 1$. Denna eftersläpning gör att även skillnaden i tillväxttakt mellan år t och $t - 1$ också kan påverka balanstalet¹⁸. Svensk ekonomi befann sig 2019 i slutet av en högkonjunktur enligt Konjunkturinstitutet. Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP (BNP gapet) var 0,6 procent och förväntas 2020 sjunka till -0,2 procent. Det tyder på att de faktiska avgiftsinkomsterna var cirka 0,6 procent högre än de strukturella avgiftsinkomsterna 2019.¹⁹ Även omsättningstiden kan påverkas av konjunkturläget. Fördröjt arbetsmarknadsinträde, som ofta inträffar särskilt i djupare lågkonjunkturer, tenderar att öka intjänandeåldern och därigenom minska omsättningstiden.

För att illustrera några möjliga händelseförlopp genomförs ett antal stresstester av en förenklad balansräkning och balanstal. Exempelen ska enbart ses som illustrativa, trots att vissa värdena som använts har hämtats från Konjunkturinstitutets prognos från december 2019.

Effekter på balansräkning och balanstal av olika alternativ

- Alternativ 1: Oförändrade avgiftsinkomster men färre sysselsatta (inkomstindex, snittinkomsterna) antas därmed vara 0,6 procent högre
- Alternativ 2: Balanstalet justerad för eftersläpningen i inkomstindex (lägre ökningstakt i avgiftsinkomst med 0,3 procent och lägre indexering 0,6 procentenheter).²⁰
- Alternativ 3: Lägre avkastning för buffertfonden med 102 miljarder kronor (ca 10 procentenheter lägre) 2019
- Alternativ 4: Lägsta uttagsålder 62 år 2019²¹

¹⁸För närmare beskrivning av eftersläpningen och övervägandena kring inkomstindex, se Kompletterande analys av inkomstindex utformning, *VER 2013-35* och DS 2015:6 En jämnare och mer aktuell utveckling av inkomstpensionerna.

¹⁹Vilket de är om lönekostnadens andel av BNP är oförändrad (de senaste decennierna har de varit relativt konstanta och utgjort omkring 40 procent av BNP). Inkomsterna över avgiftstaket har de senaste åren i stort varit oförändrade, omkring 10,3 procent.

²⁰Intjänandeåldern antas oförändrad.

²¹Här antas oförändrat intjänande och att effekten på utbetalningsåldern slår igenom redan 2019.

Förenklad resultat- och balansräkning
miljoner kronor

	2019	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3	Alt. 4
Förändring av fondtillgångar, varav	213 223	0	-868	-138 318	1143
Pensionsavgifter	289 386	0	-868	0	0
Pensionsutbetalningar	-314 724	0	0	0	1143
Avkastning på fonderat kapital ¹	240 318	0	0	-138 318	0
Förändring av avgiftstillgång	371 998	0	-25 848	0	22 466
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	331 755	0	-25 787	0	434
Värdet av förändring i omsättningstid	40 243	0	-61	0	22 032
Förändring av pensionsskuld, varav	371 998	-34 977	34 108	0	558
Nya pensionsrätter	-302 495	0	-868	0	0
Pensionsutbetalningar	314 724	0	0	0	-1143
Indexering	-268 855	-34 977	34 976	0	1556
Värdet av förändringen i livslängd	-31 559	0	0	0	145
Årets resultat	295 644	-34 977	7 392	-138 318	23 051
Tillgångar					
Fondtillgångar	1 596 342	0	-868	-138 318	1143
Avgiftstillgångar	8 616 216	0	-25 787	0	22 466
Summa Tillgångar	10 212 558	0	-25 848	-138 318	23 609
Skulder och resultat					
Utgående balanserat resultat	758 329	-34 977	7 392	-138 318	23 051
Pensionsskuld	9 454 228	34 977	-34 108	0	558
Summa Skulder och resultat	10 212 557	0	-26 716	-138 318	23 609
Balanstal	1,0802	-0,004	0,001	-0,0146	0,0024

1. Ingen hänsyn till eventuell avkastning

I det första alternativet antas inkomstindex vara högre än det faktiskt var (pga. färre personer med PGI), vilket ökar pensionsskulden något och balanstalet försvagas därmed marginellt. I det andra alternativet stärks balanstalet, genom att avgiftstillgången minskar mindre än indexeringen av pensionsskulden. Exemplet kan ses som att 2019 var en högkonjunktur och att konjunkturen minskade i styrka mellan 2018 och 2019. Det tredje alternativet, där fondavkastningen justerats ned med cirka 102 miljarder kronor, ger en betydligt större påverkan på balanstalet än konjunkturjusteringarna i de två första alternativen. Exemplet med en höjd lägsta ålder för pensionering förstärker balanstalet även under antagandet att avgiftsinkomsten är oförändrade, främst genom att utbetalningsåldern stiger. Om den höjda lägsta åldern dessutom innebär att arbetskraftsdeltagandet tilltar så stärks balanstalet ytterligare.

5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader

Kostnadernas storlek är en viktig faktor för den framtida pensionen. Av de faktorer som påverkar pensionskapitalet är kostnadernas storlek den faktor som de ansvariga myndigheterna har störst möjlighet att påverka. Inom premiepensionen beror dock även kostnaden på spararens egna fondval.

I det här avsnittet sammanställs de brutto¹- och nettoredovisade kostnaderna² samt även sådana transaktionskostnader som AP-fonderna och Pensionsmyndigheten endast delvis kan fånga. Syftet är att ge en så fullständig bild av ålderspensionssystemets totala kostnader som möjligt. Viktigt att ha i åtanke är att fondernas nettoförvaltningskostnader samt transaktionskostnader redan har påverkat fondernas värdeutveckling negativt.

Total kostnadsredovisning

Den sammanlagda kostnaden för pensionssystemets försäkringsadministration och kapitalförvaltning samt övriga avgifter uppgår till 6,9 miljarder kronor, varav 2,4 miljarder kronor redovisas i pensionssystemets resultaträkning. De 2,4 miljarderna är summan av försäkringsadministration (1 395 miljoner) och AP-fondernas rörelsekostnader (1 016 miljoner). Se tabellen Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter.

Inkomstpensionens kostnader

För inkomstpensionen uppgick de kostnader som redovisas i resultaträkningen 2019 till 1 757 miljoner kronor, där 741 miljoner kommer från försäkringsadministration och 1 016 miljoner kommer från AP-fondernas rörelsekostnader. Utöver de 1 016 miljonerna i rörelsekostnader hade AP-fonderna fasta förvaltningsarvoden om 753 miljoner kronor. Summan av redovisade kapitalförvaltningskostnader som framgår i AP-fondernas resultaträkningar uppgick därmed till 1 769 miljoner kronor. Prestationsbaserade arvoden och transaktionskostnader, som till exempel courtage, redovisas inte som direkta kostnader hos AP-fonderna utan påverkar i stället avkastningen negativt. Prestationsbaserade arvoden är inte en vanlig förvaltningskostnad utan ett sätt för AP-fonderna att dela risk och avkastning med sina externa förvaltare. Totalt betalade AP-fonderna 406 miljoner i prestationsbaserade arvoden och 203 miljoner kronor i courtage och andra transaktionskostnader. När dessa kostnader och avgifter inkluderas blir summan av kostnaderna totalt för inkomstpensionen 3 195 miljoner kronor.

¹I pensionssystemets resultaträkningar för inkomst- och premiepensionen framgår de kostnader som Pensionsmyndigheten och AP-fonderna redovisar som kostnader i sina egna resultaträkningar, ”bruttoredovisade kostnader”.

²De kapitalförvaltningskostnader i AP-fonderna och premiepensionssystemet som ”netto redovisas mot intäkt och fondavkastning netto framgår inte av pensionssystemets resultaträkning. Begreppet nettoredovisade kostnader används här för sådana kostnader som i AP-fondernas redovisning består av fasta förvaltningsarvoden och som i premiepensionssystemets redovisning används för nettot av de poster som benämns förvaltningsavgifter och rabatter på förvaltningsavgifter.

Premiepensionens kostnader

I Pensionsmyndighetens resultaträkning för premiepensionssystemet redovisas administrationskostnaden till 578 miljoner kronor. Tidigare år har det utöver administrationskostnaden även gjorts avbetalning på uppbyggnadskostnaden av premiepensionssystemet. År 2018 slutamorteras detta uppbyggnadslån vilket innebär att denna kostnad utgick för 2019. Den totala kostnaden för premiepensionens försäkringsadministration uppgår därmed till 578 miljoner kronor, se posten Summa försäkringsadministration i tabellen nedan.

För premiepensionssystemets del avser posten Förvaltningsarvoden både de fasta och prestationsbaserade avgifter som premiepensionsfonderna (inkl. 7:e AP-fonden) tar ut efter att rabatter återförts till premiepensionsspararna. Brutto beräknas premiepensionsfondernas förvaltningsarvode till 7 143 miljoner kronor. Av denna bruttoavgift beräknas återbetalningen från fonderna till totalt 4 643 miljoner kronor i rabatt. Avgifterna kan då nettosummeras till 2 500 miljoner kronor³. Rabattmodellen innebär bland annat att för aktiefonder är den maximala nettoavgiften 0,89 procent, för räntefonder är den 0,42 procent och för bland- och generationsfonder är den 0,62 procent. Utöver de 2 500 miljonerna i fasta förvaltningsarvoden finns transaktionskostnader. Transaktionskostnaderna består främst av det courtage som fonderna erlägger som en del av köp-/säljlikviden när fonderna handlar värdepapper och estimeras 2019 till 646 miljoner kronor.

Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter

miljoner kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Försäkringsadministration			
Pensionsadministration ¹	411	515	926
Ersättning till andra myndigheter	406	63	469
Amortering och ränta uppbyggnadslån			0
Summa Försäkringsadministration	817	578	1 395
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter			
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredovisade)	1 016		1 016
Förvaltningsarvoden	1 159	2 500	3 659
Fasta förvaltningsarvoden (netto-redovisade)	753		753
Prestationsbaserade arvoden ²	406		406
Transaktionskostnader ³	203	646	849
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	2 378	3 146	5 524
Summa	3 195	3 724	6 919

1 Beloppet för inkomstpension avser faktisk kostnad medan beloppet i not 4 avser beslutad administrationskostnadsersättning från AP-fonden.

2 Detta är avgifter som AP-fonderna endast betalar om en viss förvaltare lyckats uppnå ett visst överenskommet resultat.

3 Med transaktionskostnader avses här courtage och clearingavgifter som tas ut på aktie- och derivatmarknaden. Dessa avgifter läggs direkt på transaktionen och påverkar fondernas avkastning negativt. Ränte- och valutatransaktioner betalas genom skillnaden mellan köp- och säljkurs och redovisas inte som en separat avgift. Beräkningen av premiepensionens transaktionskostnader baseras nu på ett urval av fonderna i systemet.

³Dessa kostnader är preliminära och baseras på en uppräkningskostnad för kvartal 1-3. I beloppet ingår inte förvaltningsarvode avseende traditionell försäkring på 13,2 miljoner kronor. Denna kostnad netto-redovisas genom att avkastningen på fonderat kapital minskas (se not 17).

Kostnadernas utveckling

Nedan i tabell visas kostnadsposterna för de senaste fem åren och redovisas i miljoner kronor. Figureerna avser kronor per antal försäkrade (det vill säga drygt 8,5 miljoner personer som har ett pensionskonto, inklusive pensionärer) och sträcker sig från 2001.

Inkomstpensionens kostnader

miljoner kronor

	2015	2016	2017	2018	2019
Försäkringsadministration					
Pensionsadministration ¹	462	455	434	428	411
Ersättning till andra myndigheter	406	406	432	421	406
Summa Försäkringsadministration	868	861	866	849	817
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter					
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredoisade)	913	890	953	956	1 016
Förvaltningsarvoden	1 273	1 219	1 243	1 091	1 159
Fasta förvaltningsarvoden (nettoredoisade)	927	847	801	760	753
Prestationsbaserade arvoden ²	346	372	442	331	406
Transaktionskostnader ³	322	289	233	244	203
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	2 508	2 398	2 429	2 291	2 378
Summa	3 376	3 259	3 295	3 140	3 195

1 Beloppet för inkomstpension avser faktisk kostnad medan beloppet i not 4 avser beslutad administrationskostnadsersättning från AP-fonden.

2 Viss justering av 2018 års arvoden

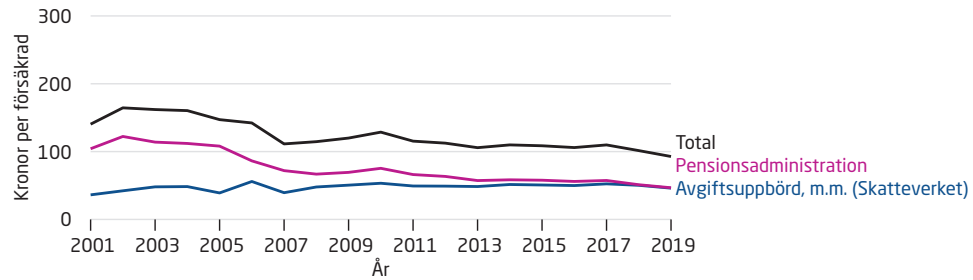
3 Se förklaring i tabellen Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter.

Premiepensionens kostnader

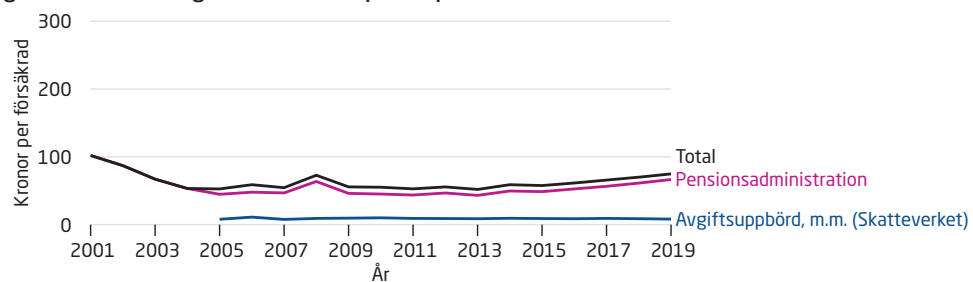
miljoner kronor

	2015	2016	2017	2018	2019
Försäkringsadministration					
Pensionsadministration	342	379	417	463	515
Ersättning till andra myndigheter	63	63	68	66	63
Amortering och ränta uppbyggnadslån	181	169	181	325	0
Summa Försäkringsadministration	586	611	666	854	578
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter					
Förvaltningsarvoden (nettoredoisade)	2 029	2 033	2 466	2 279	2 500
Transaktionskostnader	415	428	519	551	646
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	2 444	2 461	2 985	2 830	3 146
Summa	3 030	3 072	3 651	3 684	3 724

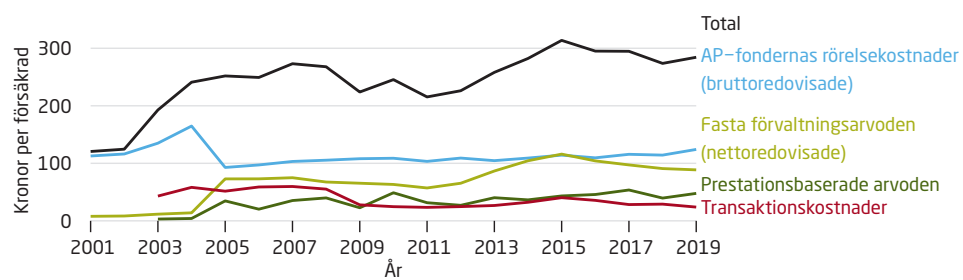
Figur 5.1 Försäkringsadministration inkomstpension

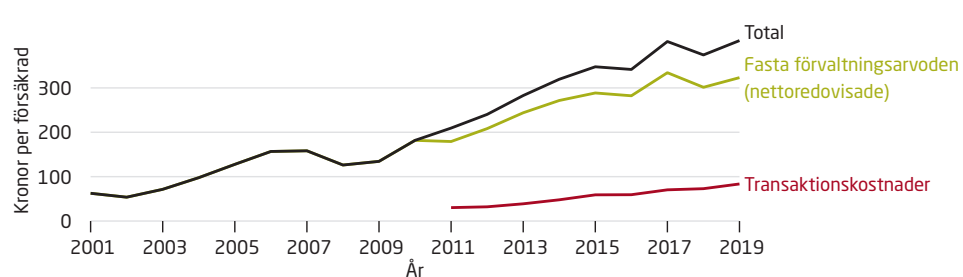
Figur 5.2 Försäkringsadministration premiepension

Figur 5.3 Kapitalförvaltningskostnader och avgifter inkomstpension

Figur 5.4 Kapitalförvaltningskostnader och avgifter premiepension

Av tidigare tabell framgår att inkomstpensionens totala kostnader varit någorlunda konstant under de senaste fem åren. År 2018 avstannade kostnadsökningen beroende delvis på att prestationsbaserade kostnaderna föll med aktiemarknaden. I tabellen på nästa sida framgår en gradvis minskning av kapitalförvaltningskostnaderna i relation till förvaltad kapital.

Premiepensionens kapitalförvaltningskostnader och avgifter har ökat något på totalen från år 2018 till år 2019, även i termer av kostnad per försäkrad. Utvecklingen av kapitalförvaltningskostnader och avgifter beror på att genomsnittligt förvaltad kapital ökat och att kapitalförvaltningskostnaderna tas ut i procent av förvaltad kapital. I procent av kapitalet så har premiepensionens kostnader minskat de senaste fem åren. Rabattmodellen inom premiepensionssystemet är progressiv, vilket innebär att högre förvaltad kapital automatiskt ger en högre procentuell rabatt och därmed lägre avgifter i procent. Kostnaden är på årsbasis och uppskattas utifrån kostnaden under kvartal 1-3.

Inom försäkringsadministrationen finns flera kostnadsposter som är gemensamma för inkomst- och premiepensionen. Som exempel kan nämnas framställning och distribution av orange kuvert och Skatteverkets kostnadsersättning för avgiftsuppbörd med mera. Sådana kostnader fördelas på respektive försäkringsgren i förhållande till andel försäkrade, avgiftsandel eller annan fördelningsnyckel.

Kapitalförvaltningskostnaderna i förhållande till förvaltad pensionskapital

År 2019 var summan av kapitalförvaltningskostnader för Första–Fjärde AP-fonden och Sjätte AP-fonden, drygt 0,12 procent av förvaltad kapital. AP-fondernas prestationsbaserade arvoden uppgick till nästan 0,03 procent, transaktionskostnader uppgick till drygt 0,01 procent av förvaltad kapital. Summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter uppgick således till totalt 0,16 procent av förvaltad kapital.

Redovisade kapitalförvaltningskostnader för fonderna inom premiepensionssystemet uppgick efter rabatt till 0,18 procent, därtill uppskattas fondernas transaktionskostnader till 0,05 procent och summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter således till 0,23 procent av förvaltad kapital.

Kostnadsskillnaderna i procent mellan inkomstpensionens fonderade medel och premiepensionsfonderna förklaras dels av skalfördelar inom Första–Fjärde AP-fonden och dels av att dessa fonder har investerat omkring 35 procent av sitt kapital i obligationer eller liknande tillgångar med, i förhållande till aktier, låga förvaltningskostnader. Inom premiepensionssystemet är cirka 10 procent av tillgångarna investerade i denna typ av tillgångar.

Genomsnittligt förvaltad kapital miljarder kronor

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomstpension	1 008	1 121	1 207	1 276	1 367	1 398	1 490
Premiepension	527	662	829	854	1 030	1 161	1 280

Kapitalförvaltningskostnaderna i förhållande till förvaltad kapital procent

	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomstpension					
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	0,15	0,14	0,13	0,12	0,12
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredo- visade)	0,08	0,07	0,07	0,07	0,07
Fasta förvaltningsarvoden (netto- redovisade)	0,08	0,07	0,06	0,05	0,05
Prestationsbaserade arvoden	0,03	0,03	0,03	0,02	0,03
Transaktionskostnader	0,03	0,02	0,02	0,02	0,01
Summa Inkomstpension	0,21	0,19	0,18	0,16	0,16
Premiepension					
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	0,25	0,23	0,22	0,20	0,18
Fasta förvaltningsarvoden (netto- redovisade)	0,25	0,23	0,22	0,20	0,18
Transaktionskostnader	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05
Summa Premiepension	0,30	0,28	0,27	0,25	0,23

Kostnader för försäkringsadministration i förhållande till pensionsbehållning/kapital

För att täcka AP fondernas redovisade kostnader för inkomstpensionen görs varje år ett kostnadsavdrag från pensionsbehållningarna. För år 2019 var inkomstpensionens kostnadsavdrag 0,030 procent. Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Varken de fasta netto-
redovisade förvaltningsarvodena på 0,05 procent av förvaltad kapital, de prestationsbaserade arvoden eller de transaktionskostnaderna om cirka 0,03 procent av förvaltad kapital belastar pensionsspararna genom kostnadsavdrag. De netto-
redovisade kostnaderna belastar istället buffertkapitalet i AP-fonderna.

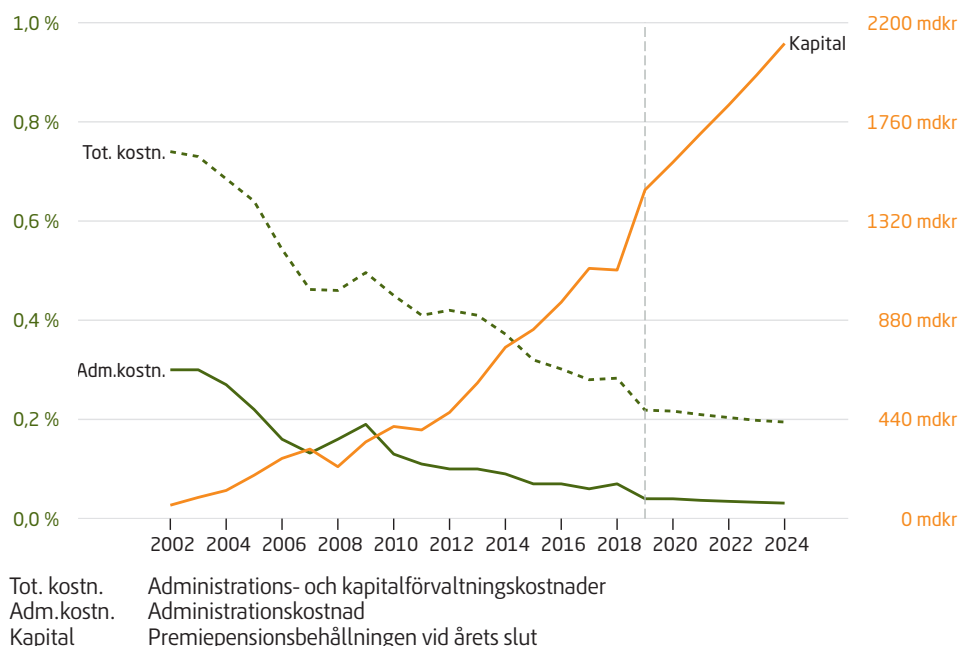
Avdraget för premiepensionens försäkringsadministrativa kostnader var 2019 i snitt 0,04 procent av premiepensionskapitalet. Maximalt uttagen kostnad i kronor för år 2019 var 100 kronor per kontoinnehavare. Premiepensionen har precis som inkomstpensionen små periodiska avvikelser mellan den avgift som tas ut och den faktiska kostnaden. Dessa avvikelser korrigeras löpande.

Kostnader försäkringsadministration procent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomstpension ¹	0,0326	0,0284	0,0302	0,0305	0,0310	0,0300
Premiepension	0,09	0,07	0,07	0,06	0,07	0,04

1 Inkomstpensionens kostnadsavdrag avser även AP-fondernas bruttoredo-
visade kostnader och kostnadsavdraget görs endast fram till pension börjar tas ut.

Figur 5.5 Premiepensionens kostnader och kapital

Vad betyder kostnaderna för pensionens storlek?

Kostnadernas storlek är en viktig faktor för den framtida pensionen. En till synes låg årlig avgift kan minska pensionen med en avsevärd andel eftersom avgiften dras årligen under lång period. Av de faktorer som påverkar pensionskapitalet är kostnadernas storlek den faktor som de ansvariga myndigheterna har störst möjlighet att påverka. Vissa kostnader för premiepensionen kan även den försäkrade påverka.

Följande förenklade beräkningssätt ger en ganska precis uppfattning om vad en viss kostnadsprocent innebär för den utbetalade pensionens storlek. Den genomsnittliga tid som en inbetalad avgift ligger i inkomstpensionssystemet innan den börjar betalas ut är cirka 21 år.

Om inkomstpensionens kostnad är 0,03 procent, kommer avdraget att minska inkomstpensionen till $(1-0,0003)^{21} \approx 99$ procent av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdrag. Kostnaden minskar inkomstpensionen med knappt 1 procent. Om premiepensionens kostnader är 0,3 procent, kommer avdraget att minska premiepensionen med drygt 9 procent $(1-0,003)^{33}$ av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdrag. Anledningen till att avdraget sker i 33 år är att i premiepensionssystemet sker årligen en omräkning av pensionskapitalet med kostnadsavdraget även under den tiden som pensionär. Den förväntade avkastningen är något högre vilket bidrar till en längre omsättningstid. En inte ovanlig fondförvaltningsavgift i Sverige för sparande utanför det allmänna pensionssystemet är omkring 1 procent – ofta högre. En avgift på 1 procent under samma tid som i exemplet ovan innebär att det sparade kapitalet blir 72 procent av vad det skulle ha varit i förhållande till om avgiften varit 0 procent, 28 procent försvinner alltså i avgifter.

6 Pensionssystemets värdeförändringar

Den allmänna pensionen består till huvuddelen av inkomstgrundad pension. Varje år under det aktiva livet betalar de förvärvsarbete en viss del av inkomsten som pensionsavgift. Större delen av avgiften går till systemet för inkomstpension och en mindre del till premiepensionssystemet. Pensionen tjänas ofta in under lång tid, 40–45 år eller ännu längre. Därför är det viktigt för pensionens framtida storlek vilken värdeförändring som de inbetalda avgifterna får. Exempelvis får en person som sätter in ett konstant belopp varje år under 40 års tid med en årlig ränta på 2 procent hela 54 procent större slutbehållning än en sparare utan avkastning.

I inkomstpensionssystemet bestäms värdeförändringen normalt av den procentuella ökningen i inkomstindex. Detta index följer i sin tur den genomsnittliga utvecklingen av de förvärvsarbete inkomster. I premiepensionssystemet bestäms värdeförändringen av avkastningen på pensionspararnas fonder. För de pensionärer som valt traditionell försäkring bestäms värdeutvecklingen av utvecklingen på de tillgångar Pensionsmyndigheten investerat i. Nedan redogörs fortsättningsvis för utvecklingen inom fondförsäkringen. En viktig skillnad mellan inkomstpensions- och premiepensionssystemen är att värdeförändringen i inkomstpensionen är lika för alla, medan den för premiepensionen kan variera från person till person, beroende på vilka fonder som valts.

Värdeförändringar under 2019

Pensionsbehållningen i inkomstpensionssystemet skrivs normalt upp i takt med inkomstindex men under en balanseringsperiod används balansindex. Den balanseringsperiod som började 2010 upphörde 2018. Värdeförändringen sker bara vid årsskiftena för inkomst-/balansindex till skillnad mot premiepensionssystemet där förändringarna sker på daglig basis. Indexeringen mellan år 2019 och 2020 var 3,8 procent, se under år 2019 i tabellen nedan. Det är alltså med detta procenttal som de förvärvsarbete intjänade inkomstpensionsrätter förändrades vid årsskiftet.

För pensionärerna räknas inkomst- och tillägspensionerna varje år om med förändringen i inkomst-/balansindex minskat med 1,6 procent. Minskningen beror på att en förskottsränta på 1,6 procent redan har tillgodoräknats inkomstpensionen i delningstalet¹.

Under en balanseringsperiod påverkas inkomstpensionen av utvecklingen på kapitalmarknaderna eftersom AP-fondernas värde ingår i beräkningen av balanstalet, dessa utgör nästan 16 procent av de redovisade tillgångarna och påverkan är därmed inte så omfattande. Nedgången i placeringarnas marknadsvärden under 2008, orsakade av ett stort börsfall, var dock en viktig orsak till att balanseringen trädde i kraft år 2010. Den goda avkastningen därefter har bidragit till högre indexering av inkomstpensionerna och till att balanseringen avslutats 2018.

Premiepensionssystemets värdeförändring bestäms helt av utvecklingen på kapitalmarknaderna. Såväl den globala (räknat i SEK) som den svenska aktiemarknaden hade en positiv utveckling under 2019 till skillnad från föregående år då de båda hade en negativ utveckling. Värdeförändringen i premiepensionsfonderna 2019 blev 29,5 procent, att jämföra med förra årets avkastning på -3,4 procent.

¹För en mer utförlig beskrivning av inkomst- och balansindex, se kapitel 4 Så fungerar den allmänna pensionen

Årlig indexering av inkomstpensionen respektive premiepensionsavkastning procent

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Inkomst-/balansindex	2,4	2,7	3,2	4,5	6,2	-1,4	-2,7	5,2
Premiepensionsindex ¹	8,8	30,6	12,1	5,7	-34,2	34,7	12,2	-10,7
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	5,8	-1,1	2,5	5,9	4,4	2,6	3,1	3,8
	12,1	21,1	20,7	6,4	10,9	12,6	-3,4	29,5

1 Premiepensionsindex mäter hur ett belopp som satts in i systemet vid en viss tidpunkt har förändrats under en viss period (så kallad tidsviktad avkastning). I detta fall är perioden lika med kalenderår. Enskilda pensionssparare har normalt haft en annan avkastning beroende på vilka fonder de valt.

Mått på värdeförändringar inom premiepensionssystemet

Värdeförändringen inom premiepensionssystemet kan mätas på flera sätt. De som redovisas i detta kapitel är så kallad tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Ett annat namn för kapitalviktad avkastning är internränta.

Den tidsviktade avkastningen används för att beskriva en fonds eller ett index värdeförändring. Tidsviktad avkastning visar avkastningen på en krona som sattes in i början av perioden. Hänsyn tas inte till om insättningar eller uttag har gjorts under perioden.

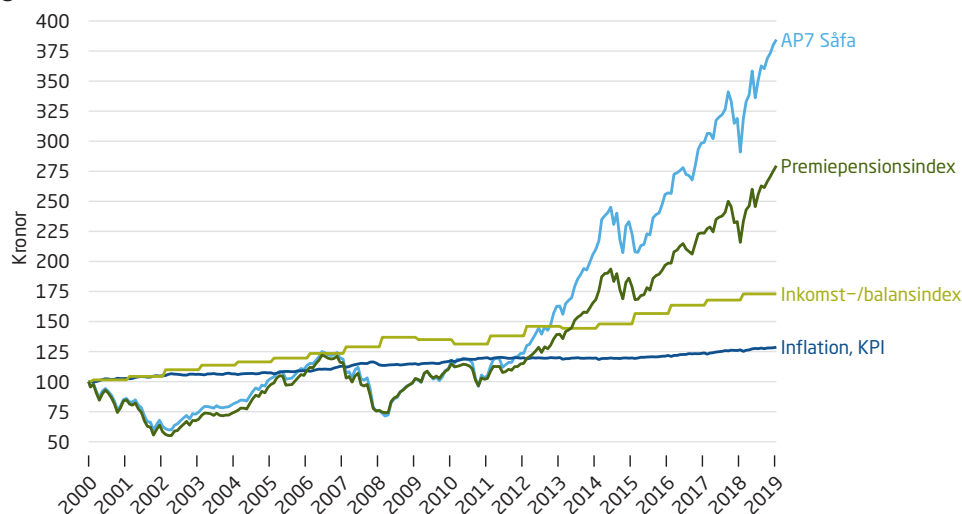
Den kapitalviktade avkastningen kan användas för att utvärdera premiepensionen i stort, men även för enskilda konton. Hänsyn tas till tidpunkten och storleken på alla insättningar och uttag på kontot, samt behållningen i slutet av perioden. Den kapitalviktade avkastningen svarar mot den genomsnittliga årsräntan under perioden.

I avsnittet Inkomst- och premiepension som komplement till varandra används tidsviktad avkastning, medan kapitalviktad avkastning används i avsnittet Värdeförändring på pensionsspararnas konton. (För mer utförlig beskrivning av tids- och kapitalviktad avkastning, se bilaga A.)

Inkomst- och premiepension som komplement till varandra

Ett av syftena med att inrätta premiepensionen som komplement till inkomstpensionen var att variationer över åren i löneinkomsternas tillväxt och i kapitalavkastningen från i huvudsak aktiemarknaden skulle kunna jämnas ut varandra. Utvecklingen över tid visar att dessa indexeringar inte nödvändigtvis följer varandra, se tabellen ovan. Betydelsen av riskspridningen kan öka i framtiden, när premiepensionsfondernas andel av det totala pensionskapitalet blir större.

Figur 6.1 Värdet av 100 kronor

Värdet av 100 kronor som sattes in i december 2000 i inkomstpensionssystemet (inkomst/balansindex) och i premiepensionssystemet (premiepensionsindex respektive det statliga förvaltsalternativet AP7 Såfa). Inflationen finns med som referens.

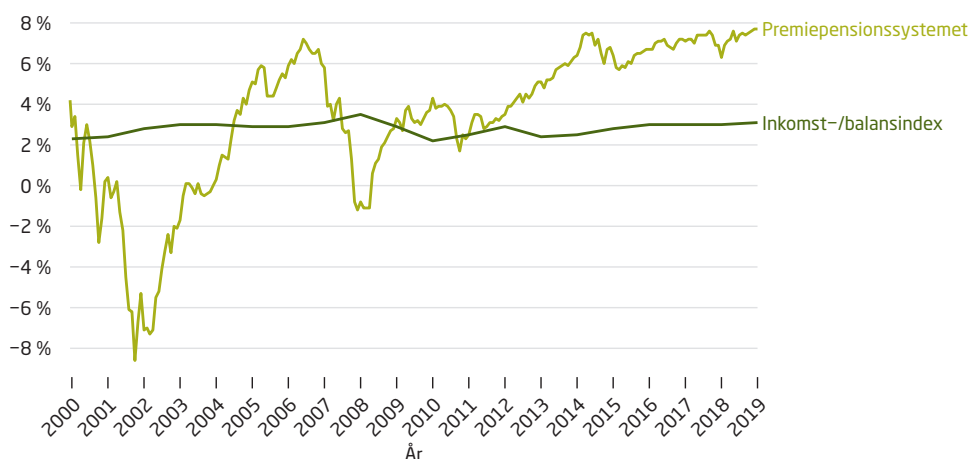
I december år 2000 kunde premiepensionsspararna börja placera sitt kapital i systemets fonder. Dessförinnan hade kapitalet, bestående av pensionsrätter från och med intjänandeår 1995, förvalts tillfälligt på räntebärande konto hos Riksgälden. Värdet av ett belopp som sattes in vid starten år 2000 har varierat kraftigt under åren. Indexeringen i inkomstpensionssystemet har däremot varit relativt stabil.

De som har avstått från att välja fonder, och därmed haft sina medel placerade i Premiesparfonden och AP7 Såfa, Statens årskullsförvaltningsalternativ, har den 31 december 2019 överträffat den genomsnittliga fondspararen (premiepensionsindex, vari AP7 Såfa ingår) med 105 procentenheter avseende medel som sattes in i december 2000.

Värdeförändring på pensionsspararnas konton

Den tidsviktade avkastningen som redovisas i ovanstående avsnitt tar inte hänsyn till att framförallt insättningar, men även utbetalningar, har gjorts under sparperioden. För de individuella spararna, men även för premiepensionssystemet i stort, är det viktigt att redovisa kapitalviktad avkastning. En anledning till att så är fallet är att de samlade insättningarna på pensionsspararnas konton vuxit kraftigt sedan starten, eftersom systemet är under uppbyggnad. Vid slutet av år 2007 fanns ett sex gånger så stort kapital i fonderna som vid slutet av 2000. Det var alltså ett betydligt större belopp som exempelvis kunde dra nytta av 2005 års mycket höga positiva avkastning än det belopp som drabbades av 2002 års lika stora negativa avkastning. Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till detta genom att ge 2005 en större vikt än 2002.

Figur 6.2 Genomsnittlig kapitalviktad avkastning per år för alla premiepensionssparare under åren 2000–2019

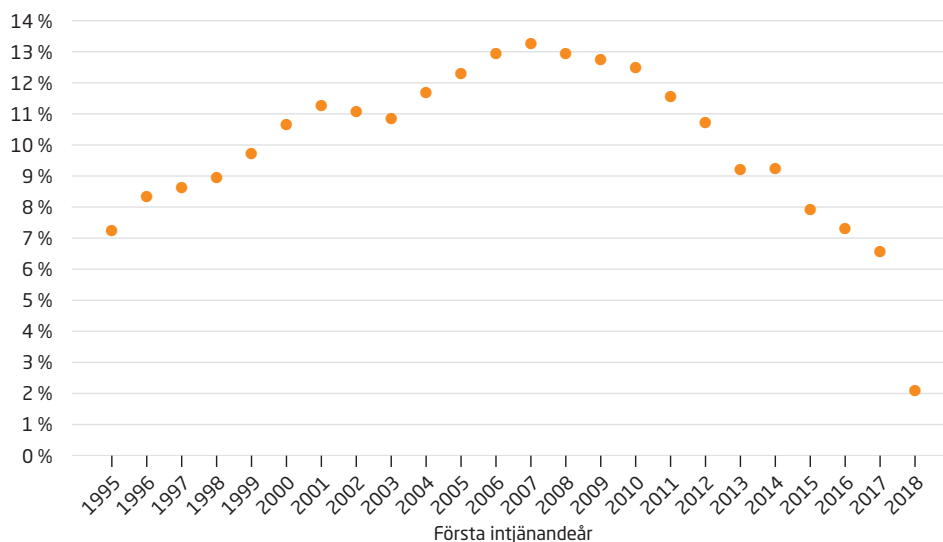
Varje punkt på kurvan visar den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen från 1995 fram till tidpunkten i fråga.

I figur 6.2 redovisas dels den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen för premiepensionen per år fram till olika tidpunkter, dels motsvarande avkastning om premiepensionen i stället utvecklats som inkomst-/balansindex. Den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen fram till slutet av 2019 skulle med inkomst-/balansindexets utveckling ha uppgått till 3,1 procent per år. Detta kan jämföras med den faktiskt uppnådda årliga genomsnittliga kapitalviktade avkastningen i premiepensionen på 7,7 procent fram till slutet av 2019. Av diagrammet kan utläsas att motsvarande beräkning fram till och med 2008 blev minus 0,8 procent i premiepensionssystemet och plus 3,5 procent om premiepensionen i stället utvecklats som inkomst-/balansindex. Observera att kurvan inte visar inkomstpensionsspararnas faktiska kapitalviktade avkastning, eftersom inkomstpensionens kapitalstruktur är väsentligt annorlunda.

Figur 6.1 och 6.2 speglar två synsätt för spararen, baserat på tidsviktad respektive kapitalviktad avkastning förklarar ovan. I det första diagrammet sätts en hundralapp in i premiepensionssystemet i december 2000 och är värd 280 kronor sista december 2019. Som lägst var de hundra kronorna värda 55 kronor under 2002–2003. För att ta hänsyn till att premiepensionsspararna sätter in pengar varje år i systemet och att sparandet är långsiktigt visar det andra diagrammet den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen fram till en viss tidpunkt. Den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen på insatta medel i premiepensionssystemet var som nämnts 7,7 procent i december 2019. Den genomsnittliga kapitalviktade årliga avkastningen var som lägst under 2002 med -8,6 procent och som högst under 2019 med 7,7 procent. Allt eftersom premiepensionssystemet mognar kommer den årliga variationen i kapitalvägd avkastning att minska. Denna minskning framgår tydligt i diagrammet.

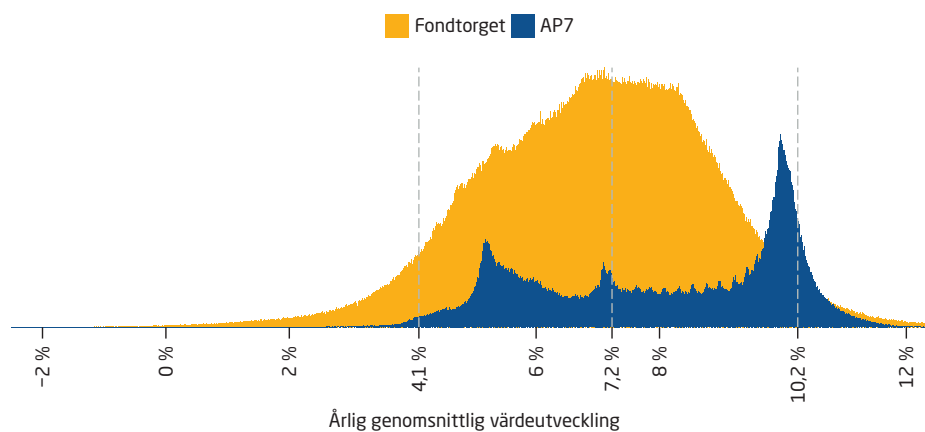
I figur 6.3 redovisas pensionsspararnas genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastning uppdelat efter första intjänandeår till premiepensionssystemet. Skillnaden i avkastning minskar ju längre årskullarna varit med och betalat in till systemet. Pensionsrätter som tjänats in under 2018 placerades i fonder i december 2019, detta gäller även för nya sparare som inte gjort ett aktivt fondval. Före intjänandeår 2017 placerades kapitalet för nya sparare i april året därpå.

Figur 6.3 Genomsnittlig kapitalviktad avkastning per år från spararens första intjänandeår

Spridningen i kapitalviktad avkastning mellan pensionssparare som varit med i systemet lika länge framgår av figur 6.4. Bland de pensionssparare som började tjäna in pensionsrätter 1995 och som sedan placerades i fonder år 2000 hade drygt 99 procent en positiv värdeförändring vid slutet av 2019. Figuren är uppdelad på dem som någon gång gjort ett aktivt val (Fondtorget) respektive de som aldrig gjort ett aktivt fondval (AP7). Att avkastningen skiljer sig åt bland de som enbart haft det statliga förvalsalternativet beror främst av att fördelningen mellan de två ingående fonderna AP7 Aktiefond respektive AP7 Räntefond beror av fondspararens ålder.

Figur 6.4 Pensionssparare som började tjäna in pensionsrätter till premiepensionssystemet 1995, fördelade efter årlig kapitalviktad avkastning fram till och med 2019

De streckade linjerna indikerar medianen samt percentilerna för 5 och 95 procent.

Eftersom uppgifterna avser personer som varit med ända från 1995, är orsaken till spridningen inte att de kommit in vid olika tidpunkter. Jämför figur 6.3 som visar fördelningen per första intjänandeår. Det är i stället valet av fonder med olika avkastningsutfall som är huvudorsaken till spridningen.

Nedanstående tabell sammanfattar den genomsnittliga årliga värdeförändringen för tids- och kapitalviktad avkastning under den period premiepensionen funnits. Från år 1995 gjordes avsättningar till premiepensionen, men först i december år 2000 placerades pengarna i fonder. Under perioden 1995–2000 var pengarna placerade i räntebärande tillgångar.

Nominell genomsnittlig årlig värdeförändring och inflation procent

	1995–2019	2000–2019
Premiepensionsindex (tidsviktad)	5,3	5,5
Premiepension (kapitalviktad)	7,7	7,9
Inkomst-/balansindex (tidsviktad)	2,8	2,9
Inkomst-/balansindex (kapitalviktad)	3,1	3,1
Inflation	1,1	1,3

Långsiktighetens betydelse

De sidor av pensionssystemet som har att göra med dess värdeförändring kan inte utvärderas utifrån värdeförändringarna under några få år. Betydelsen av långsiktighet underskattas lätt, både under upp- och nedgångstider. Under 90-årsperioden 1924–2014 var den genomsnittliga reala avkastningen på aktier globalt sett 6,1 procent per år. Detta betyder inte att man med någon säkerhet kan vänta sig sådana avkastningstal på 10 års, eller ens 20 eller 30 års sikt. Realavkastningen har under olika 10-årsperioder sedan 1930 varierat kraftigt, på Stockholmsbörsen från 23 procent per år (1980–1989) ned till negativa tal under vissa andra perioder. Stora förskjutningar mellan näraliggande 10-årsgenomsnitt har ofta skett, både på Stockholmsbörsen och globalt.

En slutsats är att ”lång sikt” inte är 5–7 år, eller ens 10 år, som det ibland sägs, utan att man bör när det gäller aktieavkastning tänka sig en betydligt längre period. I pensions-sammanhang kan det för yngre personer vara rimligt att ha ett 30–40-årigt perspektiv. Historiskt sett har också den reala värdeutvecklingen under längre tidsperioder varit betydligt stabilare. Först på 35 års sikt är den reala värdeutvecklingen för globala aktier jämförbar i stabilitet med de reala svenska lönernas utveckling på 10 års sikt. Reallöneutvecklingen är den faktor som framför allt är styrande för inkomstpensionernas värdeutveckling. Den reala lönen per anställd ökade under perioden 1918–2012 med uppskattningsvis 2,1 procent per år, således betydligt långsammare än den reala aktieavkastningens 6,1 procent per år. Skillnaden var mest markant under 1980- och 1990-talen.

7 Pensionssystemets framtid i tre scenarier

För att belysa hur olika utvecklingsförlopp på lång sikt kan påverka det allmänna pensionssystemets finansiella ställning och pensionernas storlek presenteras framskrivningar av pensionssystemets utveckling på 75 års sikt.

Underlaget till detta avsnitt är främst baserat på beräkningar utförda i Pensionsmyndighetens Pensionsmodell, även myndighetens Typfallmodell har använts. Dessa modeller finns tillgängliga på myndighetens hemsida¹. Framskrivningarna av pensionssystemet utgår som vanligt från systemets ekonomiska ställning vid senaste årsskifte. De ekonomiska effekterna på systemet av det nu pågående utbrottet av covid-19 har inte beaktats i årets rapport men de kommer att framgå av redovisning avseende 2020 och av framskrivningar av systemet i det årets Orange rapport.

Inkomstpensionssystemets långsiktiga finansiella ställning beskrivs i tre olika utvecklingsförlopp, tre scenarier. De tre scenarierna benämns basscenario, optimistiskt scenario och pessimistiskt scenario. Nytt för i år är att basscenarioet även har utökats med ett alternativt scenario där pensionsåldrarna följer den förväntade riktåldern. Tre aspekter på den finansiella ställningen tas upp:

- avgiftsnettot
- fondstyrkan
- balanstalet

Avgiftsnettot är skillnaden mellan systemets avgiftsinkomster och pensionsutbetalningar. I framtidsscenarierna har, för bättre jämförelse, avgiftsnettot uttryckts i procent av summan av inbetalda avgifter, vilket innebär att volymeffekten av den långsiktiga tillväxten i ekonomin rensas bort. Idag uppgår avgiftsnettot till -8,8 procent av avgiftssumman.

¹<https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/pensionsmodellen/>

Inkomstpensionssystemets finansiella sparande *

miljarder kronor

	2019
Primärt finansiellt sparande	
Avgiftsnetto	-25
Avgifter	289
Pensioner	-315
Förvaltningskostnader med mera	-2
Summa Primärt finansiellt sparande	-27
Avkastning	
Räntor	11
Aktieutdelning	24
Summa Avkastning	35
Finansiellt sparande	7

* Vissa smärre avvikelser från nationalräkenskapernas bokföring kan förekomma.

Avgiftsnettot motsvarar (efter avdrag för förvaltningskostnader med mera) systemets *primära* finansiella sparande. Det totala finansiella sparandet innefattar därtill AP-fondernas avkastningsnetto, som består av ränteinkomster och aktieutdelningar.

Det finansiella sparandet bidrar till förändringen i AP-fondernas storlek. Härtill kommer emellertid förändringar i värdepapprens marknadsvärden, vilka ibland är av betydande storlek, uppåt eller nedåt. År 2019 var buffertfondens (Första–Fjärde samt Sjätte AP-fonden) totala avkastning 240 miljarder kronor.

Fondstyrkan är det marknadsvärderade buffertfondkapitalet dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsbetalningar som fonden kan finansiera. År 2019 uppgick fondstyrkan till 5,0 år.

Balanstalet är ett sammanfattande mått på inkomstpensionssystemets finansiella ställning. Balanstalet är kvoten mellan systemets totala tillgångar och dess skulder. Tillgångarna utgörs av avgiftstillgången med tillägg av AP-fondernas marknadsvärden. (Se närmare Kapitel 4 Så fungerar den allmänna pensionen och bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet). Balanstalet beräknat på tillgångar och skulder 2019-12-31 uppgick till 1,0802.

Inkomstpensionssystemets framtida finansiella ställning beror på utvecklingen av flera faktorer av demografisk och ekonomisk natur. De tre scenarier som studeras skiljer sig åt i följande avseenden:

- Den demografiska utvecklingen
- Förändring av genomsnittsinkomsten
- Avkastningen på AP-fonderna

De detaljerade antagandena för scenarierna redovisas sist i detta kapitel under rubriken Beräkningsantaganden i de tre scenarierna.

En nyckelfaktor i den demografiska utvecklingen är antalet **avgiftsbetalare**. Det antalet bestäms av antalet personer i förvärvsaktiv ålder och andelen av dessa som har förvärvsinkomst eller annan pensionsgrundande och avgiftsbelagd inkomst. Utvecklingen av antalet personer i förvärvsaktiv ålder beror främst på nettoinvandringens storlek och – på längre sikt – födelsetalen. Utvecklingen av

antalet avgiftsbetalare har betydelse för systemets finansiella ställning. Pensionerna och de förvärvsarbetandes intjänade pensionsrätter skrivs årligen upp med förändringen av genomsnittsinkomsten (inkomstindex alternativt balansindex de år balanseringen är aktiverad). Om antalet personer som har inkomst och betalar avgift växer, blir resultatet att såväl avgiftsnettot, buffertfonden och balanstalet ökar.

Förändringen i de förvärvsaktivitas **genomsnittsinkomst** spelar en begränsad roll för pensionsystemets finansiella sparande. Pensionerna knyts till inkomstindex, som följer genomsnittsinkomsten. En förändrad medelinkomst medför en motsvarande förändring av både avgiftsinflödet och pensionsutbetalningarna. Följaktligen får ändrad medelinkomst i princip ingen effekt på avgiftsnettot. Däremot påverkas naturligtvis inkomstpensionens köpkraft i hög grad av förändringen av inkomstindex.

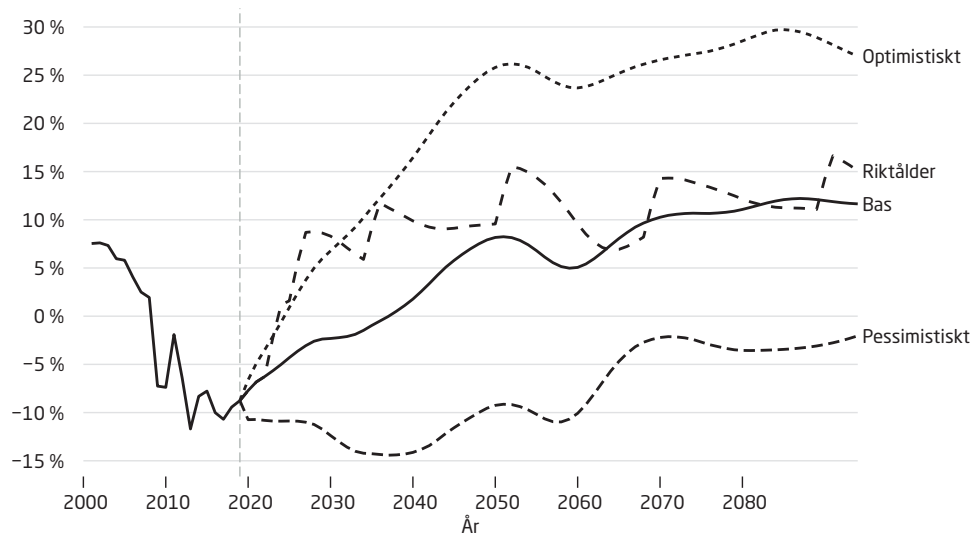
Avkastningen på AP-fonderna påverkar buffertfondens storlek och därmed fondstyrkan och balanstalet. Den negativa effekten på fondstyrkan och balanstalet av en svag utveckling av avgiftsnettot kan kompenseras av hög avkastning på fondkapitalet. I basscenariot antas en årlig real avkastning på 3,25 procent, i det optimistiska scenariot 5,5 procent och i det pessimistiska scenariot 1,0 procent. För fondstyrkan och balanstalet är differensen mellan avkastningen och genomsnittsinkomstens utveckling av betydelse. Det beror på att både pensionsutbetalningarna och systemets pensionsskuld växer i takt med genomsnittsinkomsten, samtidigt som AP-fondernas marknadsvärden växer med avkastningen och ingår i täljaren både för måttet på fondstyrka och i balanstalet, se bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet.

Sammanfattningsvis kan sägas att för bas- och det pessimistiska scenariot är avgiftsnettot negativt under många år framöver. Pensionsutbetalningarna beräknas således överstiga avgiftsinkomsterna i dessa scenarior.

Avgiftsnettot

Avgiftsnettot är som tidigare nämnts differensen mellan avgiftsinkomsterna och pensionsutbetalningarna i relation till avgifterna. Eftersom årskullarna i befolkningen är olika stora och i viss utsträckning har arbetat olika mycket, kommer systemets avgiftsinkomster och pensionsutgifter att variera över tiden. För att de tre framtidsscenariernas avgiftsnetton bättre ska kunna jämföras med varandra har avgiftsnettot dividerats med scenariots influtna avgifter. Därmed elimineras den volymeffekt som de olika tillväxttakterna har på avgiftsnettot uttryckt i kronor.

Figur 7.1 Avgiftsnetto

Influtna avgifter minus pensionsutbetalningar som andel av influtna avgifter i procent.

Avgiftsnettot blev negativt första gången år 2009 och beräknas vara så under många år framöver i det pessimistiska och basscenariot. Skälet är att 1940-talets stora årskullar nästan helt lämnat arbetskraften och gått i pension. De negativa balanseringarna 2010, 2011 och 2014 syns i diagrammet i form av en förbättringar av avgiftsnettot eftersom pensionsutbetalningarna sänktes. Omkring 2020 börjar avgiftsnettot långsamt att förbättras och avgiftsunderskottet att långsamt minska. Från 2038 väntas inkomsterna vara större än utgifterna i basscenariot. Den främsta anledningen till detta är att 1990- och 2010-talets stora årskullar är i yrkesverksam ålder samtidigt som antalet 1960-talister med pensionsutbetalningar sjunker, se figur 7.10 i slutet av kapitlet. Om pensionrelaterade åldersgränser höjs enligt förslagen i DS 2019:2 (Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem) och sker utefter förutsättningarna i SCB:s befolkningsframskrivning från 2019 blir avgiftsnettot positivt redan 2024². Vid varje höjning av riktåldern förbättras avgiftsnettot för att sedan minska tills nästa höjning av riktåldern. Minskningen beror på att pensionsutbetalningarna blir högre än i basscenariot i och med att man skjuter på pensioneringen.

Demografins påverkan avspeglas också i krönen och dalarna i figuren ovan. Att tidpunkterna för krön och dalar skiljer sig mellan det pessimistiska och de övriga scenarierna beror på olika demografiska antaganden. I det pessimistiska scenariot är avgiftsnettot negativt under hela perioden men i det optimistiska är det negativt fram till och med 2024. Det pessimistiska scenariot har en låg nettovinivandring, lägre födslotal och högre medellivslängd, se figur 7.10.

Buffertfonden – fondstyrkan

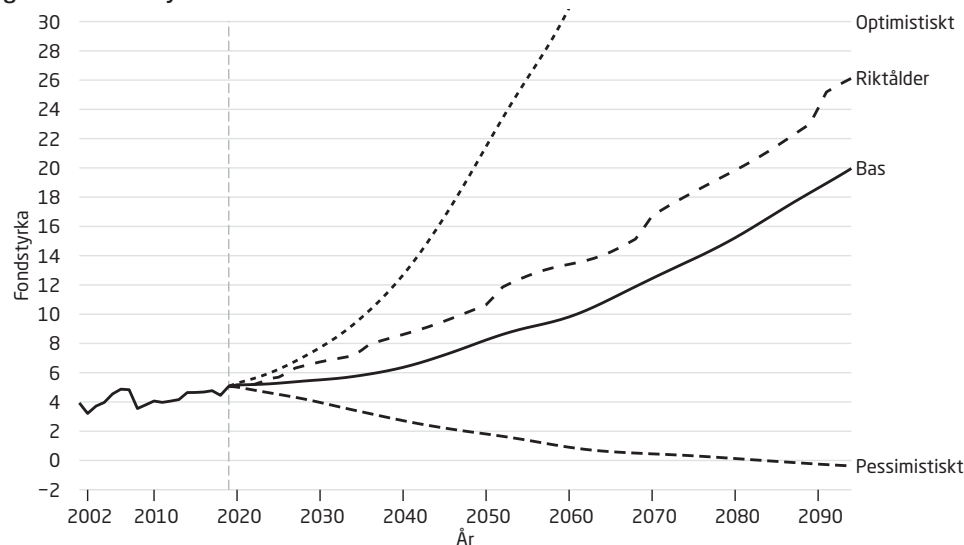
Buffertfondens storlek uttrycks i termer av fondstyrka, det vill säga fondkapitalet vid årets slut dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsutbetalningar som fonden, utan framtida avgiftstillskott eller avkastning, kan finansiera. Att buffertfonden

²Pensionsmodellen använder ett naivt antagande att när riktåldern höjs, skjuter de försäkrade upp sin pensionering med ett helt år. De förvärsaktiva arbetar därmed ett helt år till och får ett år kortare tid med pensionsutbetalningar. Det är inte troligt att detta kommer att inträffa i den verkliga världen.

utvecklas olika i de tre framtidsscenarierna beror på skillnaderna i avgiftsnetto och skillnaderna i antagen fondavkastning.

I genomsnitt har fondstyrkan varit 4–5 år sedan 1990. Vid utgången av 2019 var fondstyrkan 5.

Figur 7.2 Fondstyrka

Buffertfondens storlek i relation till årets pensionsutbetalningar.

I **basscenariot** ökar fondstyrkan eftersom avgiftsnettot antas ha en positiv utveckling i kombination med att fondernas avkastning (3,25 procent) väntas överstiga genomsnittsinkomstens utveckling (1,8 procent). Om pensionsåldrarna höjs i takt med **riktåldern** blir fondstyrkan ännu högre eftersom avgiftsnettot blir positivt tidigare än i basscenariot utan pensionsåldershöjningar.

I **det optimistiska scenariot** växer fondstyrkan snabbare än i basscenariot vilket förklaras av en kraftigare förbättring av avgiftsnettot samt en större skillnad mellan fondavkastningen (5,5 procent) och genomsnittsinkomstens utveckling (2,0 procent). År 2028 motsvarar fondens storlek 7 års pensionsutbetalningar.

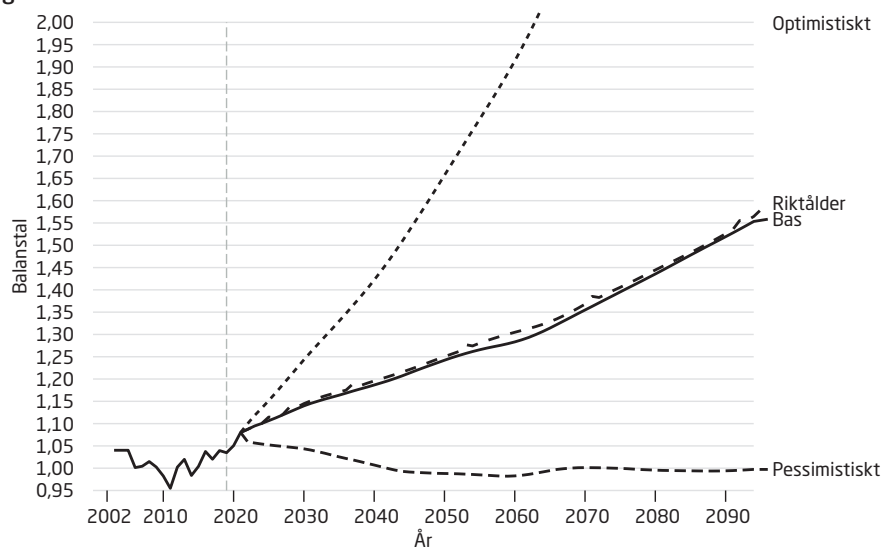
I **det pessimistiska scenariot** är genomsnittsinkomstens utveckling lika stor som fondavkastningen (1,0 procent). På grund av den ogynnsamma ålderssammansättningen töms fonden år 2084 för att därefter fortsätta att sjunka.

Balanstalet

Inkomstpensionens finansiella ställning uttrycks genom en kvot: systemets tillgångar i förhållande till pensionskulden. Se avsnitt Annan ränta än inkomstindex – balansering i kapitel 4. Så fungerar den allmänna pensionen. När kvoten är mindre än ett är skulderna större än tillgångarna. En kvot på 2,0 innebär att tillgångarna är dubbelt så stora som skulderna och systemet är då i princip fullfonderat, det vill säga buffertfonden, avgiftstillgången och pensionskulden är lika stora.

År 2010 aktiverades balanseringen och den upphörde 2018. När balanseringen är aktiverad "för-räntas" pensionerna och pensionsbehållningen med förändringen i inkomstindex och balanstalet. Så länge balanseringen är aktiv är den ackumulerade indexeringen lägre än vad indexeringen skulle ha varit utan balansering men de år då balanstalet är större än ett under en balanseringsperiod är indexeringen högre än vad inkomstindexeringen motsvarar.

Figur 7.3 Balanstal

(Avgiftstillgång + buffertfond) / Pensionsskuld

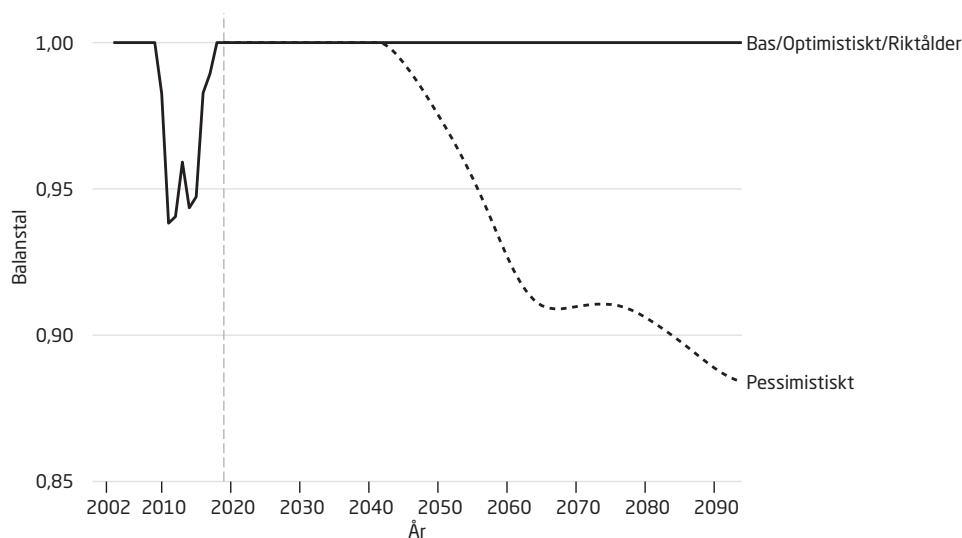
I **basscenariot** är balanstalet över ett under hela framskrivningsperioden. I basscenariot förstärks balanstalet successivt på grund av demografiska faktorer och genom att buffertfonden ger bättre avkastning än inkomstindex. Balanstalet når nivån 1,1 omkring 2024, en nivå som enligt förslaget i ”Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet” (SOU 2004:105) skulle innebära att utdelningsbara överskott föreligger. Något sådant förslag har dock inte lämnats till Riksdagen. Det finns två skäl till att nivån 1,1 nås 6 år tidigare än i basscenariot i Orange rapport 2018: utgångsläget är högre än föregående år med ett balanstal på 1,0802 utefter de förutsättningar som gällde 2019 jämfört med 1,0505 år 2018. Den andra orsaken är att pensionsåldern för tidigast uttag av allmän inkomstgrundad pension höjdes från 61 till 62 år 2020. Detta ger en något högre avgiftsinkomst och därmed högre avgiftstillgång. Samma effekt går att se i **riktåldersalternativet** med ett litet knyck i kurvan de år då riktåldern höjs. Övriga år följer kurvorna varandra eftersom pensionsskulden ökar med ökande pensionsrätter.

I **det optimistiska scenariot** är balanstalet också över ett under hela framskrivningsperioden. Från och med 2022 överstiger balanstalet 1,1.

I **det pessimistiska scenariot** är balanstalet mellan 0,984 och strax över ett under hela framskrivningsperioden. En ny balanseringsperiod inträffar år 2042. Efter år 2068 och för några följande år är balanstalet precis över ett men därefter lägre igen.

Figuren för balanstalet visar inte det dämpade balanstalet utan balanstalet som mått över den finansiella ställningen hos pensionssystemet. Det dämpade balanstalet är det som i kombination med inkomstindex påverkar uppräknningen av pensionerna och pensionsbehållningarna under balanseringsperioder. Effekterna av detta visas i figur 7.4. Den balanseringsperiod som startar 2042 i det pessimistiska scenariot fortsätter under hela framskrivningsperioden trots att balanstalet blir temporärt större än ett i slutet av 2060-talet.

Figur 7.4 Inkomstjusterat Balansindex

Balansindex / Inkomstindex

Premiepensionen

Förutom framskrivningar av fördelningssystemets utveckling har Pensionsmyndigheten beräknat premiepensionens utveckling under samma period. Scenarierna är desamma: bas, optimistiskt, pessimistiskt och basalternativet med riktåldershöjningar.

Kalkylen utgår, något förenklat, från att premiepensionens avkastning är likformigt fördelad för olika åldrar, samt att den är konstant under hela simuleringsperioden. Det är naturligtvis inte realistiskt, variationen år från år kommer sannolikt påminna om den höga variation som varit historiskt. Eftersom kalkylens syfte är att påvisa långsiktiga, genomsnittliga egenskaper bortses ändå från den förväntade volatiliteten.

Alla tre scenarier har samma historiska utveckling av premiepensionens fondavkastning fram till och med startåret för framskrivningarna. Den genomsnittliga fondavkastningen från premiepensionens start 1995 till 2019 uppgår till 7,7 procent. Fondavkastningen antas därefter vara densamma som i det optimistiska och pessimistiska scenariernas antagande om den reala buffertfondavkastningen. Det innebär 5,5 procent för det optimistiska och 1,0 procent för det pessimistiska scenariot. I basscenariot är premiepensionsavkastningen 3,90 procent. Till detta kommer inflation på 2,0 procent. Förutom avkastningen inom premiepensionen finns ett antagande om den årliga räntan i den så kallade tillfälliga förvaltningen, tiden från det pensionspremien betalas av arbetsgivaren eller staten tills den placeras på pensionssparares konto. Det rör sig om ett ungefärligt tidsspänn på 18 månader. Räntan i den tillfälliga förvaltningen antas vara nominellt 2,75 procent i bas, 3,0 procent i det optimistiska och 1,0 procent i det pessimistiska scenariot. Utöver avkastningen på kapital belastas premiepensionskontona med en administrationsavgift som antas vara 0,23 procent av premiepensionskapitalet per år.

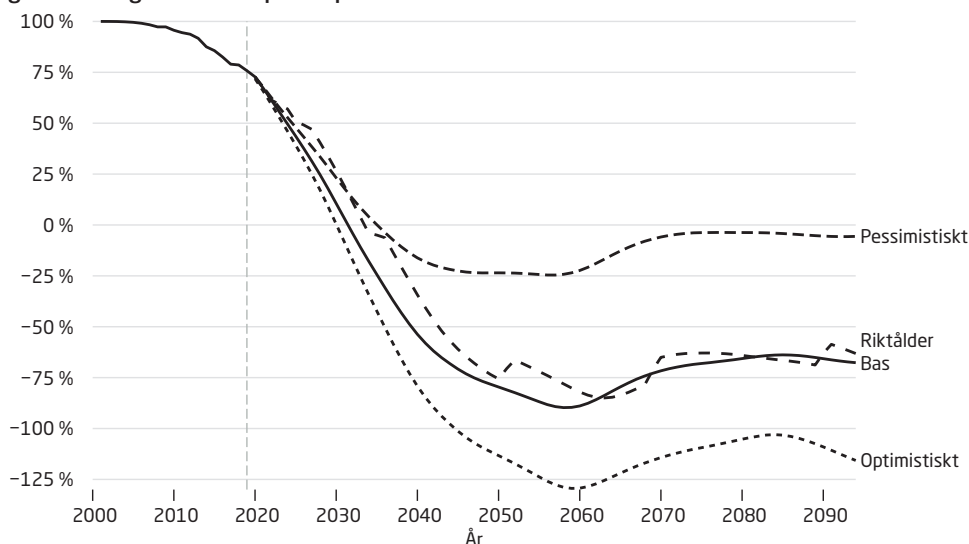
Premiepensionssystemet är relativt ungt som pensionssystem. Intjänandet började först 1995. Endast personer födda 1938 eller senare har kunnat tjäna in premiepension, för födda 1938 tillföll endast 4/20 av intjänandet inkomst- och premiepensionssystemet och resterande del tillföll tilläggspensionen. Från 1995 till och med 1998 var avgiftsuttaget 2 istället för nuvarande 2,5 procent, vilket medförde att den lägsta faktiska avsättningen var då 0,4 procent av pensionsunderlaget.

Systemet växer dock snabbt. Personer födda 1970 var 25 år när inbetalningar till systemet påbörjades. När dessa närmar sig pensionsåldern omkring 2035–2040 kommer de ha kunnat tjäna in till premiepensionen mer eller mindre under hela sin aktiva tid. Omkring 2060 kommer de flesta som är pensionärer att ha kunnat tjäna in till premiepension hela sitt yrkesversamma liv och premiepensionen kommer då att vara i sin mogna fas.

Ett illustrativt mått på systemets mognadsfas är avgiftsnettot, det vill säga skillnaden mellan systemets inkomster och pensionsutbetalningar. Detta divideras på samma sätt som tidigare med avgifterna själva.

Figur 7.5 Avgiftsnetto för premiepensionen

Influtna avgifter minus pensionsutbetalningar som andel av influtna avgifter i procent.

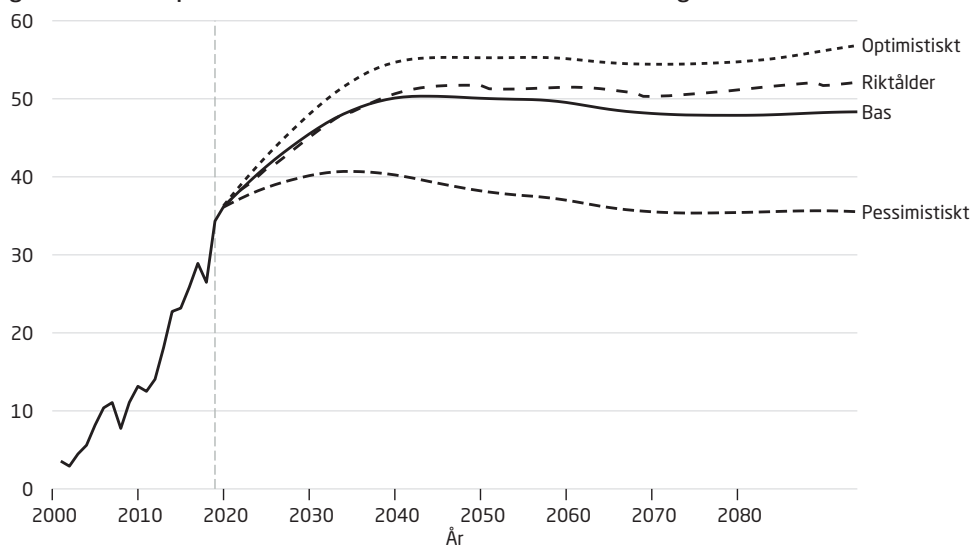
Avgiftsnettot är nästan 100 procent i början, eftersom den utbetalda volymen är försvinnande liten. Ju fler av dagens yngre årskullar som börjar pensioneras, desto större blir de utbetalningar som kommer att belasta nettot.

När systemet är infasat, efter år 2060, kommer det pessimistiska scenariot att börja pendla runt noll. I scenariot ges ingen avkastning utöver lönetillväxten, i stället följer variationerna i avgiftsnettot följer den demografiska variationen av olika årskullar. Vid antaganden om en högre avkastning än lönetillväxten kommer premiepensionssystemets årliga utbetalningar att vara högre än de årliga pensionsavgifter som flyter in. Ju större avkastning desto större möjliga pensionsutbetalningar och därmed mer negativt avgiftsnetto. Avkastningen är ett extra inflöde av medel som betalas ut. I det optimistiska scenariot är överavkastningen, efter kostnader cirka 3,3 procent (5,5 - 2,0 - 0,23) per år. Under förutsättning av ett livslångt sparande blir då varje premieinbetalning värd 2–3 gånger mer än utan överavkastningen. Den höga variation i avkastning som vanligtvis är kopplad till ett högt risktagande framgår inte här. En mer komplett bild skulle visa även effekten av variationerna i avkastning.

Ett annat sätt att betrakta systemets mognad är att studera premiepensionsfondernas samlade storlek. Under uppbyggnadsfasen är premiepensionsfonden relativt liten. För en årskull är systemet moget om individerna kunnat intjäna premiepensionsrätt i hela sitt yrkesversamma liv. Systemet är moget i sin helhet när det helt består av sådana årskullar. Ifall alla årskullar hade samma storlek,

samma inkomster i förhållande till rådande inkomstnivå, följde varandras mortalitetsmönster och om deras överavkastning utöver lönetillväxten endast motsvarade den avdragna administrationsavgiften, skulle de årliga pensionsutbetalningarna vara lika stora som den sammanlagda årliga pensionspremien. Fondtillgången skulle då stabilisera sig på cirka 32–33 gånger årlig premieinbetalning. Det närmaste vi kan komma denna situation representeras i figur 7.6 av det pessimistiska scenariot. Befolkningstillväxten är dämpad och överavkastningen är noll. 33 årsavgifter motsvarar den förväntade genomsnittliga tiden som varje avgift ligger i fonden mellan inbetalning och utbetalning. Fonden kan ses som en 33-årig lång rad av årliga inbetalningar vilka växer endast med den allmänna lönetillväxten. Samma summa som betalas in för varje år lämnar fonderna i form av utbetalningar. Då alla individer förr eller senare övergår från en yrkesaktiv period till livet som pensionär överförs årligen från sparfasen till utbetalningsfasen ungefär lika mycket som in- och utbetalas.

Figur 7.6 Premiepensionsfondernas storlek i relation till influtna avgifter under motsvarande år

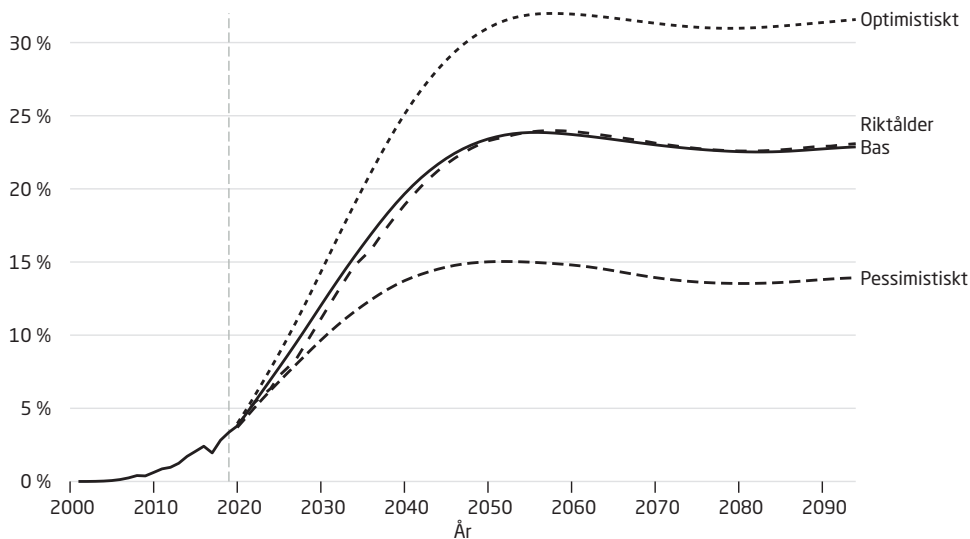
Både bas- och det optimistiska scenariot leder till en betydligt större premiepensionsfond. Denna härrör från de högre överavkastningsantagandena. Premiepensionsfonden växer snabbare än avgiftsinkomsterna. Detta kommer att leda till högre utbetalningar av pension vilket framgick av figur 7.5.

Figur 7.6 kan sägas visa en fondstyrka, fondernas storlek i förhållande till inbetalningarnas storlek. I ett tidigt skede av premiepensionssystemets historia utan utbetalningar och utan överavkastning motsvarar fondstyrkan i princip antalet inbetalningsår.

Ett annat sätt att presentera premiepensionens framtida roll är att åskådliggöra den som en andel av den totala allmänna pensionen. Intjänande till premiepensionen började som sagt 1995. Detta gör att de årskullar som pensioneras idag endast får en liten del av sin pension från den premiepensionen. Infasningen kommer pågå fram till 2040–2050 vilket medför att en allt större andel av pensionen kommer att utbetalas från premiepensionsfonderna. Av dagens avgifter går 13,5 procent (2,5/18,5) till premiepensionen. Utan överavkastning resulterar detta i att också pensionsutbetalningarna kommer att betalas med samma inbördes proportion. Vid antagandet om en överavkastning förändras bilden. I basscenariot utgör premiepensionen ungefär 22 procent av den

inkomstgrundade allmänna pensionen. I det optimistiska scenariot är samma andel drygt 30 procent.

Figur 7.7 Premiepensionen som en andel av den inkomstgrundade allmänna pensionen

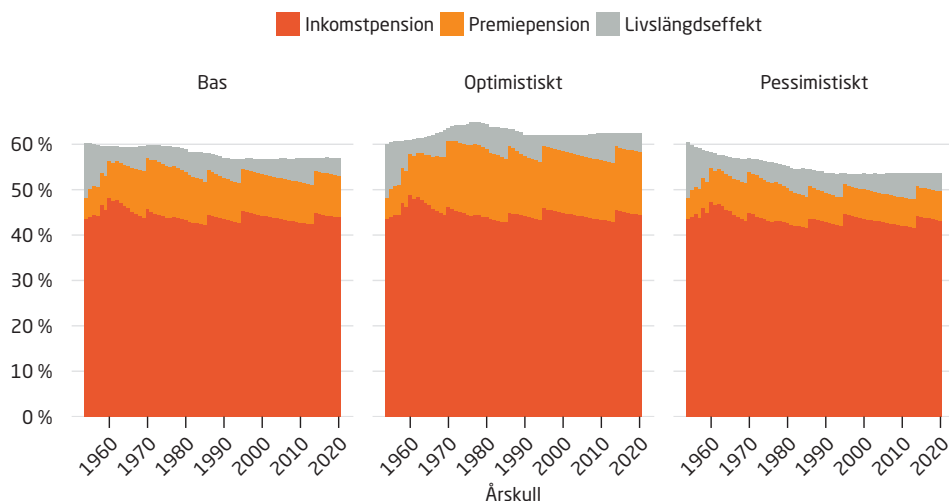

Pensionsnivåns utveckling för typfall

Nedan redovisas hur pensionen i förhållande till arbetsinkomsten utvecklas för typfall födda 1954-2020 i de tre olika scenarierna. Scenariernas effekt på pensionsnivån har renodlats genom att pensionerna har beräknats för en individ som började arbeta vid 23 års ålder och går i pension vid den s.k. riktåldern – den ålder när de allmänna socialförsäkringarna upphör (a-kassa, sjukersättning med mera) och grundskyddet för äldre träder in. Inkomsten för typfallen ökar i takt med den allmänna inkomsttillväxten. Pensionsnivån utgör den allmänna pensionen vid riktåldern i relation till snittlönen de fem senaste åren för pensioneringen.

Notera att riktåldern uppgår idag till 65 år och förväntas 2023 att höjas till 66 års ålder och berör årskullen 1958 som därmed inte får ta del av grundskyddet vid 65 års ålder. År 2026, förväntas riktåldern åter höjas med ett år till 67 års ålder och berör födda 1960. Därefter kommer riktåldern att höjas med cirka två-tredjedelar av livslängdsökningen. Det sker dock med viss eftersläpning och stegvis.

Figur 7.8 Pension som andel av slutlön uppdelat på olika årskullar

Scenariernas pensionsnivåer vid riktåldern framgår av figuren ovan, ett för varje scenario. I figuren framgår även livslängdseffekten. Den utgör den totala allmänna pension som fås om typfallen senare lägger sin pensionering i den omfattning som krävs för att helt kompensera för livslängdsökningens negativa effekt på den månatliga pensionen. Med livslängdsökning avses perioden sedan 1994 när inkomst- och premiepensionssystemet skapades. Ett förlängt arbetsliv ger högre pension genom att nya pensionsrätter intjänas, pensionskapitalet förräntas och att ett lägre delningstal används vid beräkningen av pensionen samt att även arvsvinster kommer till.³ I figuren ovan har den pensionsnivå som typfallen får vid sin högre pensionsåldern, som krävs för att kompensera för livslängdseffekten, markerats med ljusgrått.

I **basscenariot** sjunker pensionsnivån successivt efter varje riktåldershöjning för att vid riktåldern åter höjas (eftersom den senare årskullen/typfallet arbetar ytterligare ett år). Den långsiktiga trenden är att pensionsnivåerna minskar. Ett skäl är avkastningen: de äldre årskullarna med längre pensionshistorik har i allmänhet en högre avkastning än den antagna framtida avkastningen. Ett annat skäl till lägre kompensationsnivåer är att de minskade dödsriskerna sker för samtliga åldrar, 18—riktåldern, och därmed ges även lägre arvsvinster medan förändringen av riktåldern enbart tar hänsyn till den ökade livslängden efter 65 års ålder. Födda 1954 behöver arbeta fram till 67 år och 6 månader för att kompensera sig för livslängdens urholkande effekt på pensionerna. Vid den pensionsåldern beräknas pensionen utgöra omkring 57 procent av den sista löneinkomsten. Den sjunkande pensionsnivån trots neutraliseringen beror som nämnt på den lägre genomsnittliga avkastningen för yngre personer. Om förvärvslivet förlängs så att livslängdsökningens effekt på pensionsnivån neutraliseras så stabiliseras pensionsnivån på omkring 56 procent i basscenariot.⁴

I de **optimistiska och pessimistiska scenarierna** är tillväxten i genomsnittsinkomsten högre respektive lägre än i basscenariot, liksom avkastningen på premiepensionen.

³ Arvsvinsten kan ses som kompensation för risken att typfallet inte överlever fram till pensioneringen och inte får del av sin pension.

⁴ Notera att utfallet även beror på infasningen av systemet (år 1995 var det första år det var möjligt att tjäna in till premiepensionssystemet och i slutet av 2001 öppnades fondtorget för egna fondval).

Balanseringen upphörde 2018 och är inte längre aktiverad. Inkomstpensionen förräntas (indexeras) med förändringen i medelinkomsten. Förhållandet mellan inkomstpensionen och slutlönen påverkas i så fall inte av reallönetillväxten. Inkomstpensionen i procent av inkomsten förblir oförändrad. Däremot blir naturligtvis inkomstpensionen lägre/högre uttryckt i kronor vid lägre/högre tillväxt.

Förhållandet mellan premiepensionssystemets avkastning och ökningen av genomsnittsinkomsten påverkar premiepensionens relativa storlek. Ju större den positiva skillnaden är mellan avkastningen och lönetillväxten, desto större andel kommer premiepensionen att utgöra. Pensionsnivån är högre för typfallen om de har en tjänstepension. Storleken beror på avtalsområde men är omkring 20–25 procent av pensionen vid riktåldern (från drygt 50 procent till omkring 70 procent).

Livslängdseffekt och alternativ pensionsålder

I tabellen nedan redovisas bland annat förväntad medellivslängd för de årskullar födda 1930-2020 och som når 65 års ålder. Den återstående livslängden vid 65 års ålder förväntas öka från 17 år och 4 månader för personer födda 1930 till 25 år och 10 månader år för personer födda 2020, en ökning med 8 år och 6 månader. Om personer som är födda år 2020 ska få samma pensionsnivå som de skulle ha fått om livslängden inte hade ökat måste en del av den ökade livslängden efter 65 år bestå av ytterligare arbete. För årskullen född 2020 måste arbetslivet förlängas tills de uppnår 72 år och 1 månad, detta mått kallas för alternativ pensionsålder. Under 2017 ändrade Pensionsmyndigheten sin formel för alternativ pensionsålder⁵. I departementspromemorian ”Höjda åldersgränser i pensionssystemet och andra trygghetssystem” (DS2019:2) föreslås dock en annan formel som ger en lägre pensionsålder (riktålder) än den alternativa pensionsåldern och därmed lägre kompensationsgrad eftersom denna inte tar hänsyn till livslängdsförändringar före 65 års ålder. Personer födda år 2020 kommer trots högre pensionsålder att kunna se fram emot att vara pensionärer 3 år och 0 månader längre än personer födda 1930.

---

⁵Rapport från 2017: Formel för alternativ pensionsålder

Riktålder, alternativ pensionsålder och tid som pensionär *

Årskull	... fyller 65 år	Förväntad livslängd vid 65	Förväntad riktålder	Tid som pensionär	... jämfört med årskull 1930	Alternativ pensionsålder
1930	1995	82 år 4 m	65 år	17 år 4 m	0 år 0 m	65 år 0 m
1935	2000	83 år 0 m	65 år	18 år 0 m	0 år 8 m	65 år 7 m
1940	2005	83 år 6 m	65 år	18 år 6 m	1 år 2 m	66 år 1 m
1945	2010	84 år 2 m	65 år	19 år 2 m	1 år 10 m	66 år 8 m
1950	2015	84 år 9 m	65 år	19 år 9 m	2 år 5 m	67 år 2 m
1955	2020	85 år 3 m	65 år	20 år 3 m	2 år 11 m	67 år 8 m
1960	2025	85 år 11 m	67 år	19 år 3 m	1 år 11 m	68 år 0 m
1965	2030	86 år 5 m	67 år	19 år 8 m	2 år 4 m	68 år 5 m
1970	2035	86 år 10 m	68 år	19 år 4 m	2 år 0 m	68 år 10 m
1975	2040	87 år 4 m	68 år	19 år 9 m	2 år 5 m	69 år 3 m
1980	2045	87 år 9 m	68 år	20 år 2 m	2 år 10 m	69 år 7 m
1985	2050	88 år 2 m	69 år	19 år 8 m	2 år 4 m	70 år 0 m
1990	2055	88 år 7 m	69 år	20 år 1 m	2 år 9 m	70 år 4 m
1995	2060	89 år 0 m	69 år	20 år 5 m	3 år 1 m	70 år 7 m
2000	2065	89 år 5 m	70 år	19 år 11 m	2 år 7 m	70 år 11 m
2005	2070	89 år 9 m	70 år	20 år 3 m	2 år 11 m	71 år 3 m
2010	2075	90 år 2 m	70 år	20 år 7 m	3 år 3 m	71 år 6 m
2015	2080	90 år 6 m	70 år	20 år 11 m	3 år 7 m	71 år 10 m
2020	2085	90 år 10 m	71 år	20 år 4 m	3 år 0 m	72 år 1 m

* Tabellen har rättats i förhållande till tidigare och tryckt version av Orange rapport 2019. Tid som pensionär avser förväntad återstående livslängd vid förväntad riktålder.

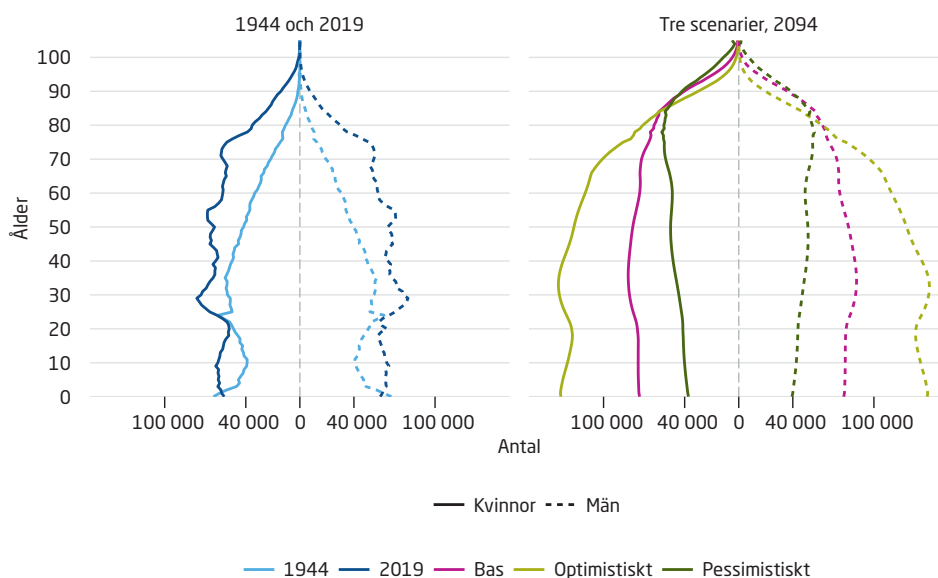
Beräkningsantaganden i de tre scenarierna

I tabellen och figuren nedan sammanfattas de tre scenariernas olika antaganden.

Beräkningsgrunder procent

	Bas	Pessimistiskt	Optimistiskt
Inflation	2,00	2,00	2,00
Förändring av genomsnittsinkomsten	1,80	1,00	2,00
Avkastning realt netto efter fondbolagens avgifter			
Premiepensionsfonderna	3,90	1,00	5,50
Buffertfonden	3,25	1,00	5,50
Riksgälden	2,75	1,00	3,00

Figur 7.9 Befolkningen för 1944, 2019 och de tre scenariernas prognos för 2094

Basscenariot

Basscenariots demografiska utveckling följer SCB:s senaste officiella befolkningsprognos från 2019. I den antas nativiteten på längre sikt stabiliseras till 1,86 barn per sverigefödd kvinna. Den förväntade medellivslängden för män födda 2019 är 81,0 år och förväntas öka till 85,2 år 2050. För kvinnor förväntas livslängden öka från 84,4 till 87,5 år under samma tidsperiod. Fram till prognosperiodens slut, 2094, ökar livslängden ytterligare ungefär 4 år för både män och kvinnor. Befolkningsprognosen från 2019 har en lägre nettoinvandring för de kommande 5 åren än föregående prognos, 250 000 mot tidigare 320 000 personer. Därefter sjunker nettoinvandringen med några tusen personer per år för att stabiliseras kring strax över 20 000 personer per år. Basscenariot antar konstant syssel-

sättning, det vill säga att framtidens sysselsättning är samma som föregående års. Anledningen till detta är att SCB:s huvudalternativ innebär framtida sysselsättningsökningar för den äldre delen av befolkningen. Detta går numera att istället styra i pensionsmodellen med pensionsåldershöjningar. Den reala medelinkomsten antas öka med 1,8 procent per år. Buffertfondens reala avkastning antas till 3,25 procent per år. Från och med 2020 är den lägsta pensionsåldern 62 år.

För basscenariot med riktåldershöjningar är allt annat lika förutom att pensioneringstillfället förskjuts med ett helt år. Det innebär att den årskull som påverkas av höjd riktålder arbetar ytterligare ett år och de med transfereringar även får dessa ytterligare ett år. Eftersom dödligheten är densamma minskar tiden som pensionär med ett år.

Optimistiskt scenario

De demografiska antagandena avviker från basscenariot och baseras på SCB:s prognoser från 2018. Både nativiteten och nettoinvandringen är högre än i basalternativet. På lång sikt uppskattas nativiteten till 2,06 barn per sverigefödd kvinna. Den långsiktiga nettomigrationen antas ge ett positivt överskott på i snitt cirka 70 000 personer per år. Livslängden antas vara konstant och samma som 2019 års värden genom hela prognosperioden. Sysselsättningsantagandena är desamma som i basscenariot. Den reala ökningen av genomsnittsinkomsten är 2,0 procent per år efter 2019 och den reala avkastningen på buffertfonden antas i framtiden till 5,5 procent per år. Även avkastningen för premiepensionen antas reellt vara 5,5 procent per år före förvaltningskostnader. Den tillfälliga förvaltningen av premiepensionen hos Riksgälden antas ge en ränta på 3,0 procent. Den lägsta pensionsåldern är 62 år från och med år 2020.

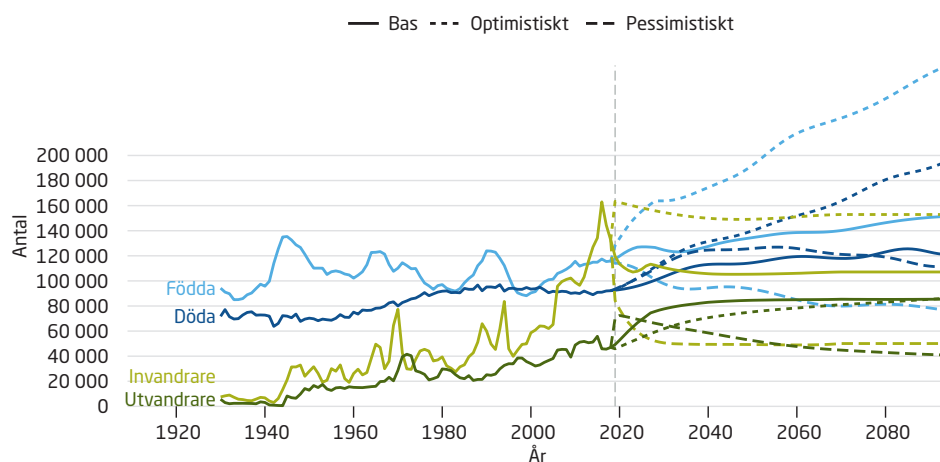
Pessimistiskt scenario

Det pessimistiska scenariots antaganden om nativitet och nettoinvandring är lägre än i basalternativet. Nativiteten antas vara ungefär 1,65 barn per sverigefödd kvinna. Nettoinvandringen är negativ under perioden 2022–2056 för att därefter vara cirka 5 000 personer per år. I det pessimistiska scenariot ökar medellivslängden snabbare än i basscenariot. Den förväntade återstående livslängden ökar från 84,4 år för kvinnor till 89,7 år 2050 och 95,0 år 2094. Motsvarande för männen är från 81,1 till 87,3 och slutligen 93,4 år. Andelen sysselsatta antas oförändrad framöver. Den reala ökningen av genomsnittsinkomsten antas vara 1 procent per år. Buffertfondens, Riksgälden och premiepensionsfondernas reala avkastning, efter förvaltningskostnader, antas också till 1 procent per år. Med en avkastning lika med ökningen i medelinkomsten bidrar, i princip, buffertfondens avkastning inte till den långsiktiga finansieringen av pensionerna. Buffertfonden blir demografiskt betingad och för systemets finansiering en neutral förvaring av pensionskapital. Antagandena i det pessimistiska scenariot innebär att avgiftsflödet växer långsamt i förhållande till den eftersträlvade indexeringen i medelinkomsten. Det pessimistiska scenariot beskriver hur pensionerna påverkas av en långvarig svag utveckling med ogynnsam åldersstruktur. Den lägsta pensionsåldern är 62 år från och med år 2020.

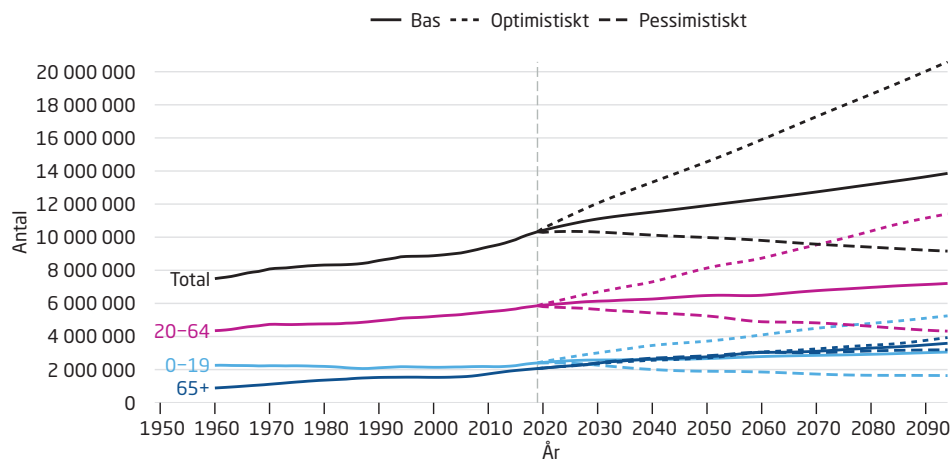
Beskrivning av scenariernas antaganden

Figur 7.10 Antal födda, döda, invandrade och utvandrade, 1930–2019 och antaganden fram till år 2094

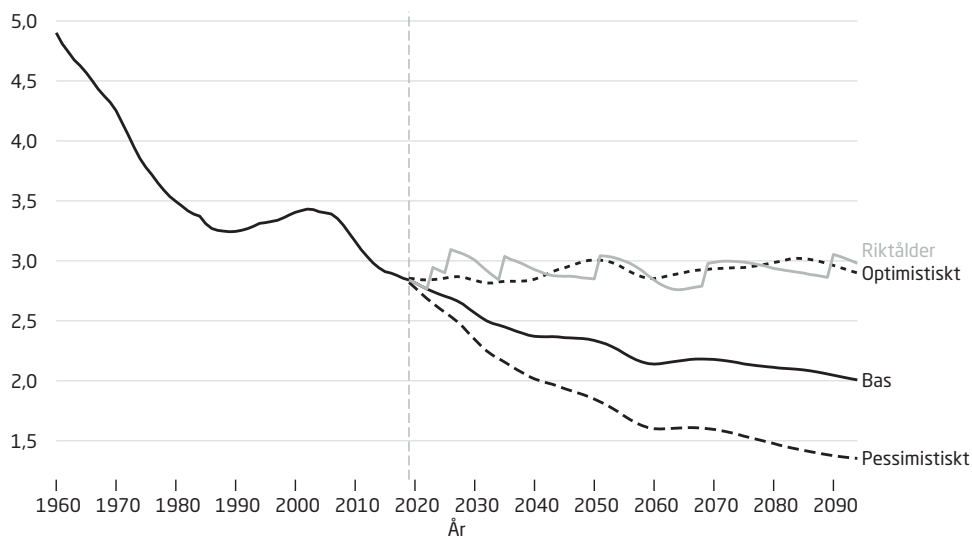
Diagrammet visar befolkningsutvecklingen sedan 1930 och antagandena 75 år framåt i tiden. De stora årskullarna på 1940-, 1960-, 1990- och 2010-talet framgår. Antalet döda ökar varje år, inte för att dödligheten ökar utan för att befolkningen växer. Topparna på invandringen är under 1960–1970-talet när arbetskraftsinvandring framför allt från Finland skedde. Ytterligare en topp inföll i början av 1990-talet när många flyktingar från bland annat forna Jugoslavien anlände. De senaste årens stora kullar av invandringen framgår också.

Figur 7.11 Befolkningens storlek

Totalbefolkningen ökar i både det optimistiska scenariot och basscenariot. Det beror på hög nativitet och nettoinvandring. Antalet personer över 65 år är i stort detsamma mellan scenarierna. De historiska uppgifterna är skattade.

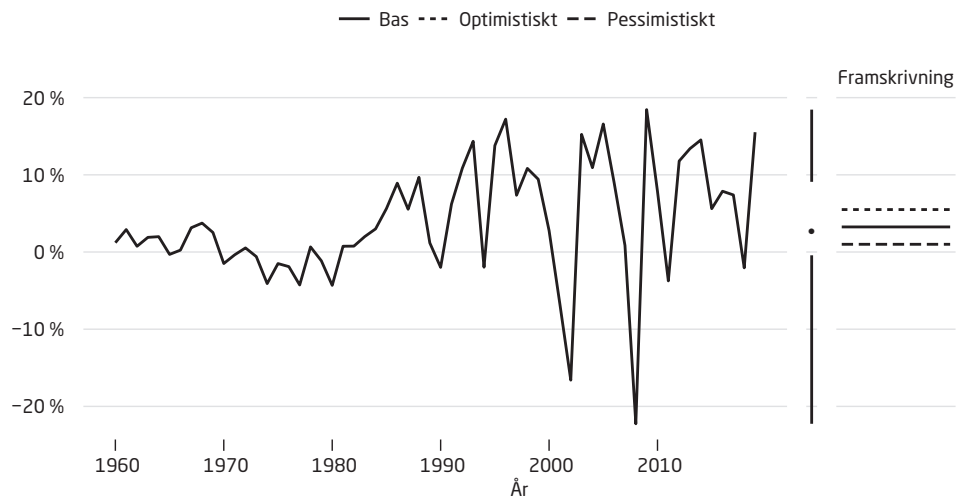
Figur 7.12 Försörjningskvoten 1960–2019 och prognos enligt SCB:s tre scenarier för 2020–2094

För de tre scenarierna beräknas försörjningskvoten som antal personer 20–64 år dividerat med antal personer äldre än 65 år. Försörjningskvoten för basscenariot har även beräknats med riktålder istället för att använda gränsen 65 år.

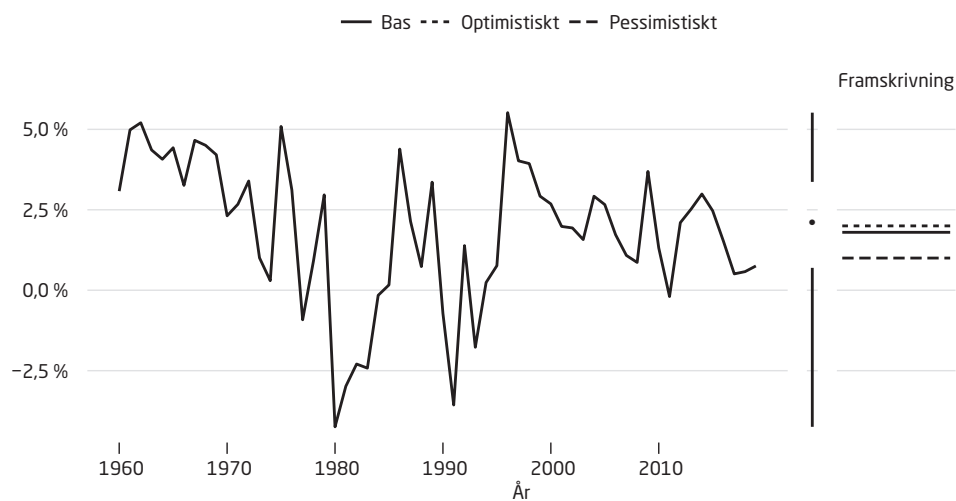
I figur 7.12 visas försörjningskvoten för äldre för de tre scenarierna samt för basscenariot med riktåldershöjningar. Vid varje riktåldershöjning flyttas en årskull från att ha tillhört de äldre till att tillhöra de förvärvsaktiva vilket leder till en tillfällig ökning av försörjningskvoten för äldre. För bas- och det pessimistiska scenariot med en fast åldersgräns på 65 år är det en stadigt sjunkande försörjningskvot för äldre. Det pessimistiska scenariot sticker ut med nästan 1,35 person i förvärvsaktiv ålder per äldre i slutet av simuleringsperioden. Detta beror på ogynnsam demografi med ökande livslängder, låg nettoinvandring i kombination med låg fertilitet.

Figur 7.13 Buffertfondens reala avkastning 1960–2019 och antaganden till 2094

Buffertfondens historiska avkastning de senaste 59 åren. Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Figur 7.14 Reallönstillväxt 1960–2019 och antaganden till 2094

Reallönstillväxtens utveckling de senaste 59 åren. Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet. Källa: Medlingsinstitutet

8 Noter och kommentarer

Not 1 avser både inkomst- och premiepension, not 2–14 avser inkomstpension och not 15–25 avser premiepension. Samtliga belopp anges i miljoner kronor. I några tabeller stämmer inte summan av delposterna med totalen på grund av avrundning.

Not 1 Pensionsavgifter

Inom den allmänna inkomstgrundande pensionen finns flera olika avgifter, vilket framgår av tabellen på nästa sida. Alla avgiftsinkomster går inte till pensionssystemet. Den del av ålderspensionsavgiften som förs till statsbudgeten avser avgifter på inkomstdelar ovanför den högsta inkomst för vilken pensionsrätt tillgodoräknas. Detta tak är före avdrag för allmän pensionsavgift 8,07 inkomstbasbelopp och 7,5 efter sådant avdrag. Eftersom dessa avgifter inte motsvaras av någon pensionsrätt är de skatter. Ålderspensionsavgift betalas av arbetsgivare och egenföretagare, den allmänna pensionsavgiften betalas av alla förvärsaktiva som får pensionsrätt. Dessutom betalas statliga ålderspensionsavgifter från olika anslag i statsbudgeten för pensionsrätt som vissa transfereringar ger upphov till, exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning. Staten betalar också en pensionsavgift för så kallade pensionsgrundande belopp för till exempel barnår och studier.

Tabellen på nästa sida visar pensionsavgifter som bokförts under inkomståret hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten. Arbetsgivaravgifter och egenavgifter bokförs hos Försäkringskassan. De avgifter som ska föras till inkomstpensionssystemet överförs till Pensionsmyndigheten och därifrån till AP-fonderna. De avgifter som beräknas motsvara pensionsrätt för premiepension går vidare till Riksgäldskontoret. Allmän pensionsavgift och statliga ålderspensionsavgifter bokförs hos Pensionsmyndigheten innan de överförs till AP-fonderna respektive premiepensionssystemet. Av de avgifter som bokförs ett visst år avser en del året innan eller i vissa fall flera år dessförinnan. Arbetsgivaravgifter, exempelvis, bokförs minst en månad senare än när motsvarande lön betalas ut.

Den allmänna pensionsavgiften förs i sin helhet till AP-fonderna. För arbetsgivaravgifter och egenavgifter sker en preliminär fördelning mellan AP-fonderna, premiepensionssystemet och statsbudgeten. Fördelningen för ett år sker efter procentsatser som Pensionsmyndigheten beräknar och regeringen fastställer. Avsikten är att premiepensionssystemet för ett år ska få avgifter som motsvarar intjänade premiepensionsrättigheter under året och att staten tilldelas de avgifter som motsvarar förvärsinkomster över det så kallade avgiftstaket på 8,07 inkomstbasbelopp. Övriga avgifter ska föras till AP-fonderna. De statliga ålderspensionsavgifterna för ett år fördelas på motsvarande sätt mellan AP-fonderna och premiepensionssystemet enligt fastställda procentsatser.

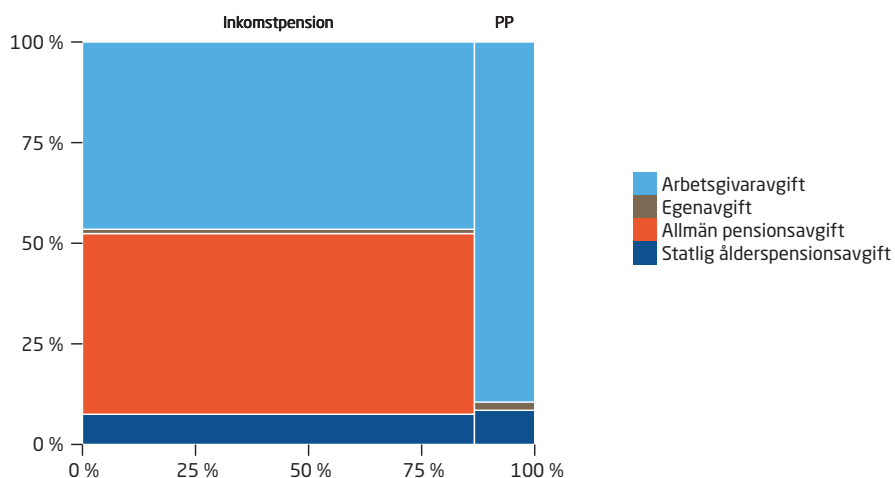
Pensionsavgifter fördelat efter avgiftsslag, 2019*
miljoner kronor

	Inkomst- pension	Premie- pension	Stats- budgeten	Summa 2019	Summa 2018
Arbetsgivaravgift	134 241	39 663	19 961	193 865	186 062
Egenavgift	3 064	906	463	4 433	4 561
Allmän pensionsavgift	129 503	0	0	129 503	122 866
Statlig ålderspensionsavgift	21 675	3 765	0	25 440	26 413
Regleringar med mera	903	806	-1 311	398	2 181
Reglering år 2019 avseende år 2017	1 204	107	-1 311	0	0
Uppbördsförlust, reglering	-227	0	0	-227	-240
Anpassning till AP-fondernas redovisning och till premiepensionssystemet	-74	699	0	625	2 421
Summa	289 386	45 140	19 113	353 639	342 084

* Avgifter som inlutit till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten under 2019 och förts vidare till AP-fonderna, premiepensionssystemet respektive statsbudgeten.

För att säkerställa att premiepensionssystemet för ett visst år har tillförts avgifter som motsvarar intjänad premiepensionsrätt och att statsbudgeten tillförts avgifterna på inkomstdelar över avgiftstaket görs en avstämning två år senare. Regleringar görs mellan statsbudgeten, premie- och inkomstpensionssystemet (AP-fonderna). Regleringarna innebär att avgiftsmedel omfördelas mellan premiepensionssystemet, statsbudgeten och AP-fonderna så att de två förstnämnda får rätt belopp för avgifter för ett år och AP-fonderna får resten. Det görs också regleringar mellan pensionssystemet och de olika anslagen i statsbudgeten som belastas med statliga ålderspensionsavgifter för att säkerställa att de olika anslagen betalar rätt belopp i statliga ålderspensionsavgifter. De regleringarna görs tre år efter det år de avser.

Figur 8.1 Pensionsavgifter

Avgiftsinkomsterna till inkomstpensionssystemet ökade mellan 2018 och 2019 med nästan 11,2 miljarder kronor eller med 4,1 procent, vilket i stort motsvarar ökningen av lönerna under 2019 enligt Konjunkturinstitutet.

Differensen mellan AP-fondernas redovisning av avgiftsinkomster och Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens redovisning (-74 miljoner kronor) förklaras huvudsakligen av periodiseringskillnader. Differensen mellan redovisade avgiftsinkomster till premiepensionssystemet och Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens redovisning (699 miljoner kronor) förklaras bland annat av att vissa justeringsbelopp ingår i beloppet för premiepensionssystemet (se not 18).

Tabell A Pensionsavgifter exklusive regleringar med mera fördelat efter avgiftsunderlag, 2019 *
miljoner kronor

	Arbetsgivar-, egen- och statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Förvärvsinkomster ¹	198 298	122 754	321 052
Transfereringar, se tabell B	9 780	6 749	16 529
Pensionsgrundande belopp, se tabell C	15 660	0	15 660
Summa	223 738	129 503	353 241

* Fördelningen av allmän pensionsavgift på de två typerna av avgiftsunderlag är beräknad, den framgår inte av redovisingssystemen.

1 Inklusive sjuklön och egenföretagarinkomster, exklusive transfereringar.

Den allmänna pensionsavgiften från hushållen är 7 procent på förvärvsinkomster och pensionsgrundande transfereringar som sjukpenning med mera, men inte för sjuk- och aktivitetsersättning. Den allmänna pensionsavgiften tas endast ut på inkomster upp till avgiftstaket på 8,07 inkomstbasbelopp och för inkomster överstigande deklareringsplikten om 0,423 prisbasbelopp. Hushållen får en skattereduktion för pensionsavgiften vilken redovisas på statsbudgeten.

Pensionsavgift, som betalas av arbetsgivare och egenföretagare på arbetsinkomster och av staten på nämnda transfereringar, uppgår till 10,21 procent. Statlig pensionsavgift på sjuk- och aktivitetsersättning och på så kallade pensionsgrundande belopp, som inte belastas med allmän pensionsavgift, är 18,5 procent.

Fördelningen i tabell A avser de avgifter som influerar till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten under 2019.

Tabell B Pensionsavgifter som betalats för olika transfereringar, 2019*
miljoner kronor

	Statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Sjukpenning	2 840	1 960	4 800
Rehabiliteringspenning	48	33	81
Närståendepenning	16	11	27
Arbetskadeersättningar med mera	205	141	346
Föräldraförsäkring	3 930	2 712	6 642
Vårdbidrag	397	274	671
Arbetslöshetsersättning med mera	2 339	1 614	3 953
Utbildningsbidrag	0	0	0
Konstnärsnämnden	3	2	5
Smittbärappenning	0	0	0
Summa	9 780	6 749	16 529

* Fördelningen av allmän pensionsavgift på de olika typerna av transfereringar är beräknad, den framgår inte av redovisningssystemen.

**Tabell C Pensionsavgifter som betalats för sjuk- och
aktivitetsersättning och pensionsgrundande belopp,
2019**
miljoner kronor

Sjuk- och aktivitetsersättning ¹	5 561
Barnår	7 303
Studier ²	2 720
Plikttjänst	76
Summa	15 660

- 1 Beloppet avser både avgiften på utbetald pensionsgrundande ersättning och på pensionsgrundande belopp. I båda fallen är avgiften 18,5 procent.
- 2 En mindre del av beloppet för studier avser pensionsgrundande inkomst.

Noter och kommentarer avseende inkomstpension

Not 2 Pensionsutbetalningar med mera

Tilläggs- och inkomstpensionsutbetalningar och överföringar till Europeiska gemenskaperna

miljoner kronor

	2018	2019
Pensionsutbetalningar	304 439	314 724
Tilläggs pension	168 136	162 584
Inkomstpension	136 303	152 140
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	5	0
Summa	304 444	314 724

Under året utbetalades 314 724 miljoner kronor i pensioner från AP-fonderna, en ökning med nästan 10,3 miljarder kronor eller 3,4 procent. 2018 ökade utbetalningarna med 8 miljarder kronor eller 2,9 procent. Pensionsutbetalningen på nästan 315 miljarder kronor minskar pensionskulden till de pensionerade med motsvarande belopp. Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. Under 2019 skedde inga överföringar.

Not 3 Avkastning på fonderat kapital

Avkastningen på fonderat kapital från Första–Fjärde samt Sjätte AP-fonden, 2019 miljoner kronor

	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	Summa 2019	Summa 2018
Aktier och andelar	37 383	39 161	50 009	62 300	2 939	191 792	1 034
Erhållna utdelningar	4 998	5 754	6 830	6 035	32	23 649	23 219
Resultat noterade och onoterade aktier och andelar, netto	32 385	33 407	43 179	56 265	2 907	168 143	-22 185
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	6 099	9 944	6 255	5 349	0	27 647	5 029
Räntenetto	2 336	3 836	2 738	2 027	0	10 937	10 467
Resultat räntebärande tillgångar, netto	3 763	6 108	3 517	3 322	0	16 710	-5 437
Övrigt kapital	5 560	4 469	3 619	7 957	13	21 618	-6 028
Resultat derivatinstrument, netto	-1 783	-932	-964	2 018	0	-1 661	-22 844
Resultat valutakursförändringar, netto	7 343	5 401	4 583	5 939	0	23 266	16 817
Provisionskostnader	-186	-292	-122	-139	0	-739	-764
Summa	48 856	53 282	59 761	75 467	2 952	240 318	-729

Posten Resultat derivatinstrument¹, netto innehåller alla derivat varför justering av räntenettet under Obligationer och andra räntebärande värdepapper gjorts.

Posten Provisionskostnader består av avgifter som inte är resultatbaserade. Resultatbaserade avgifter, courtage med mera har reducerat avkastningen (se kapitel 5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader).

¹Derivat är ett samlingsnamn på en form av värdepapper vars värde är kopplat till värdet på en underliggande tillgång (aktier, aktieindex, valutor, räntor och råvaror). De vanligaste derivaten är optioner, terminer, warranter och swappar.

Not 4 Administrationskostnader

Administrationskostnader

miljoner kronor

	2018	2019
Kostnader försäkringsadministrationen	865	741
Pensionsmyndigheten	444	335
Skatteförvaltningen med flera ¹	421	406
Kostnader fondförvaltningen	956	1 016
Första AP-fonden	223	238
Andra AP-fonden	219	240
Tredje AP-fonden	202	212
Fjärde AP-fonden	211	231
Sjätte AP-fonden	101	95
Summa	1 821	1 757

1. Inklusive Kronofogdemyndigheten och Statens servicecenter.

För Första–Fjärde AP-fonden redovisas endast interna administrationskostnader. Externa förvaltningskostnader och depåkostnader benämns provisionskostnader och redovisas som en negativ intäkt (se not 3). I Sjätte AP-fondens administrationskostnader ingår även vissa externa förvaltningskostnader. För samtliga fonder gäller att resultatbaserade avgifter, transaktionskostnader med mera har reducerat avkastningen i not 3 (se kapitel 5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader).

Beroende på infasningsregler som gäller fram till år 2020 belastar endast en del av administrationskostnaderna (96 procent år 2019, se not 11) de försäkrades pensionsbehållningar. Varje fond finansierar sina egna förvaltningskostnader med uttag ur den egna fonden.

Not 5 Värdet av förändringen i avgiftsinkomst

Avgiftsinkomst*

miljoner kronor

	2018	2019
Förändring av avgiftsinkomst	10 810	11 169
Avgiftsinkomst 2019		289 386
Avgiftsinkomst 2018	278 217	-278 217
Avgiftsinkomst 2017	-267 407	
(Omsättningstid 2019 + omsättningstid 2018)/2		x 29,70323
(Omsättningstid 2018 + omsättningstid 2017)/2	x 29,74479	
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	321 541	331 755

* Tid avser år, x avser multiplikation.

Avgiftsinkomsten ökade med 11 miljarder kronor och värdet av förändringen av avgiftsinkomsten uppgår till nästan 332 miljarder kronor. Nedan ges värdet av förändringen av omsättningstiden.

Not 6 Värdet av förändringen i omsättningstid

Omsättningstid *

miljoner kronor

	2018	2019
Förändring av omsättningstid	-0,22491	0,1418
Omsättningstid 2019		29,77413
Omsättningstid 2018	29,63233	-29,63233
Omsättningstid 2017	-29,85724	
(Avgiftsinkomst 2019 + avgiftsinkomst 2018)/2		x 283 802
(Avgiftsinkomst 2018 + avgiftsinkomst 2017)/2	x 272 812	
Värdet av förändring i omsättningstid	-61 358	40 243

* Tid avser år, x avser multiplikation.

Underlag för beräkning av omsättningstid

	2015	2016	2017	2018	2019
Omsättningstid	30,13850	29,85724	29,63233	29,77413	
Intjänandeålder	45,45309	45,66774	45,90862	45,76243	
Utbetalningsålder	75,59159	75,52498	75,54095	75,53656	
Omsättningstid för avgiftstillgångsberäkning	30,37530	30,13850	29,85724	29,63233	29,77413

Från och med redovisningsår 2015 och framåt har beräkningen av omsättningstiden ändrats. Omsättningstiden beräknas nu direkt som differensen mellan förväntad utbetalnings- och intjänandeålder. Tidigare gjordes motsvarande beräkning via en omväg av förväntad in- och utbetalningstid. Eftersom intjänandeåldern inte kan beräknas innan alla pensionsrätter fastställts, är det senaste året för vilket omsättningstiden kan beräknas året före redovisningsåret.

Den nedersta raden i tabellen, "Omsättningstid för avgiftstillgångsberäkning", anger vilken omsättningstid som använts vid respektive redovisningsår. Observera dock att det beräknade balanstalet avser årsredovisningsåret + 2 år, det vill säga omsättningstiden på 29,77413 för 2019 används för beräkningen av balanstalet avseende år 2021. I bilaga B – Matematisk beskrivning av balanstalet – redogörs för hur omsättningstiden beräknas.

Not 7 Nya pensionsrätter

Till posten Nya pensionsrätter ingår vissa andra justeringsbelopp som påverkar pensionsskuldens storlek. Innebörden av dessa belopp framgår i följande tabeller.

Värdet av nya pensionsrätter *

miljoner kronor

	2018	2019
Skattad pensionsrätt för inkomstpension ¹	278 217	289 386
Justeringsbelopp, nya pensionsrätter	5 898	6 644
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad år <i>t-1</i>	267 250	277 960
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad <i>t-1</i>	-267 211	-278 217
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna med mera	-4 173	-3 801
Ändring i utbetalade belopp	10 032	10 702
Justeringsbelopp, nya ATP-poäng ²	-8 643	6 465
Effekt av skillnad mellan antagande avseende år <i>t</i> och skattningen <i>t-1</i> med mera	-10 363	-81
Ändring i utbetalade belopp	1 720	6 546
Summa	275 472	302 495

* Tabellen är redovisad efter intjänandeår. Det är inte längre möjligt till nyintjänande av ATP-poäng så posten Skattat värde av intjänad ATP-poäng utgår.

1 I och med att balanseringsperioden upphörde 2018 utgår posterna Ej justerad skattad pensionsrätt för inkomstpension och Justeringsbelopp för skattad pensionsrätt för inkomstpension.

2 Skulden för de med ATP som ej tagit ut sin pension beräknas på ett nytt sätt från och med år 2018, därmed utgår posten Värdet av övriga inbetalda utgifter avseende ATP.

I och med att taxeringen för bokslutsåret inte är slutförd när bokslutet upprättas, kan värdet av intjänad pensionsrätt detta år endast uppskattas. Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna avser justeringar, taxeringsförändringar med mera, se not 14 tabell A. Ändring i utbetalade belopp avser förändring i pensionsskulden till pensionerade till följd av andra ändringar i utbetalade belopp än indexering, se not 14 tabell C.

Not 8 Indexering

Indexering, 2019

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Indexering av pensionsbehållning och pensioner ¹	212 785	100 347	313 132
Förändring av indexering avseende pensionsskuld ²	-44 277	0	-44 277
Summa	168 508	100 347	268 855

1 se Tabell A

2 se Tabell C

Indexering, 2018

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Indexering av pensionsbehållning och pensioner ¹	167 805	84 351	252 156
Förändring av indexering avseende pensionsskuld ²	-84 664	-35 973	-120 636
Summa	83 141	48 378	131 520

1 se Tabell B

2 se Tabell D

Tabell A Indexering av pensionsbehållning och pensioner, 2019

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension, indexering	212 201	57 049	269 250
Effekt av inkomstindex	212 201	57 049	269 250
Effekt av balanstal	0	0	0
Tilläggs pension, indexering	584	43 298	43 882
Effekt av inkomstindex	584	43 298	43 882
Effekt av balanstal	0	0	0
Summa	212 785	100 347	313 132

Tabell B Indexering av pensionsbehållning och pensioner, 2018
miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension, indexering	167 805	44 441	212 246
Effekt av inkomstindex	167 805	23 706	191 511
Effekt av balanstal	0	20 735	20 735
Tilläggspension, indexering	0	39 910	39 910
Effekt av inkomstindex	0	21 289	21 289
Effekt av balanstal	0	18 621	18 621
Summa	167 805	84 351	252 156

Pensionsskulden ändras med förändringen i inkomstindex när balanseringen i systemet inte är aktiverad. Tidigare när balanseringen var aktiverad, 2010-2017, omräknades pensionsskulden med balansindex. Sedan 2018 förändras skulden således med inkomstindex. Värdet av indexeringen utgår från utgående pensionsskuld 2019.

Tabell C Förändring av indexering avseende pensionsskuld, 2019
miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Föregående års skuldaktualisering	166 211	0	166 211
Årets skuldaktualisering	-210 488	0	-210 488
Summa	-44 277	0	-44 277

Tabell D Förändring av indexering avseende pensionsskuld, 2018
miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Föregående års skuldaktualisering	81 548	-35 973	45 575
Årets skuldaktualisering	-166 211	0	-166 211
Summa	-84 664	-35 973	-120 636

Not 9 Värdet av förändringen i medellivslängd

Värdet av förändringen i livslängd, 2019
miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension		17 416	17 416
Tilläggspension	105	14 038	14 143
Summa	105	31 454	31 559

Värdet av förändringen i livslängd, 2018

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension		-7 560	-7 560
Tilläggspension	0	-11 714	-11 714
Summa	0	-19 274	-19 274

Den livslängd som här avses är antal år som pensionerna förväntas utbetalas, så kallad ekonomisk livslängd eller ekonomiska delningstal. Hur de ekonomiska delningstalen räknas beskrivs i bilaga B, formel B.7.5. Inkomstpensionsskulden till aktiva påverkas inte av livslängdsförändringar. Den ekonomiska medellivslängden har ökat vilket bidrar till en högre pensionsskuld för pensionerade med drygt 31 miljarder kronor. Värdet av förändringen i medellivslängd är skillnaden mellan pensionsskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som används det år redovisningen avser och pensionsskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som användes föregående år.

Not 10 Uppkomna arvsvinster, fördelade arvsvinster

Uppkomna och fördelade arvsvinster

miljoner kronor

	2018	2019
Uppkomna arvsvinster	12 793	12 633
60 år eller äldre	5 912	5 748
Yngre än 60 år ¹	6 881	6 885
Fördelade arvsvinster	15 446	15 697
60 år eller äldre	8 607	8 851
Yngre än 60 år	6 839	6 846

1. Avled året innan, fördelas innevarande år.

Pensionsbehållningar efter personer som avlidit (uppkomna arvsvinster) fördelas till de kvarlevande i samma ålder. Fördelningen görs som ett procentuellt påslag på pensionsbehållningen med hjälp av en arvsvinstfaktor. Före det år en årskull fyller 60 år fördelas faktiskt uppkomna arvsvinster. På grund av taxeringsförfarandet sker fördelningen med ett års fördröjning. Arvsvinstfaktorerna bestäms således av summa pensionsbehållningar för avlidna i samma ålder. Arvsvinsterna efter dem som avled före det 60:e levnadsåret år 2018 (födda 1959 eller senare) fördelades till motsvarande årskullar år 2019. Skillnaden mellan uppkomna och fördelade arvsvinster förklaras bland annat av årliga justeringar i pensionsbehållningarna för taxeringsändringar. Från och med det år en årskull fyller 60 år fördelas inte de faktiskt uppkomna arvsvinsterna utan i stället de arvsvinster som demografiskt beräknas uppkomma. Arvsvinstfaktorerna beräknas med utgångspunkt från den dödlighet som Statistiska centralbyrån observerat för en tidigare period. Bland annat i och med att denna dödlighet inte exakt överensstämmer med den faktiska dödligheten det aktuella året finns en skillnad mellan uppkomna och fördelade arvsvinster. Arvsvinsterna för dem som avled under det 60:e levnadsåret eller senare år 2019 (födda 1959 eller tidigare) fördelas samma år.

Not 11 Avdrag för administrationskostnader

Avdrag för administrationskostnader

miljoner kronor

	2018	2019
Avdrag för administrationskostnader	1 734	1 673

Kostnaden för administrationen finansieras genom ett procentuellt avdrag från de försäkrades pensionsbehållningar. För att inte belasta yngre årskullar med en oproportionerligt stor kostnad under den tid ATP fasas ut införs kostnadsavdraget successivt. År 2019 finansierades 96 procent av kostnaden med avdrag från pensionsbehållningarna. Kostnadsavdraget ökar med 2 procentenheter per år och först 2021 motsvarar avdraget 100 procent av administrationskostnaden.

Beräkningen av förvaltningskostnadsfaktorn baseras på försäkringsadministrationens budgeterade kostnader och AP-fondernas kostnader för det aktuella året samt pensionsbehållningarna året innan (se bilaga A). Skillnaden mellan verkställt avdrag i kronor och fastställd kostnad beaktas i beräkningen av följande års kostnadsfaktor. Avdraget för administrationskostnaderna görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med förvaltningskostnadsfaktorn. Avdraget 2019 var 0,0288

procent och summeras till 1 673 miljoner kronor. Föregående år uppgick avdraget till 0,0310 procent eller 1 734 miljoner kronor.

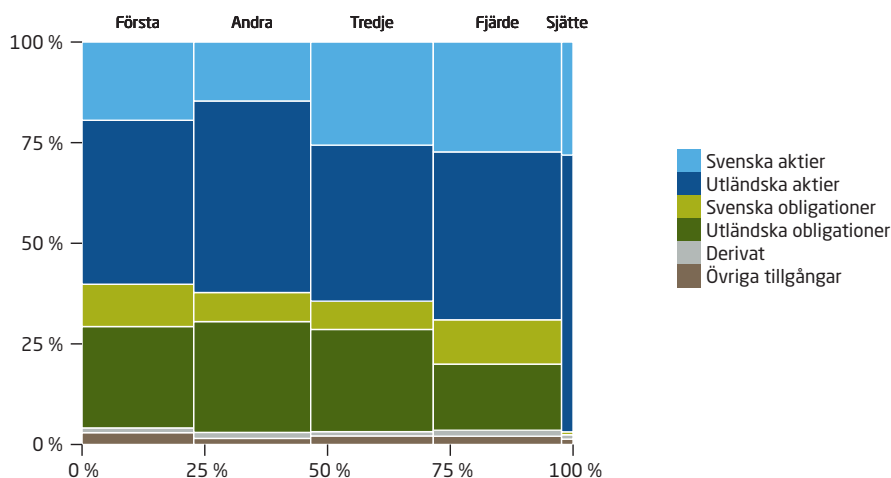
Not 12 Fondtillgångar

Buffertfondens tillgångar och skulder, 2019

miljoner kronor

	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	Summa 2019	Summa 2018
Tillgångar							
Aktier och andelar	221 505	239 722	259 899	291 668	36 606	1 049 400	867 619
Svenska aktier	71 547	56 401	103 406	115 369	10 616	357 339	299 366
Utländska aktier	149 958	183 321	156 493	176 299	25 990	692 061	568 253
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	131 400	133 875	130 870	115 965	268	512 378	493 630
Svenska obligationer	38 710	27 832	28 348	46 540	268	141 698	153 264
Utländska obligationer	92 690	106 043	102 521	69 425	0	370 679	340 366
Derivat	4 356	5 734	4 268	6 307	417	21 082	16 176
Övriga tillgångar	10 810	5 835	8 598	8 693	505	34 441	31 914
Summa Tillgångar	368 077	385 166	403 635	422 633	37 796	1 617 307	1 409 338
Skulder							
Derivat	-1 526	-1 537	-1 438	-1 112	-81	-5 694	-5 630
Övrigt	-791	-2 279	-8 500	-3 493	-207	-15 270	-20 589
Summa Skulder	-2 317	-3 816	-9 938	-4 605	-288	-20 964	-26 219
Summa	365 760	381 350	393 696	418 028	37 508	1 596 342	1 383 119

Figur 8.2 Fondtillgångar

Fördelningen mellan svenska och utländska tillgångar för Sjätte AP-fonden är en uppskattning från uppgifter i dess årsredovisning. För övriga fonder är aktuella uppgifter hämtade från respektive fonds årsredovisning.

I posten Övriga tillgångar ingår kassa och bankmedel, förutbetalda kostnader och upplupna intäkter med mera. I posten Skulder ingår, förutom derivatinstrument, övriga skulder samt förutbetalda intäkter och upplupna kostnader.

Av tidigare noter framgår att för 2019 var avgiftsinkomsterna (drygt 289 miljarder kronor) lägre än pensionsutbetalningarna (nästan 315 miljarder kronor) och administrationskostnaderna (nästan 2 miljarder kronor), vilket gav ett negativt primärt sparande på 27,1 miljarder kronor (för 2018, cirka 28 miljarder kronor). Avkastningen för buffertfonderna — Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte AP-fonden — var 240 miljarder kronor. Det gav för 2019 ett finansiellt sparande med omkring 213 miljarder kronor. Sammantaget bidrar det till att fondtillgångarna ökade till ett bokfört värde om totalt nästan 1600 miljarder kronor. Av sammanställningen ovan framgår att fonderna består till nästan 66 procent aktier och resterande i räntebärande värdepapper och derivat.

Not 13 Avgiftstillgång

Avgiftstillgång

miljoner kronor

	2018	2019
Avgiftsinkomst	278 217	289 386
Omsättningstid (år) ¹	x 29,63233	x 29,77413
Avgiftstillgång	8 244 218	8 616 216

1 x avser multiplikation.

Se not 5 och 6 samt bilaga B för de värden respektive formler som använts vid beräkningen av avgiftsinkomst och omsättningstid.

Not 14 Pensionsskuld

Pensionsskuld, 2019

miljoner kronor

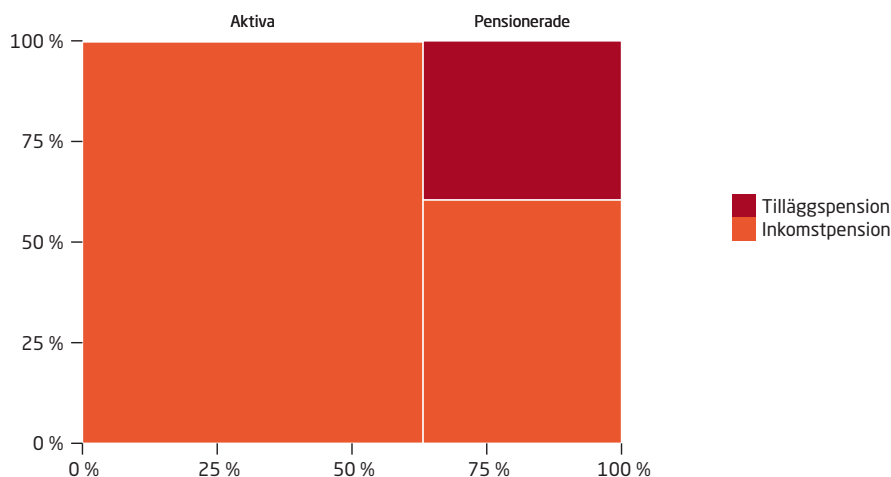
	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension	6 094 659	2 152 255	8 246 914
Tilläggs pension	12 774	1 405 028	1 417 802
Indexering/balansering	-210 488	0	-210 488
Summa	5 896 945	3 557 283	9 454 228

Pensionsskuld, 2018

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension	5 870 293	1 944 674	7 814 967
Tilläggs pension	19 898	1 495 998	1 515 896
Indexering, se tabell D	-166 211	0	-166 211
Summa	5 723 980	3 440 672	9 164 652

Figur 8.3 Pensionsskuld, 2019

Pensionsskulden till pensionerade avseende tilläggs pension och inkomstpension beräknas på samma sätt. En årskulls skuld fås av produkten av årskullens pensionsutbetalningar i december månad, en faktor 12 för att få årsbelopp, och årskullens ekonomiska medellivslängd. Den totala skulden till pensionerade är summan av årskullarnas pensionsskulder. Den ekonomiska medellivslängden uttrycks i form av ekonomiska delningstal. Skulden avseende förvärsaktiva inom inkomstpens-

ionen är summan av alla försäkrades pensionsbehållningar den 31 december 2019 med tillägg för den beräknade intjänade pensionsrätten för 2019. Skulden för tilläggspensionen, för de individer (födda 1938 – 1953) som ännu inte har gått i pension, uppskattas som den årliga pension de hade fått om de hade gått i pension i december månad. För att beräknas skulden multipliceras den fiktiva pensionen med det ekonomiska delningstalet (förväntad återstående utbetalningstid, för respektive årskull). Denna skuld minskas successivt på grund av utfasningen av systemet och skulden uppgår till nästan 12 miljarder kronor 2019 (20 miljarder kronor 2018). Pensionsskulden ökade med drygt tre procent eller 289,6 miljarder kronor. Det är många faktorer som påverkar bland annat nya pensionsrätter och ökad omräkning på grund av indexering.

Tabell A Förklaring av pensionsskuldens förändring, inkomstpension aktiva *
miljoner kronor

	2018	2019
Pensionsskuld inkomstpension aktiva 31 december år <i>t-1</i>	5 684 576	5 870 293
Varav skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad år <i>t-1</i>	-267 211	-278 217
Pensionsbehållning 31 december år <i>t-1</i>	5 417 365	5 592 076
Uppkomna arvsvinster, yngre än 60 år ¹	-6 881	-6 885
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna ²	-530	-691
Ingående pensionsbehållning år <i>t</i>	5 409 954	5 584 500
Uppkomna arvsvinster, 60 år eller äldre	-5 912	-5 748
Taxeringsförändringar med mera som påverkat pensionsbehållningarna	-3 643	-3 110
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad år <i>t-1</i> ³	267 250	277 960
Fördelade arvsvinster, 60 år eller äldre	8 607	8 851
Fördelade arvsvinster, yngre än 60 år	6 839	6 846
Indexering	167 805	212 201
Avdrag för administrationskostnader	-1 734	-1 673
Uttagen pension	-260 805	-278 232
Återkallade pensioner	3 715	3 678
Pensionsbehållning 31 december år <i>t</i>	5 592 076	5 805 273
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad år <i>t</i>	278 217	289 386
Pensionsskuld inkomstpension aktiva	5 870 293	6 094 659

* Siffrorna för 2018 visas endast som jämförelse.

1 Fördelas år *t-1*.

2 Överföringar till de Europeiska gemenskaperna (se not 2), justeringar för avlidna, spärrade ärenden med mera.

3 Se not 7.

Tabell B Förklaring av pensionsskuldens förändring, tilläggspension aktiva *
miljoner kronor

	2018	2019
Pensionsskuld tilläggspension aktiva 31 december år <i>t-1</i>	47 816	19 898
Effekt av skillnad mellan antagande avseende år <i>t</i> och skattningen <i>t</i> med mera	-10 363	-81
Ingående tilläggspensionsskuld år <i>t</i>	37 453	19 817
Indexering	0	584
Uttagen pension	-17 555	-7 732
Värdet av förändringen i medellivslängd	0	105
Pensionsskuld tilläggspension aktiva	19 898	12 774

* Ett metodbyte skedde 2018 vilket innebar att vissa poster sattes till 0. Det är numera inte möjligt att tjäna in nya ATP-poäng, därför utgår de posterna i årets redovisning.

Tabell C Förklaring av pensionsskuldens förändring, tilläggspension pensionerade, 2019
miljoner kronor

	Inkomst- pension	Tilläggspension	Summa
Pensionsskuld pensionerade 31 december <i>t-1</i>	1 944 674	1 495 998	3 440 672
Skuld tillkommande från aktiva ¹	274 554	7 732	282 286
Ändring i utbetalade belopp	10 702	6 546	17 248
Pensionsutbetalningar ²	-152 140	-162 584	-314 724
Indexering	57 049	43 298	100 347
Värdet av förändringen i medellivslängd	17 416	14 038	31 454
Summa	2 152 255	1 405 028	3 557 283

1 Inkomstpension: Netto av Uttagen pension och Återkallade pensioner, se tabell A. Tilläggspension: Se tabell B.

2 Se not 2.

Skulden till pensionerade förändras med indexeringen och den ekonomiska livslängden, och minskar med de utbetalningar som görs under året. Pensionen kan ändras av orsaker som nytt intjänande, ändrat civilstånd (gäller tilläggspension), taxeringsändringar med mera. Sådana skuldförändringar redovisas som ändring i utbetalade belopp (beloppsändringar). Skulden till pensionerade ökar också med nybeviljade pensioner. Denna ökning av skulden motsvaras av en minskning av pensionsskulden till aktiva.

Noter och kommentarer avseende premiepension

Not 15 Pensionsutbetalningar

Pensionsutbetalningar premiepension

miljoner kronor

	2018	2019
Pensionsutbetalningar	9 537	10 942
Fondförsäkring	8336	9510
Traditionell försäkring	1200	1432
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	1	0
Summa	9 537	10 942

Vid pensioneringen kan pensionsspararen låta sitt tillgodohavande ligga kvar i fondförsäkringen. Då är den årliga pensionen beroende av värdeutvecklingen i de fonder som spararen har valt. Pensionsspararen kan också välja att gå över till traditionell försäkring, antingen i samband med pensioneringen eller senare. I traditionell försäkring betalas pensionen ut med ett nominellt garanterat belopp varje månad. Om förvaltning av den traditionella försäkringen ger en högre avkastning än den garanterade får pensionsspararna återbäring. Den betalas ut som ett tilläggsbelopp varje månad, vilket kan variera från år till år. Under år 2019 har 774 miljoner kronor betalats ut som tilläggsbelopp, vilket redovisas i not 23. År 2018 uppgick tilläggsbeloppet till 869 miljoner kronor.

Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. År 2019 skedde inga överföringar från premiepensionen.

Not 16 Avkastning på fonderat kapital

Avkastning på fonderat kapital, 2019

miljoner kronor

	Fondförsäkring	Traditionell försäkring	Summa 2019	Summa 2018
Avkastning				
Aktier och andelar	323 701	4 295	327 996	-42 244
Direktavkastning	40	45	85	22
Realiserade och orealiserade kursvinster	323 661	4 250	327 912	-42 266
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	283	1 902	2 185	696
Direktavkastning (räntenetto)	-8	-5	-13	-18
Realiserade och orealiserade kursvinster	291	1 907	2 198	714
Valutakursresultat, netto	1 311	0	1 311	2 458
Summa Avkastning	325 295	6 196	331 491	-39 090
Tilldelade förvaltningsavgifter	4 720	21	4 741	4 738
Förändring traditionell försäkring		5 679	5 679	1 077
Summa	330 015	6 217	341 911	-33 276

Avkastningen inkluderar realiserat och orealiserat valutakursresultat efter avdragen fondförvaltningskostnad samt fördelade återförda fondförvaltningsavgifter.

Pensionskulden förändrades med avkastningen i premiepensionsfonderna som summerar till 331 491 (-39 090 för 2018) miljoner kronor.

Not 17 Administrationskostnader

Administrationskostnader		
miljoner kronor		
	2018	2019
Driftskostnader	518	554
Finansiella poster, netto	-8	43
Summa	510	597

Finansiella poster netto avser främst kostnader för lån, handelslagrets resultat (se not 22) och ränteintäkter. Fondförvaltningskostnaderna tas direkt ur försäkringstillgångarna och ingår inte i premiepensionsverksamhetens driftskostnader. Totalt för år 2019 uppgick administrationskostnader till 597 miljoner kronor varav 20,8 miljoner kronor avser traditionell försäkring. Motsvarande belopp för administrationskostnader år 2018 var 510 miljoner kronor varav 9,8 miljoner kronor avser traditionell försäkring. En sammanställning av pensionssystemets brutto- respektive nettoredovisade kostnader finns i kapitlet Administrations- och kapitalförvaltningskostnader.

Not 18 Nya pensionsrätter

Nya pensionsrätter		
miljoner kronor		
	2018	2019
Preliminära avgiftsmedel inklusive ränta för premiepension intjänad 2016/2017	45 298	47 440
Justeringsbelopp, fastställda pensionsrätter	-722	-2 312
Fastställd pensionsrätt inklusive ränta för premiepension intjänad 2017/18 och 2018/19	41 344	42 986
Preliminära avgiftsmedel för premiepension intjänad 2017/18 och 2018/19	-42 067	-45 298
Ändrade pensionsrätter	9	12
Summa	44 584	45 140

I premiepensionsverksamheten motsvaras avgiftsinkomsten av nya pensionsrätter inklusive ränta för den period avgiftsmedlen förvaltas innan de placeras i de försäkrades fonder. Under året har ändrade pensionsrätter tillkommit från tidigare intjänandeår. Summan av nya pensionsrätter för premiepensionen var 45 140 miljoner kronor för år 2019 och 44 584 miljoner kronor för år 2018.

Not 19 Uppkomna och fördelade arvsvinster

Uppkomna och fördelade arvsvinster

miljoner kronor

	2018	2019
Uppkomna arvsvinster	3 197	3 700
Fördelade arvsvinster	3 197	3 700

Uppkomna och fördelade arvsvinster motsvaras av dödsfallskapital. Arvsvinster fördelas en gång per år, en mindre del fördelas även löpande under året vid byte från fondförsäkring till traditionell försäkring. År 2019 fördelades som arvsvinst 3 700 miljoner kronor, vilket bestämdes av hur mycket kapital som frigjorts genom dödsfall under kalenderåret 2018. Motsvarande arvsbelopp som fördelades 2018 uppgick till 3 197 miljoner kronor. I posten ingår minskningsmedel som avser den minskning av premiepensionsrätten som görs när premiepension överförs mellan makar.

Not 20 Avdrag för administrationskostnader

Administrationskostnader

miljoner kronor

	2018	2019
Avdrag för administrationskostnader	772	474

Beloppet 474 (772) miljoner kronor motsvarar de avgifter som Pensionsmyndigheten tog ut för att finansiera premiepensionsverksamhetens administrationskostnader 2019 (2018). Den genomsnittliga avgiften för år 2019 (2018) motsvarade 0,04 (0,07) procent av värdet på pensionsspararnas konton med ett tak på 100 (160) kronor. Under uppbyggnadsskedet och fram till 2018 finansieras premiepensionsverksamheten genom en kombination av avgiftsuttag och räntekontokredit för rörelsekapitalbehov samt låneramar hos Riksgäldskontoret. Finansieringen av premiepensionsverksamheten blev slutbetalad under 2018. Avgiftsuttaget baserades på den prognostiserade kostnadsnivån för år 2019.

Not 21 Försäkringstillgångar

Försäkringstillgångar, 2019

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Tillfällig förvaltning	Summa 2019	Summa 2018
Aktier och andelar	1 371 241	17 288		1 388 529	1 045 463
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	86 807	29 038	40 886	156 731	131 402
Pågående handel och uppkomna arvsvinster	3 683	105		3 788	3 303
Summa	1 461 732	46 431	40 886	1 549 049	1 180 168

Försäkringstillgångarna i fondförsäkring uppgår 2019 till 1 461 732 miljoner kronor varav 3 683 miljoner kronor hänförs till pågående handel och dödsfallskapital. Tillfällig förvaltning av preliminära avgiftsmedel avser intjänandeåret 2019. Per den 31 december 2019 fanns totalt 6 073 944 pensionssparare, samtliga i Fondförsäkring och 1 664 003 pensionärer, varav 1 336 762 i Fondförsäkring och 327 241 i Traditionell försäkring.

Not 22 Övriga tillgångar

Övriga tillgångar

miljoner kronor

	2018	2019
Pensionsmyndighetens administrativa fondandelslager (handelslager)	201	87
Övriga tillgångar	8 768	7 261
Summa	8 969	7 348

Pensionsmyndighetens administrativa fondandelslager används för att underlätta handeln med fondandelar genom att det minskar antalet handelstransaktioner med fondförvaltarna.

I posten Övriga tillgångar ingår kassa och bank, pågående fondhandel, övriga fordringar samt upplupna ränteintäkter.

Not 23 Förändring i eget kapital

Förändring i eget kapital, 2019

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Summa 2019	Summa 2018
Eget kapital vid årets ingång:				
Konsolideringsfond	2	11 980	11 982	11 239
Från konsolideringsfond utbetald återbäring		-774	-774	-869
Periodens resultat	-123	5 677	5 554	1 345
Summa eget kapital	-121	16 883	16 762	11 715

Pensionsmyndigheten redovisade vid årets ingång ett negativt eget kapital för fondförsäkringsverksamheten. Solvensreglerna i Försäkringsrörelselagen gäller inte för Pensionsmyndigheten, utan underskottet finansieras av krediter hos Riksgälden. År 2019 är balans mellan tillgångar och skulder uppnådd. Traditionell försäkring redovisar ett positivt resultat som läggs i konsolideringsfonden i eget kapital. Medel i konsolideringsfonden fördelas till pensionärerna och utbetalas som återbäring i samband med pensionsutbetalningarna.

Not 24 Pensionsskuld

Pensionsskuld miljoner kronor

	2018	2019
Fondförsäkring	1 106 073	1 461 885
Traditionell försäkring	23 320	29 602
Skulder avseende preliminära avgiftsmedel	39 124	40 674
Summa	1 168 517	1 532 161

Pensionsskulden är en skuld till pensionssparare och pensionärer. Pensionsskulden för fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar och påverkas av hur marknadsvärdet i valda fonder utvecklas. Pensionsskuld, traditionell försäkring bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftkostnader, tillgångsvärdet återfinns i not 21.

Information om hur de ekonomiska delningstalen för fondförsäkring och traditionell försäkring beräknas finns i bilaga A Beräkningsfaktorer.

Skulder avseende preliminära avgiftsmedel motsvaras av tillgångarna som finns placerade i den tillfälliga förvaltningen, tillgångsvärdet återfinns i not 21.

Tabell A Utgående pensionsskuld, 2019
miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Skulder avseende preliminära avgiftsmedel
Premiepensionskapital 31 december 2019	1 461 885	29 602	40 674
Pensionsskuld 31 dec 2018	1 106 073	23 320	39 124
Värdeförändring	325 295	6 196	-2 717
Fastställd pensionsrätt för premiepension intjänad 2017	42 609	377	-42 986
Preliminära avgiftsmedel för premiepension intjänad 2018			47 440
Tilldelade förvaltningsavgifter med mera	4 721	21	
Uppkomna arvsvinster	3 416	284	
Reglering av preliminära avgiftsmedel tidigare år			-187
Ändrade pensionsrätter för premiepension	12	0	
Skuldminskning på grund av uttagen pension 2018	-9 510	-1 432	
Byte till traditionell försäkring från fondförsäkring	-6 816	6 816	
Fördelade arvsvinster ¹	-3 416	-284	
Avdrag för administrationskostnader	-474		
Förändring av pensionsskuld		-5 696	
Övrigt	-25		
Justering som påverkat premiepensionskapitalet			
Summa	1 461 885	29 602	40 674

1. Arvsvinster, kapital som frigiorts under 2018, fördelas 2019.

Pensionskulden förändras med nyintjänande pensionsrätter, preliminära avgiftsmedel, ändrad omfattning av pensionsuttag, ändrade pensionsrätter på grund av taxeringsändringar, värdeförändring på tillgångarna, administrationskostnader, pensionsutbetalningar och uppskattning av den framtida dödligheten bland de försäkrade.

Not 25 Övriga skulder

Övriga skulder		
miljoner kronor		
	2018	2019
Övriga skulder	8 901	7 469
Pensionsmyndighetens gemensamma tillgångar, skulder och resultat netto	5	5
Summa	8 906	7 474

I övriga skulder ingår bland annat pågående fondhandel, lån hos Riksgäldskontoret, upplupna förvaltningsavgifter, samt upplupna räntekostnader.

Premiepensionens andel av Pensionsmyndighetens tillgångar, skulder och resultat netto är en förenkling genom att ett nettobelopp redovisas och ingår för att balansräkningen ska balansera.

Bilaga A Beräkningsfaktorer

Enligt 58 kap. 10 § socialförsäkringsbalken (2010:110) (SFB) ska inkomstindex beräknas för varje år. Pensionsmyndigheten ska enligt regeringsbeslut beräkna och ta fram förslag till inkomstindex som regeringen sedan fastställer. Enligt förordningen (1998:1340) om inkomstgrundad ålderspension ska Pensionsmyndigheten årligen beräkna och fastställa arvsvinstfaktorer, förvaltningskostnadsfaktor samt delningstal.

Enligt 64 kap. 3 § SFB ska premiepensionsverksamheten bedrivas enligt försäkringsmässiga principer. Det är Pensionsmyndighetens tolkning av försäkringsmässiga principer som styr beräkningen av återbäringsränta, arvsvinst och delningstal för premiepensionen. Vidare ska Pensionsmyndigheten beräkna den avgift som finansierar premiepensionsverksamheten.

Inkomstindex

Förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomster utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift.

$$I_t = I_{t-1} \cdot \frac{u_{t-1}}{u_{t-2}} \quad (\text{A.1.1})$$

$$u_t = \frac{Y_t}{N_t} \quad (\text{A.1.2})$$

t	kalenderår
I_t	inkomstindex år t
u_t	genomsnittlig pensionsgrundande inkomst år t . I nämnaren används samma inkomstuppgift som tidigare har använts vid beräkning av inkomstindex för föregående år och är alltså en skattning
Y_t	summa pensionsgrundande inkomster år t utan takbegränsning för personer 16–64 år, efter avdrag för allmän pensionsavgift
N_t	antal personer 16–64 år som har pensionsgrundande inkomst år t

Från och med år 2017 beräknas inkomstindex enligt nya regler (SFS 2015:676). Inkomstindex för år t ska mäta förändringen i genomsnittsinkomst mellan åren $t - 2$ och $t - 1$. Pensionsgrundande inkomster är kända först efter taxeringen, det vill säga i december året efter inkomståret. Det innebär att de två senaste årens inkomst baseras på skattningar. Den inkomstuppgift som används i nämnaren är samma inkomstuppgift som har använts för tidigare år. För år 2018 beräknades inkomstindex på ett speciellt sätt, $I_t = I_{t-2} \cdot u_{t-1}/u_{t-3}$. Inkomstindex för år t korrigeras därigenom med utfallet för året $t - 3$. I nämnaren detta beräkningsår används utfallet för genomsnittlig pensionsgrundande inkomst.

Balansindex

När balanseringen är aktiverad används balansindex i stället för inkomstindex.

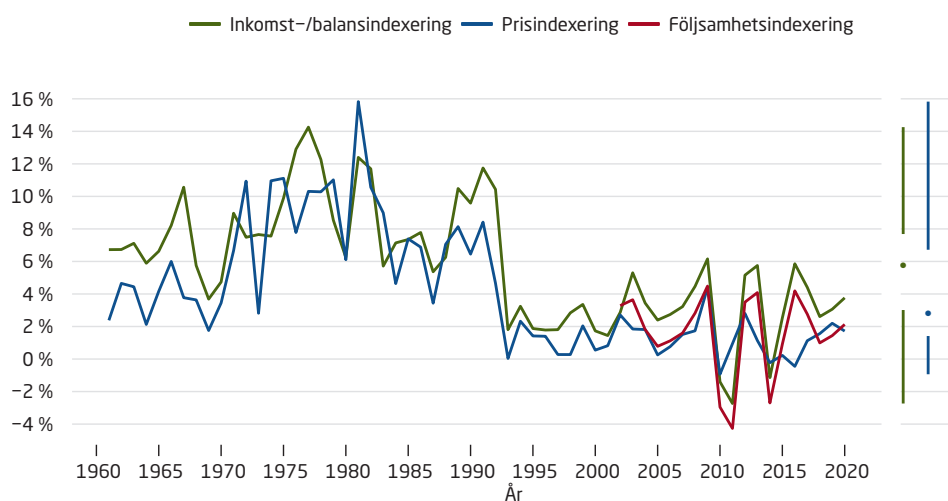
$$B_t = I_t \cdot BT_t^* \quad (\text{A.2.1})$$

$$B_{t+1} = B_t \cdot \left(\frac{I_{t+1}}{I_t} \right) \cdot BT_{t+1}^* = I_{t+1} \cdot BT_t^* \cdot BT_{t+1}^* \quad (\text{A.2.2})$$

B_t balansindex år t
 I_t inkomstindex år t
 BT_t^* dämpat balanstal år t ¹

Årsskiftet $(t - 1) \rightarrow t$ sker indexeringen genom att pensionerna multipliceras med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t - 1$ dividerat med 1,016 och pensionsbehållningar med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t - 1$. Årsskiftet $t \rightarrow (t + 1)$ sker indexeringen på motsvarande sätt med kvoten mellan balansindex år $t + 1$ och balansindex år t . Indexeringen med balansindex upphör när balansindex når inkomstindexets nivå.

Figur A.1 Indexering

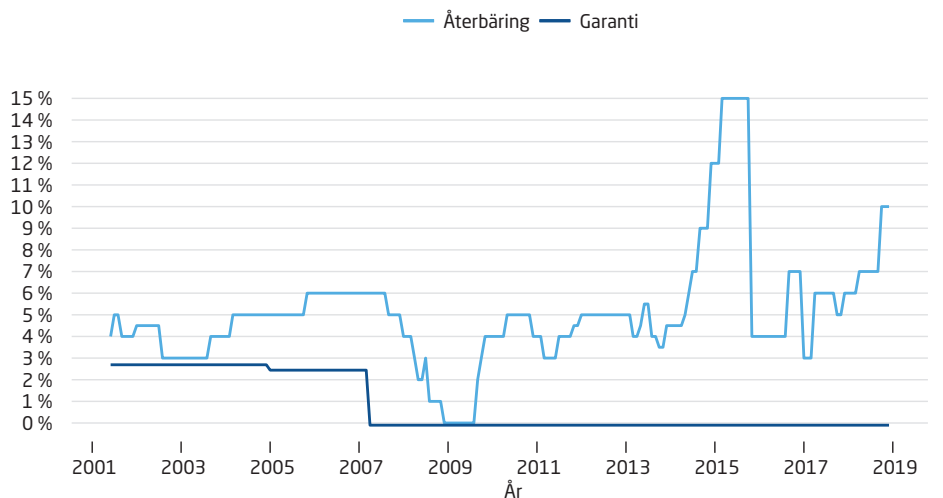
Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Återbäringsränta

Inom premiepensionen räknas belopp att utbetala om varje år utifrån värdet på premiepensionskontot. För de med fondförsäkring förräntas pengarna på kontot med fondavkastningen och för de med traditionell försäkring förräntas kontovärdet med återbäringsräntan. Det garanterade beloppet i traditionell försäkring räknas bara om då nya pengar kommer in. Livförsäkringsavsättningarna räknas utifrån förväntade framtida utbetalningar av garanterade belopp och påverkas därför inte av återbäringsräntan.

¹För balansindex 2016 och tidigare användes balanstalet (SFS:2015:676).

Figur A.2 Återbäringsränta och garanti

Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Arvsvinstfaktorer för inkomstpension

Avlidna personers pensionsbehållningar tillgodoräknas de kvarlevande i samma åldersgrupp i form av arvsvinster. För förvärvsaktiva sker det genom att de kvarlevandes pensionsbehållningar vid en årlig omräkning multipliceras med en arvsvinstfaktor för inkomstpension.

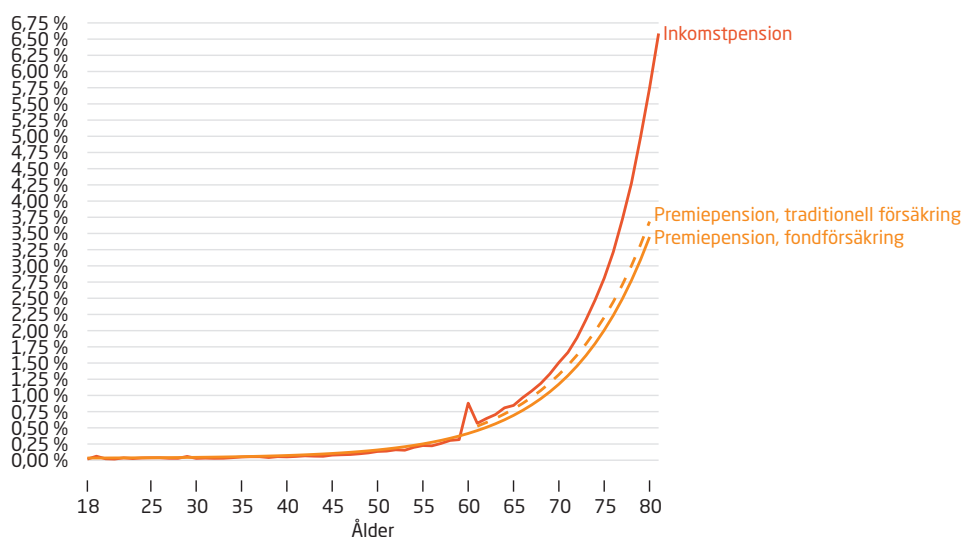
$$AF_{i,t} = \begin{cases} 1 + \frac{\sum_{j=2}^{17} PBd_{i-1,t-1}}{\sum_{j=2}^{17} PB_{i-1,t-1}}, & i = 2, 3, \dots, 17 \\ 1 + \frac{PBd_{i-1,t-1}}{PB_{i-1,t-1}}, & i = 18, 19, \dots, 60 \\ \frac{L_{i-1,t} + L_{i,t}}{L_{i,t} + L_{i+1,t}}, & i = 60, 61, \dots \end{cases} \quad (\text{A.4.1})$$

- i ålder vid utgången av år t
- $AF_{i,t}$ arvsvinstfaktor år t för åldersgruppen i
- $PBd_{i,t}$ summan av pensionsbehållningarna för avlidna år t i åldersgruppen i
- $PB_{i,t}$ summan av pensionsbehållningarna för kvarlevande år t i åldersgruppen i
- $L_{i,t}$ antal kvarlevande personer år t i åldersgruppen i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik för den femårsperiod som närmast har föregått det år då den försäkrade uppnådde 60 års ålder för $i = 60-64$ respektive 64 års ålder för $i = 65$ år eller äldre

Arvsvinstfaktorer för personer 60 år eller yngre beräknas som summan av pensionsbehållningar för avlidna dividerat med summan av pensionsbehållningar för kvarlevande i samma åldersgrupp. För gruppen 2–17-åringar beräknas en gemensam arvsvinstfaktor. På grund av viss fördröjning i informationen om vilka personer som avlidit under året görs arvsvinstfördelningen till personer 60 år eller yngre med ett års eftersläpning. För äldre personer beräknas arvsvinstfaktorerna utifrån livslängdsstatistik från SCB.

Arvsvinster som uppkommer efter pensioneringen inkluderas underförstått i delningstalet genom omfördelningen från dem som lever kortare än genomsnittet till dem som lever längre. För att arvsvinsttilldelningen ska ske efter samma princip för både förvärvsaktiva och pensionerade inom samma födelseår byts fördelningsmetoden från och med 60 års ålder. Genom att metodväxlingen sker när individen fyller 60 år undviks eftersläpningen i fördelningen av arvsvinster avseende året före pensionsuttaget för personer som tar ut pension från 61 år. Under det år en försäkrad fyller 60 år får hon eller han dubbla arvsvinster med anledning av de olika tillvägagångssätten.

Figur A.3 Arvsvinster

Arvsvinstfaktorer för inkomstpensionen för 60-åringar visas i diagrammet som de båda arvsvinstfaktorerna multiplicerade med varandra. Vid faktisk arvsvinstfördelning används dock de två faktorerna på olika underlag.

Arvsvinsternas påverkan på pensionsskulden är begränsad eftersom innebörden är en omfördelning av avlidnas pensionsbehållningar till de kvarlevande. En effekt på inkomstpensionsskulden till aktiva uppstår dock på grund av skillnaden mellan uppkomna och fördelade arvsvinster, som redovisas i not 10. För gruppen avlidna före det 60:e levnadsåret förklaras skillnaden av taxeringsändringar mellan det att arvsvinstfaktorerna beräknades och tillfället då fördelningen sker samt sent inkomna uppgifter om avlidna. För gruppen avlidna under det 60:e levnadsåret eller senare är orsaken skillnader i uppskattad och faktisk dödlighet samt att dödligheten kan variera beroende på den försäkrades inkomstnivå, det vill säga effekten av att låginkomsttagare inom respektive kön i genomsnitt har en kortare livslängd än höginkomsttagare.

Arvsvinstfaktorer för premiepension

I premiepensionssystemet beräknas arvsvinster som en procentsats på det premiepensionskapital de kvarlevande har. Procentsatsen motsvarar den ettåriga dödsrisken, det vill säga sannolikheten att avlida inom ett år. Arvsvinsterna delas ut en gång om året både för förvärvsaktiva och för pensionärer. I delningstalet ingår precis som i inkomstpensionen framtida förväntade arvsvinster. Om den försäkrade väljer efterlevandeskydd blir arvsvinsten betydligt lägre eftersom den då baseras på sannolikheten att den sist kvarlevande av först- och medförsäkrad avlider inom ett år.

Dödsrisken år t beräknas med hjälp av Makehams formel (se avsnitt Delningstal för premiepensionen). Värdena på a , b och c i formeln bestäms av kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t - 1$ i förhållande till kvarlevande pensionssparares kapital samma år, räknat per åldersklass. Pensionskapitalet som används för att bestämma arvsvinsten år t motsvarar snittbehållningen på premiepensionskontot den sista i varje månad år $t - 1$. Arvsvinstbeloppen justeras med en faktor (som är nära 1) för att det totala belopp som fördelas år t så exakt som möjligt ska motsvara kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t - 1$.

Arvsvinsterna för premiepensionens fondförsäkring påverkar inte pensionskulden över tiden eftersom dödsfallskapital balanseras av tilldelad arvsvinst.

Värden vid bestämning av arvsvinst för 2017, tilldelad under år 2018

	a	b	c	faktor
Fondförsäkring	0,00030	0,0000054	0,1094	0,9892
Traditionell försäkring	0,00010	0,0000101	0,1025	0,9764

Förvaltningskostnadsfaktor för inkomstpension

Kostnaden för förvaltningen av inkomstpensionssystemet minskar de förvärvsaktivas pensionsbehållningar. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor vid en årlig omräkning.

$$FF_t = 1 - \left(\frac{B_t \cdot A_t + J_{t-1}}{PB_{t-1}} \right) \quad (\text{A.6.1})$$

FF_t	förvaltningskostnadsfaktor år t
B_t	budgeterade administrationskostnader år t
A_t	andel som belastar pensionsbehållningarna år t
J_t	justeringsbelopp, uppgår till skillnaden mellan det belopp som skulle ha dragits av från pensionsbehållningarna år t , baserat på kostnadsutfall år t och justeringsbeloppet år $t - 1$ samt det faktiska avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna år t
PB_t	summan av pensionsbehållningar år t

Förvaltningskostnadsfaktorn beräknas utifrån en viss andel, A , av de budgeterade kostnaderna för år t . Fram till år 2021 är andelen som belastar pensionsbehållningarna mindre än 100 procent (se not 11). Därtill sker en justering avseende administrationskostnaden år $t - 1$. Justeringsbeloppet uppgår till skillnaden mellan det belopp som skulle ha dragits av från pensionsbehållningarna, baserat på kostnadsutfall och justeringsbeloppet året före samt det faktiska avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna samma år.

Förvaltningskostnadsfaktorn påverkar inkomstpensionsskulden till aktiva genom avdraget från pensionsbehållningarna (se not 14 tabell A). Skillnaden mellan de totala administrationskostnaderna (se not 4) och avdraget på pensionsbehållningarna innebär en påfrestning på balanstalet.

Administrationsavgift för premiepension

I premiepensionen dras en avgift från pensionsspararnas premiepensionskonton en gång per år. Avgiften ska täcka premiepensionens totala driftskostnader inklusive räntor och andra finansiella kostnader.

Förvaltningskostnaden påverkar kapitalet i premiepensionssystemet och samtidigt, genom avdraget på pensionsbehållningarna, även premiepensionsskulden med samma belopp (se not 17 och not 20) för fondförsäkring. För traditionell försäkring påverkas livförsäkringsavsättningen av antaganden om framtida förväntade driftskostnader.

Delningstal för inkomstpension

Delningstalen för inkomstpension används för omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning och är ett mått på den beräknade återstående medellivslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta om 1,6 procent (förskottsränta) som tillgodoräknas pensionen i förväg.

$$D_i = \frac{1}{12L_i} \sum_{k=i}^r \sum_{X=0}^{11} \left(L_k + (L_{k+1} - L_k) \frac{X}{12} \right) (1,016)^{-(k-i)} (1,016)^{\frac{-X}{12}}, \quad i = 61, 62, \dots, r \quad (\text{A.8.1})$$

- D_i delningstal för åldersgrupp i
 $k - i$ antal år som pensionär ($k = i, i + 1, i + 2$, etc.)
 X månader (0, 1, ..., 11)
 L_i antal kvarlevande personer i åldersgrupp i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik. Statistiken avser den femårsperiod som närmast föregick det år den försäkrade uppnådde 60 års ålder vid pensionsuttag före 65-årsåret respektive 64 års ålder vid senare pensionsuttag

För personer som tagit ut sin ålderspension före året de fyller 65 år sker en omräkning av utbetalt belopp vid årsskiftet det år de fyller 65 med anledning av omräknade delningstal. Omräkningen sker på grund av byte av statistikunderlag till den senaste livslängdsstatistik som är tillgänglig vid individens 65:e år. Den kontinuerliga ökningen av medellivslängden leder till att de omräknade delningstalen hittills blivit högre än de tidigare, vilket i sin tur innebär en sänkning av framtida månadsbelopp. Det resulterar i en marginell sänkning av inkomstpensionsskulden till pensionärer och är en delmängd av posten Ändring av utbetalade belopp i not 14 tabell C.

Efter 65 års ålder sker inte någon ytterligare omräkning av delningstalen. Den ökning av systemets pensionsskuld som de fasta delningstalen ger upphov till när medellivslängden ökar innebär en påfrestning på balanstalet.

Ett uttag av ålderspension innebär en överföring av pensionsskulden från aktiva till pensionerade. Själva omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning resulterar i en marginell förändring av pensionsskulden. Förändringen uppstår på grund av skillnaden mellan delningstalen och vad vi här kallar de ekonomiska delningstalen. För beskrivning av ekonomiska delningstal, se bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet, Pensionsskulden. De ekonomiska delningstalen används för att beräkna pensionsskulden till pensionerade.

Delningstal fastställs för varje ålder utan övre åldersgräns.

Fastställda delningstal för inkomstpension *

	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
1938	17,87	17,29	16,71	16,13	15,56	14,99	14,42	13,84	13,27	12,71
1939	17,94	17,36	16,78	16,19	15,62	15,04	14,47	13,89	13,32	12,76
1940	18,02	17,44	16,86	16,27	15,69	15,11	14,54	13,96	13,39	12,82
1941	18,14	17,56	16,98	16,39	15,81	15,23	14,65	14,08	13,50	12,94
1942	18,23	17,65	17,06	16,48	15,89	15,31	14,74	14,16	13,59	13,02
1943	18,33	17,75	17,16	16,58	15,99	15,41	14,84	14,26	13,68	13,11
1944	18,44	17,86	17,28	16,70	16,11	15,54	14,96	14,38	13,80	13,23
1945	18,55	17,96	17,38	16,80	16,22	15,64	15,07	14,48	13,91	13,33
1946	18,64	18,05	17,47	16,89	16,31	15,73	15,16	14,57	13,99	13,41
1947	18,73	18,15	17,56	16,98	16,40	15,83	15,24	14,66	14,07	13,49
1948	18,83	18,24	17,66	17,07	16,49	15,91	15,33	14,74	14,16	13,58
1949	18,89	18,31	17,72	17,13	16,55	15,97	15,38	14,79	14,21	13,63
1950	18,98	18,39	17,80	17,21	16,63	16,05	15,46	14,87	14,28	13,70
1951	19,06	18,48	17,89	17,30	16,71	16,13	15,54	14,95	14,37	13,78
1952	19,14	18,55	17,96	17,37	16,78	16,20	15,61	15,02	14,43	13,85
1953	19,20	18,62	18,03	17,44	16,85	16,26	15,68	15,09	14,50	13,91
1954	19,28	18,69	18,11	17,52	16,93	16,34	15,76	15,17	14,58	13,99
1955	19,34	18,75	18,16	17,58	16,99	16,40	15,81	15,22	14,63	14,04

* Delningstal fastställs årligen för alla åldrar, men i tabellen redovisas endast upp till 70 år.

Delningstal för premiepension

För att beräkna den årliga premiepensionen divideras värdet på premiepensionskontot med ett delningstal för premiepension. Till skillnad från inkomstpensionen bygger premiepensionens delningstal på prognostiserade framtida livslängder. Delningstal fastställs för varje ålder utan övre åldersgräns.

$$D_x = \int_0^{\infty} e^{-\delta t} \frac{l(x+t)}{l(x)} dt \quad (\text{A.9.1})$$

$$\delta = \ln(1+r) - \epsilon \quad (\text{A.9.2})$$

$$l(x) = e^{-\int_0^x (1-s)\mu(t) dt} \quad (\text{A.9.3})$$

$$\mu(x) = \begin{cases} a + be^{cx} & \text{då } x \leq 100 \\ \mu(100) + (x-100) \cdot 0.01 & \text{då } x > 100 \end{cases} \quad (\text{A.9.4})$$

D_x	delningstal
x	exakt ålder vid beräkningstidpunkten
r	räntefot
ϵ	ränteintensiteten för driftskostnaderna
s	dödlighetsbelastning

Delningstalen beräknas i kontinuerlig tid och med exakt ålder vid beräkningen men överensstämmer i princip med formeln för delningstalet för inkomstpensionen.² Överlevnadsfunktionen, $l(x)$, kan sägas motsvara de tal L som används vid beräkning av inkomstpensionen. Dödlighetsfunktionen, $\mu(x)$, är den så kallade Makehams formel som används för att beräkna den ettåriga dödsrisken. Värdena på a, b och c motsvarar SCB:s prognos för återstående livslängder åren 2015–2110 för individer födda 1938, 1945 eller 1955.

Så kallad kohortdödlighet används, vilket innebär att årskull 1938 används för individer födda på 1930-talet eller tidigare, årskull 1945 används för individer födda på 1940-talet och årskull 1955 används för individer födda på 1950-talet eller senare. För $x > 100$ ansluter $\mu(x)$ till en rät linje med lutning 0,01. Under 2016 infördes en belastning s på dödlighetsintensiteten efter en analys av hur premiepensionens dödlighet skiljde sig från SCB:s.

Aktuella värden för belopp att utbetala i fond och trad

Kohort	a	b	c	s
1930-tal	0,00005	0,00000198	0,1239	0,1
1940-tal	0,00460	0,00000053	0,1373	0,1
1950-tal	0,00470	0,00000019	0,1476	0,1

Vid beräkning av pensionsbelopp som betalas ut används SCB:s huvudalternativ för dödlighet med ovan nämnda sänkning på 10 procent.

Vid beräkning av belopp att utbetala kallas ränteantagandet för förskottsränta, ränteintensiteten δ baseras på räntefoten 1,75 procent för såväl fondförsäkring som för traditionell försäkring, minskad med ränteintensiteten för driftkostnader på 0,1 procent vilket motsvarar $\delta = 0,016349$.

Vid beräkning av delningstal för att ta fram det garanterade beloppet i den traditionella försäkringen används SCB:s alternativ med låg dödlighet sänkt med ytterligare 10 procent, en räntefot som är -1,0 procent och en ränteintensitet för driftkostnader på 0,1 procent.

För traditionell försäkring består den försäkringstekniska avsättningen, FTA ("pensionsskulden"), av livförsäkringsavsättningen, oreglerade skador och övriga försäkringstekniska avsättningar. Livförsäkringsavsättningen bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om diskonteringsränta, dödlighet och driftskostnader. Sedan den första maj 2017, då en ny lag som reglerar Pensionsmyndighetens premiepensionsverksamhet trädde i kraft, ges diskonteringsräntan av en räntekurva som är medelvärdet av räntekurvan för statsobligationer och bostadsobligationer. Dödlighetsantagandet är olika för män och kvinnor men i övrigt framtaget som för belopp att utbetala, kohortbaserat på SCB:s prognos med ett avdrag på 10 procent. Driftskostnaderna antas vara 0,07 procent av kapitalet.

Oreglerade skador är de pensionsutbetalningar som ej kunnat verkställas. Övriga försäkringstekniska avsättningar utgörs av minskningsmedel från överföring av pensionsrätt mellan makar som ännu inte fördelats. Dessa två poster är väldigt små jämfört med livförsäkringsavsättningen.

²Formeln avser utan efterlevandeskydd.

Delningstal för årligt belopp, fondförsäkring och traditionell försäkring

	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
Utan efterlevandeskydd										
	20,91	20,37	19,82	19,26	18,69	18,12	17,54	16,29	15,71	15,13
Med efterlevandeskydd										
Medförsäkrad 55 år	26,30	26,12	25,95	25,80	25,65	25,51	25,38	25,17	25,06	24,97
Medförsäkrad 60 år	24,69	24,44	24,19	23,96	23,75	23,55	23,36	23,04	22,89	22,75
Medförsäkrad 65 år	23,39	23,05	22,72	22,40	22,10	21,81	21,53	21,06	20,83	20,63
Medförsäkrad 70 år	22,31	21,88	21,45	21,04	20,63	20,23	19,84	19,12	18,79	18,47

Delningstal för garanterat årligt belopp (traditionell försäkring)

	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
Utan efterlevandeskydd										
	27,64	26,82	25,99	25,17	24,34	23,51	22,69	20,25	19,46	18,68
Med efterlevandeskydd										
Medförsäkrad 55 år	36,66	36,34	36,04	35,76	35,50	35,26	35,03	34,53	34,36	34,20
Medförsäkrad 60 år	33,86	33,42	33,02	32,63	32,27	31,94	31,63	30,95	30,72	30,51
Medförsäkrad 65 år	31,69	31,12	30,58	30,07	29,58	29,13	28,70	27,73	27,41	27,11
Medförsäkrad 70 år	29,80	29,10	28,42	27,75	27,11	26,48	25,88	24,41	23,92	23,45

Värdeförändring, premiepension

I kapitel 6 Pensionssystemets värdeförändringar används två olika mått för att beräkna värdeförändring inom premiepensionssystemet. Dessa mått är tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Nedan beskrivs dessa mått kortfattat.

Kapitalviktad avkastning

Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till kapitalflödet på kontot genom att väga samman avkastningen med det kapital som finns på kontot under motsvarande period. Det innebär att avkastningen under perioder där det förvaltade kapitalet varit stort väger tyngre i beräkningen än avkastningen under perioder då kapitalet varit litet. De kassaflöden som i huvudsak ingår i beräkningen är inbetalade pensionsrätter och pensionsutbetalningar. Räntan på de preliminära pensionsrätterna, avkastningen på fonderna i portföljen, administrationsavgiften till Pensionsmyndigheten, förvaltningsavgiften till fondbolagen, rabatten på förvaltningsavgiften och arvsvinster räknas inte som kassaflöden utan påverkar direkt avkastningen.

När den kapitalviktade avkastningen beräknas söks den så kallade internräntan. Internräntan är den diskonteringsränta som resulterar i att nuvärdet av alla kassaflöden, inklusive portföljens utgående värde med omvänt tecken, blir lika med noll.

Kapitalviktad avkastning (kallas även internränta eller IRR Internal Rate of Return) beräknas genom att lösa ekvationen

$$\sum_{t=0}^T \frac{C_t}{(1+r)^{\frac{t}{365}}} = 0 \quad (\text{A.10.1})$$

r internräntan under perioden uttryckt i årstakt
 t antalet dagar sedan starttidpunkten
 T sluttidpunkten
 C_t transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t
 C_T slutvärdet, det vill säga kontovärdet per dagen värderingen görs

Ekvationen kräver att slutvärdet är negativt så ett värde av X kr ger en transaktion på $-X$ kr. C_T är alltså alltid ≤ 0 .

För att beräkna internräntan krävs alltså kännedom om utgående portföljvärde (marknadsvärde), alla kassaflöden till och från portföljen, samt tidpunkten för dessa kassaflöden. Internräntan kan sägas ta fram den "bankkontoränta" som, givet insättningar och uttag, resulterat i aktuellt slutvärde.

Ovanstående formel för internräntan är den som normalt används i finansiella sammanhang. Den kan även skrivas på följande sätt, som stämmer med hur förräntningen på ett bankkonto sker i verkligheten:

$$\sum_{t=0}^{T-1} C_t \cdot (1+r)^{\frac{T-t}{365}} = C_T \quad (\text{A.10.2})$$

Här förräntas varje insättning C_t från insättningstidpunkten t till slutdatum T . C_T är större än eller lika med noll och är behållningen vid beräkningstillfället.

Tidsviktad avkastning

Tidsviktad avkastning rensar bort effekterna av in- och utflöden av kapital, det vill säga om det har kommit in nya pensionsrätter eller om det har betalats ut pensioner så inverkar det inte på den framräknade avkastningen. Den tidsviktade avkastningen mäter alltså avkastningen för en insatt krona under en viss tidsperiod. När tidsviktad avkastning beräknas för en period vägs avkastningen för delperioderna samman med lika vikter. En delperiod utgörs av tiden mellan två kassaflöden. Ekvationen nedan beskriver den tidsvägda avkastningen.

$$R_t = \left(\prod_{t=0}^T \frac{MV_{t+1}}{MV_t + C_t} \right) - 1 \quad (\text{A.10.3})$$

R_t avkastningen under perioden
 t antalet dagar sedan starttidpunkten
 T sluttidpunkten
 MV_t marknadsvärdet vid tidpunkten t
 C_t transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t

Tidsviktad avkastning kan användas för rättvisande jämförelser av avkastningen mellan fonder där fondförvaltare inte kan avsätta mer kapital vid goda avkastningsförhållanden eller omvänt. Måttet kan även användas för att jämföra med relevanta marknadsindex eller med andra förvaltares avkastning. I premiepensionssystemet kan inte pensionsspararen fritt bestämma in- eller utflödet

av kapital till premiepensionskontot. Däremot avgör spararen om och när de placerade pensionsmedlen ska föras över till en annan fond. Fondbolagen har inget inflytande över kapitalflödet i fonden.

Värdeutvecklingsmått för systemet

Hur går det för fonderna?

- Tidsviktad avkastning (premi pensionsindex)

Hur går det för spararna?

- Kapitalviktad avkastning
-

Värdeutvecklingsmått för spararna

Hur går det för *mina* fonder?

- Tidsviktad avkastning per fond
- Tidsviktad avkastning för fondportföljen

Hur går det för *mitt* konto/*min* pension?

- Kapitalviktad avkastning
-

Bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet

Utdrag ur förordningen (2002:780) om beräkning av balanstal¹

Enligt 58 kap. 14 § socialförsäkringsbalken (2010:110) ska balanstal årligen beräknas². Pensionsmyndigheten ska enligt förordning (2002:780) beräkna balanstalet som regeringen sedan fastställer. Balanstalet beräknas enligt följande:

Balanstalet, BT

$$BT_t = \frac{AT_{t-2} + BF_{t-2}}{S_{t-2}} \quad (\text{B.1.1})$$

$$AT_t = A_t \cdot OT_{t-1} \quad (\text{B.1.2})$$

t	kalenderår om variabeln avser flöden, utgången av kalenderåret om variabeln avser stockar
AT_t	avgiftstillgång år t
BF_t	buffertfond, det samlade marknadsvärdet av tillgångarna hos Första-Fjärde och Sjätte AP-fonden år t . Med marknadsvärde avses det värde som, enligt 6 kap. 3 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder och 4 kap. 2 § lagen (2000:193) om Sjätte AP-fonden, ska upptas i fondernas årsredovisningar
S_t	pensionskulden år t
A_t	avgiftsinkomst till fördelningssystemet år t
OT_t	omsättningstid år t

Dämpade balanstalet, BT^*

Det dämpade balanstalet för ett år utgörs av summan av talet 1 och det tal som motsvarar en tredjedel av differensen mellan balanstalet som har fastställts för samma år och talet 1. Det dämpade balanstalet ska avrundas till fyra decimaler.

$$BT^* = \frac{BT - 1}{3} + 1 \quad (\text{B.2.1})$$

¹Vissa redigeringar har gjorts för att förenkla framställningen.

²Nya regler trädde ikraft den första januari 2016, förändringarna påverkade skuld- samt tillgångsberäkningarna och de nya bestämmelserna i 58 kap. socialförsäkringsbalken (2010:110) tillämpades första gången vid beräkning av balanstal och dämpat balanstal för år 2017. För mer detaljer kring övergången se Orange rapport 2015.

Omsättningstiden, OT

$$OT_t = U\dot{A}_t - I\dot{A}_t \quad (\text{B.3.1})$$

Intjänandeåldern, $I\dot{A}$

$$I\dot{A}_t = \frac{\sum_{i=16}^{R_{intj,t}} \overline{PR}_{i,t} \cdot L_{i,t} \cdot (i + 0,5)}{\sum_{i=16}^{R_{intj,t}} \overline{PR}_{i,t} \cdot L_{i,t}} \quad (\text{B.4.1})$$

$$\overline{PR}_{i,t} = \frac{\frac{PR_{i,t}}{N_{i,t}} + \frac{PR_{i+1,t}}{N_{i+1,t}}}{2}, \quad i = 16, 17, \dots, R_{intj,t} - 1 \quad (\text{B.4.2})$$

$$\overline{PR}_{R_{intj,t}} = \frac{PR_{R_{intj,t}}}{N_{R_{intj,t}}} \quad (\text{B.4.3})$$

$$L_{i,t} = L_{i-1,t} \cdot h_{i,t}, \quad i = 17, 18, \dots, R_{intj,t} \text{ där } L_{16,t} = 1 \quad (\text{B.4.4})$$

$$h_{i,t} = \frac{N_{i,t}}{N_{i-1,t-1}}, \quad i = 17, 18, \dots, R_{intj,t} \quad (\text{B.4.5})$$

- i ålder vid utgången av ett kalenderår, åldersgrupp
 $R_{intj,t}$ den äldsta åldersgrupp som har tjänat in pensionsrätt för inkomstpension år t
 $PR_{i,t}$ summan av 16 procent av pensionsgrundande inkomster beräknade enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken och 16 procent av pensionsgrundande belopp beräknade enligt 60 kap. samma balk intjänandeår t för åldersgruppen i
 $N_{i,t}$ antalet individer i åldersgruppen i som någon gång fram till och med intjänandeår t tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp och som inte har registrerats som avlidna
 $L_{i,t}$ andel personer i åldersgrupp i år t
 $h_{i,t}$ utveckling av andel personer i åldersgrupp i år t

Andelen av pensionsskulden som avser pensionerade R_i^*

R_i^* anger hur stor andel av pensionsskulden i åldersgruppen i som avser pensionerade och ingår i beräkningen för utbetalningsåldern $U\dot{A}$.

$$R_i^* = \frac{SP_{i,t}^*}{SP_{i,t}^* + PB_{i,t}^*} \quad (\text{B.5.1})$$

$SP_{i,t}^*$ pensionsskuld år t för åldersgrupp i till pensionerade i fördelningssystemet avseende pensioner som utbetalas

$PB_{i,t}^*$ summan av pensionsbehållningar utan hänsyn till förändringen i inkomstindex mellan år t och $t + 1$

Utbetalningsåldern, $U\dot{A}$

$$U\dot{A}_t = \frac{\sum_{i=61}^{R_{utb,t}} 1,016^{-(i-61+0,5)} \cdot L_{i,t}^* \cdot (i + 0,5) \cdot R_i^*}{\sum_{i=61}^{R_{utb,t}} 1,016^{-(i-61+0,5)} \cdot L_{i,t}^* \cdot R_i^*} \quad (\text{B.6.1})$$

$$L_{i,t}^* = L_{i-1,t}^* \cdot he_{i,t} \quad \text{där } L_{60,t}^* = 1 \quad (\text{B.6.2})$$

$$he_{i,t} = \frac{U_{i,t}}{U_{i,t} + Ud_{i,t} + 2 \cdot Ud_{i,t}^*}, \quad i = 61, 62, \dots, R_{utb,t} \quad (\text{B.6.3})$$

$R_{utb,t}$ den äldsta åldersgrupp som uppburit pension år t

$L_{i,t}^*$ andel kvarstående utbetalningar till åldersgrupp i år t

R_i^* andelen av pensionsskulden i åldersgrupp i som avser pensionerade

$he_{i,t}$ pensionsutbetalningarnas utveckling på grund av dödsfall år t , åldersgrupp i

$U_{i,t}$ summan av pensionsutbetalningar i december år t till åldersgruppen i

$Ud_{i,t}$ summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i som fick pension utbetald i december år $t - 1$ men inte i december år t^3

$Ud_{i,t}^*$ summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i som fick sin pension beviljad under år t men som inte fick pension utbetald i december år t^4

³Från och med år 2016 ingår enbart utbetalningar som upphört på grund av dödsfall. Tidigare år ingick även utbetalningar som upphört till följd av återtag av pension. Risktiden har ändrats till ett helt år, tidigare ingick endast utbetalningar till individer som haft åtminstone en utbetalning år t (i praktiken krävdes tidigare utbetalning i december år $t - 1$ och januari år t för ingå i variabeln)

⁴Från och med år 2016 ingår enbart utbetalningar som upphört på grund av dödsfall. Tidigare år ingick även utbetalningar som upphört till följd av återtag av pension.

Pensionsskulden, S

$$S_t = SA_t + SP_t \quad (\text{B.7.1})$$

$$SA_t = PB_t^* + IPR_t + TP_t \quad (\text{B.7.2})$$

$$PB_t^* = \frac{PB_t}{\frac{I_{t+1}}{I_t}} \quad (\text{B.7.3})$$

$$SP_t = BT_{t+1}^* \cdot \sum_{i=61}^{R_{utb,t}} U_{i,t} \cdot 12 \cdot \left(\frac{De_{i,t} + De_{i,t-1} + De_{i,t-2}}{3} \right) \quad (\text{B.7.4})$$

$$De_{i,t} = \frac{\sum_{j=i}^{R_{utb,t}} \frac{1}{2} \cdot (L_{j,t}^* + L_{j+1,t}^*) \cdot 1,016^{i-j-1}}{L_{i,t}^*}, \quad i = 61, 62, \dots, R_{utb,t} \text{ där } L_{R_{utb,t}+1}^* = 0 \quad (\text{B.7.5})$$

SA_t	pensionsskuld år t avseende pensionsåtagande som inte börjat utbetalas (pensionsskulden till förvärvsaktiva)
SP_t	pensionsskuld år t till pensionerade i fördelningssystemet avseende pensioner som utbetalas
PB_t^*	summan av pensionsbehållningar utan hänsyn till förändringen i inkomstindex mellan år t och $t + 1$
IPR_t	skattat värde av pensionsrätter intjänade år t för inkomstpension enligt 61 kap. 5–10 §§ socialförsäkringsbalken, beräknat med hänsyn till 62 kap. 5 § andra stycket samma balk
TP_t	skattat värde för tilläggs pension år t till personer som inte börjat att lyfta sin tilläggs pension
PB_t	summan av pensionsbehållningar år t enligt 62 kap. 2, 5 och 7 §§ socialförsäkringsbalken
I_t	inkomstindex år t enligt 58 kap. 11 § socialförsäkringsbalken
BT_t^*	dämpat balanstal, beräknat enligt 58 kap. 20 a § socialförsäkringsbalken, om balansindex fastställts för samma år ⁵
$De_{i,t}$	ekonomiskt delningstal för åldersgrupp i år t

⁵När balansindex inte fastställts sätts här $BT_t^* = 1$.

Bilaga C Ordlista

administrationsavgift*

avgift för att täcka kostnader för förvaltning och drift (se bilaga A).

allmän pension

pension enligt lag. Den allmänna pensionen regleras i socialförsäkringsbalken och består huvudsakligen av inkomstpension, tilläggspension, premiepension och garantipension.

allmän pensionsavgift

pensionsavgift som den enskilde betalar själv via inkomstskatten. Den motsvarar 7 procent av inkomsten upp till avgiftstaket.

AP-fonderna

juridiskt och administrativt består fördelningssystemets buffertfond av fem olika fonder: Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte Allmänna Pensionsfonden. Pensionsavgifterna tillfaller Första- och Fjärde AP-fonderna i lika delar och de betalar pensionsutgifter i lika delar. Den Sjätte AP-fonden tilldelas inte några avgiftsinkomster och betalar inte pensioner. Ur fördelningssystemets perspektiv kan, i vissa avseenden, de fem buffertfonderna betraktas som en enda.

arvsvinst*

pensionsbehållning eller försäkringskapital från en avliden försäkrad som tillfaller överlevande i försäkringskollektivet. Inom den allmänna pensionen avses inkomstpensionsbehållningen och premiepensionskapitalet som ärvs av övriga sparare (se bilaga A).

ATP

se tilläggspension.

avgiftsbestämt pensionssystem

pensionssystem där pensionsrätten i kronor tillgodoräknas med samma belopp som den pensionsavgift som betalats av eller för individen. I ett avgiftsbestämt pensionssystem bärs den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, av den försäkrade. Detta innebär att pensionens värde inte är garanterat utan kan variera.

avgiftsinkomst

summan av de pensionsavgifter som betalas till fördelningssystemet under ett år.

avgiftstak

högsta inkomst som utgör underlag för allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift. Det motsvarar 8,07 inkomstbasbelopp.

---

*Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

avgiftstillgång

värdet av avgiftsflödet till inkomstpensionen. Beräknas genom att multiplicera avgiftsinkomsten med omsättningstiden.

avgiftsunderlag

de inkomster och belopp som pensionsavgift ska betalas för. Huvudsakligen förvärvsinkomster, men också ersättningar från socialförsäkringen som exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning samt pensionsgrundande belopp.

avkastning

inkomst som är resultatet av en investering. För aktier kan avkastningen bestå av utdelning och kursförändring. Här används begreppet för den direktavkastning och värdeförändring som buffertfonden samt premiepensionsfonderna erhåller.

balansering

metod för att återställa den finansiella balansen i systemet för inkomst- och tilläggspension inom den allmänna pensionen. Balanseringen aktiveras om balanstalet faller under 1,0000, det vill säga när systemets pensionskuld är större än systemets tillgångar och avslutas när balansindex når samma nivå som inkomstindex.

balansindex*

ersätter inkomstindex under en balanseringsperiod. När balanseringen är aktiv indexeras pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i balansindex i stället för inkomstindex (se bilaga A).

balanstal

tal som uttrycker förhållandet mellan tillgångar och pensionskuld i systemet för inkomstpension och tilläggspension (se bilaga B).

buffertfond

hanterar periodiska skillnader mellan pensionsavgifter och pensionsutgifter i ett fördelnings-system. En buffertfonds främsta syfte är att stabilisera pensionsutbetalningarna och/eller pensionsavgiften i förhållande till ekonomiska och demografiska variationer. Buffertfonden i den allmänna pensionen består av fem olika fonder: Första–Fjärde och Sjätte AP-fonderna.

delningstal*

tal som används för att beräkna pensionsbelopp i en premiebestämd pensionsförsäkring. Delningstalet speglar den beräknade återstående livslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta som tillgodoräknas pensionen (se bilaga A). Ekonomiska delningstal används vid beräkning av pensionskulden (se bilaga B).

dämpat balanstal

det dämpade balanstalet för ett år utgörs av summan av talet 1 och det tal som motsvarar en tredjedel av differensen mellan balanstalet som har fastställts för samma år och talet 1. Det dämpade balanstalet ska avrundas till fyra decimaler.

fond

juridisk enhet som förvaltas av ett fondbolag. Fondbolaget investerar i värdepapper som en investerare kan köpa andelar i.

*Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

fonderat system

pensionssystem där inbetalda pensionsavgifter eller premier fonderas och sparas separat för varje enskild person eller ett kollektiv. Premiepensionssystemet är ett exempel på ett fonderat system.

fondförsäkring

försäkring där kapitalet är placerat i fonder som är valbara hos försäkringsföretaget. Den försäkrade bestämmer själv inriktningen på sitt sparande genom val av fonder och står själv för risken för kapitalets utveckling.

fondstyrka

buffertfondens storlek i kronor vid utgången av ett år dividerad med samma års pensionsutbetalningar. Ett mått på buffertfondens storlek i förhållande till betalningsströmmen.

fondtillgång

värdet av tillgångarna vid utgången av fastställelseåret.

följsamhetsindexering

årlig omräkning av inkomstpension och tilläggspension utifrån förändring i inkomstindex. Förändringen i index reduceras med den ränta om 1,6 procent som tillgodoräknats i delningstalet. Observera att det inte finns något följsamhetsindex, utan endast följsamhetsindexering. Om inkomstindex för år t betecknas med I_t beräknas följsamhetsindexeringen enligt:

$$\text{Följsamhetsindexering (vid årsskiftet } (t-1) \rightarrow t) = \frac{I_t/I_{t-1}}{1,016}$$

Under en balanseringsperiod ersätts inkomstindex av balansindex.

fördelningssystem

pensionssystem där inbetalda pensionsavgifter eller premier under ett visst år används för att finansiera samma års utbetalningar. I ett fördelningssystem med buffertfond används eventuella överskott till att finansiera andra års underskott.

förmånsbestämt pensionssystem

pensionssystem där pensionen i förväg är bestämd till ett visst belopp eller en viss andel av till exempel slutlön eller genomsnittslön under ett visst antal år. I ett förmånsbestämt pensionssystem bärs den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, av försäkringsgivaren. I ett nationellt pensionssystem är försäkringsgivaren lika med skattebetalarna, vilket innebär att avgiften/skatten till systemet kan komma att variera.

förräntning

här används ordet synonymt med indexering.

försäkringstekniska avsättningar

medel som ska garantera försäkringsgivarens åtaganden i traditionell försäkring.

garantipension

del av den allmänna pensionen som betalas ut till den som har låg eller ingen inkomstpension och eller tilläggspension.

garantiregel/garantitillägg

belopp som används för att höja tilläggspensionen för dem som är födda 1938–1953, så att de inte får lägre pension än vad de har tjänat in i ATP-systemet till och med 1994.

indexering*

omräkningen av pensionsbehållningar med förändringen i inkomstindex, eller balansindex, respektive omräkningen av pensioner genom följsamhetsindexering.

inkomstbasbelopp*

basbelopp som räknas om varje år med förändringen i inkomstindex. Inkomstbasbeloppet används främst för att beräkna avgifts- och intjänandetaket.

inkomstgrundad ålderspension

inkomst- och tilläggspension samt premiepension.

inkomstindex*

tal som mäter genomsnittlig inkomstutveckling i samhället för varje år. Förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomst utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift (se bilaga A).

inkomstpension

den del av den allmänna pensionen där avgiften, 16 procent av pensionsunderlaget, betalas till ett fördelningssystem.

internränta

se kapitalviktad avkastning.

intjänandetak*

högsta inkomst, efter avdrag för allmän pensionsavgift, som ger pensionsrätt. Det motsvarar 7,5 inkomstbasbelopp.

intjänandeålder

anger den genomsnittliga förväntade kapitalviktade åldern för intjänad pensionsrätt.

kapitalviktad avkastning

kapitalviktad avkastning går också under namnet internränta. Inom premiepensionen används måttet för att utvärdera enskilda konton, men även för systemet i sin helhet. Hänsyn tas till tidpunkten och storleken på alla inbetalda pensionsrätter och utbetalda pensioner samt till behållningen i slutet av perioden. Den kapitalviktade avkastningen svarar mot den genomsnittliga årsräntan under perioden och kan till exempel jämföras med en bankränta. I Pensionsmyndighetens beräkning av den kapitalviktade avkastningen för premiepensionen räknas förutom fondernas värdeförändring även arvsvinster, rabatter och förvaltningsavgifter som avkastning. För mer detaljerad information se bilaga A.

omsättningstid

speglar den förväntade tiden från det att pensionsrätt tjänas in till det att den betalas ut som inkomstpension. Omsättningstiden beräknas som differensen av utbetalningsålder och intjänandeålder. Omsättningstiden används för att värdera avgiftsflödet. Den bestäms av reglerna

---

*Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

för intjänande och utbetalning av pension och av varje åldersgrupps förvärvs- och dödlighetsmönster.

pensionsavgift

avgift till den allmänna pensionen, se allmän pensionsavgift, ålderspensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift.

pensionsbehållning

värdet av intjänade pensionsrätter inom den allmänna pensionen vid en viss tidpunkt. Pensionsbehållning för inkomstpension utgör, efter avdrag för administrationsavgifter, summan av pensionsrätterna för varje år, uppräknad med fördelade arvvinster och omräknad med förändringen av inkomstindex eller balansindex.

pensionsgrundande belopp (PGB)

underlag för pensionsrätt i den allmänna pensionen som bygger på fiktiv inkomst för år med småbarn, studier, plikttjänst, sjuk- eller aktivitetsersättning.

pensionsgrundande inkomst (PGI)

inkomst som utgör underlag för beräkning av pensionsrätt inom den allmänna pensionen. I princip årsinkomsten (förvärvsinkomst, sjukpenning, föräldrapenning, arbetslöshetsersättning med mera) minskad med den allmänna pensionsavgiften. För att vara pensionsgrundande måste årsinkomsten från och med 2003 överstiga 42,3 procent av ett prisbasbelopp.

pensionsnivå

här, genomsnittlig pension i förhållande till genomsnittlig pensionsgrundande inkomst för personer 16–64 år.

pensionspoäng

poäng inom allmän pension för personer födda 1938–1953 som beräknas årligen utifrån den pensionsgrundande inkomsten och som används vid beräkning av tilläggspension. Poängen beräknas enligt:

$$\text{Pensionspoäng} = \frac{\text{PGI} - \text{HPBB}}{\text{HPBB}}$$

PGI pensionsgrundande inkomst

HPBB det förhöjda prisbasbeloppet

pensionsrätt

belopp som varje år sätts av till inkomstpension samt premiepension. Pensionsrätten är 18,5 procent av pensionsunderlaget, lika stor som den sammanlagda pensionsavgiften som tillfaller pensionssystemet. Pensionsrätten för inkomstpension är 16 procent och pensionsrätten för premiepension 2,5 procent av pensionsunderlaget för personer födda 1954 eller senare.

pensionsskuld

här, pensionsåtagandet vid utgången av varje år. Pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende inkomstpension beräknas som summan av alla individers pensionsbehållningar. Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera pensionsbeloppet för varje årskull med årskullens ekonomiska delningstal. Fram till år 2018 tillkommer också en beräkning av pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende tilläggspension. Pensionsskulden för premiepension beräknas för fondförsäkring som det samlade värdet av alla fondandelar. Pensions-

skulden för traditionell försäkring beräknas som varje garanterat belopp multiplicerat med ett delningstal.

pensionsunderlag

summan av pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp, dock högst 7,5 inkomstbasbelopp per år.

potentiell BNP

Den nivå på bruttonationalprodukt (BNP) som skulle uppstå i avsaknad av konjunkturella variationer och som på lång sikt är förenlig med en stabil inflation. Potentiell BNP kan inte observeras i data utan är ett resultat av en bedömning. Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP, det så kallade BNP-gapet, anger vilken konjunkturfas ekonomin befinner sig i. Om gapet är positivt befinner sig ekonomin i högkonjunktur och om det är negativt i lågkonjunktur.

premiepension

del av den allmänna pensionen där avgiften, som är 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i fonder.

prisbasbelopp*

ett belopp som i den allmänna pensionen bland annat används för att beräkna garantipension. Prisbasbeloppet räknas varje år om med förändringen i konsumentprisindex (juni månad). Det finns även ett förhöjt prisbasbelopp. Det används för att beräkna pensionspoäng och följer också förändringen i konsumentprisindex.

resursutnyttjande

anger i vilken utsträckning ekonomins produktiva resurser — arbetskraft och kapital — används. Vid fullt resursutnyttjande är konjunkturen i balans.

statlig ålderspensionsavgift

pensionsavgift som betalas av staten. Avgiften är 10,21 procent på pensionsgrundande socialförsäkringsersättningar, utom sjuk- och aktivitetsersättning. För sjuk- och aktivitetsersättning och så kallade pensionsgrundande belopp är avgiften 18,5 procent.

tidsviktad avkastning

tidsviktad avkastningen används för att beskriva en fonds eller ett index värdeförändring. Måttet visar avkastningen på en insättning som gjorts i början av perioden. Hänsyn tas inte till om ytterligare insättningar eller uttag gjorts under perioden. För mer detaljerad information se bilaga A.

tilläggs pension

del av den allmänna pensionen som beräknas enligt ATP-systemet. Tilläggs pensionen motsvarar tidigare ATP plus folkpension och utbetalas till personer födda före 1938. För personer födda 1938–1953 betalas ett visst antal tjugondelar av den inkomstgrundade pensionen ut i form av tilläggs pension och resterande antal tjugondelar i form av inkomstpension och premiepension. Antalet tjugondelar bestäms av födelseåret. ATP-systemet var ett förmånsbestämt pensionssystem. Tilläggs pensionens ATP-del motsvarar 60 procent av genomsnittet av de 15 högsta pensionspoängen och folkpensionsdelen motsvarar 96 procent av ett prisbasbelopp för ogifta och 78,5 procent för gifta pensionärer. Det krävs 30 inkomstår för oavkortad pension.

*Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

traditionell försäkring

försäkring där försäkringsföretaget bestämmer hur försäkringskapitalet ska placeras och som ger någon form av garanti för utbetalningar och möjlighet att få del av eventuellt överskott.

utbetalningsålder

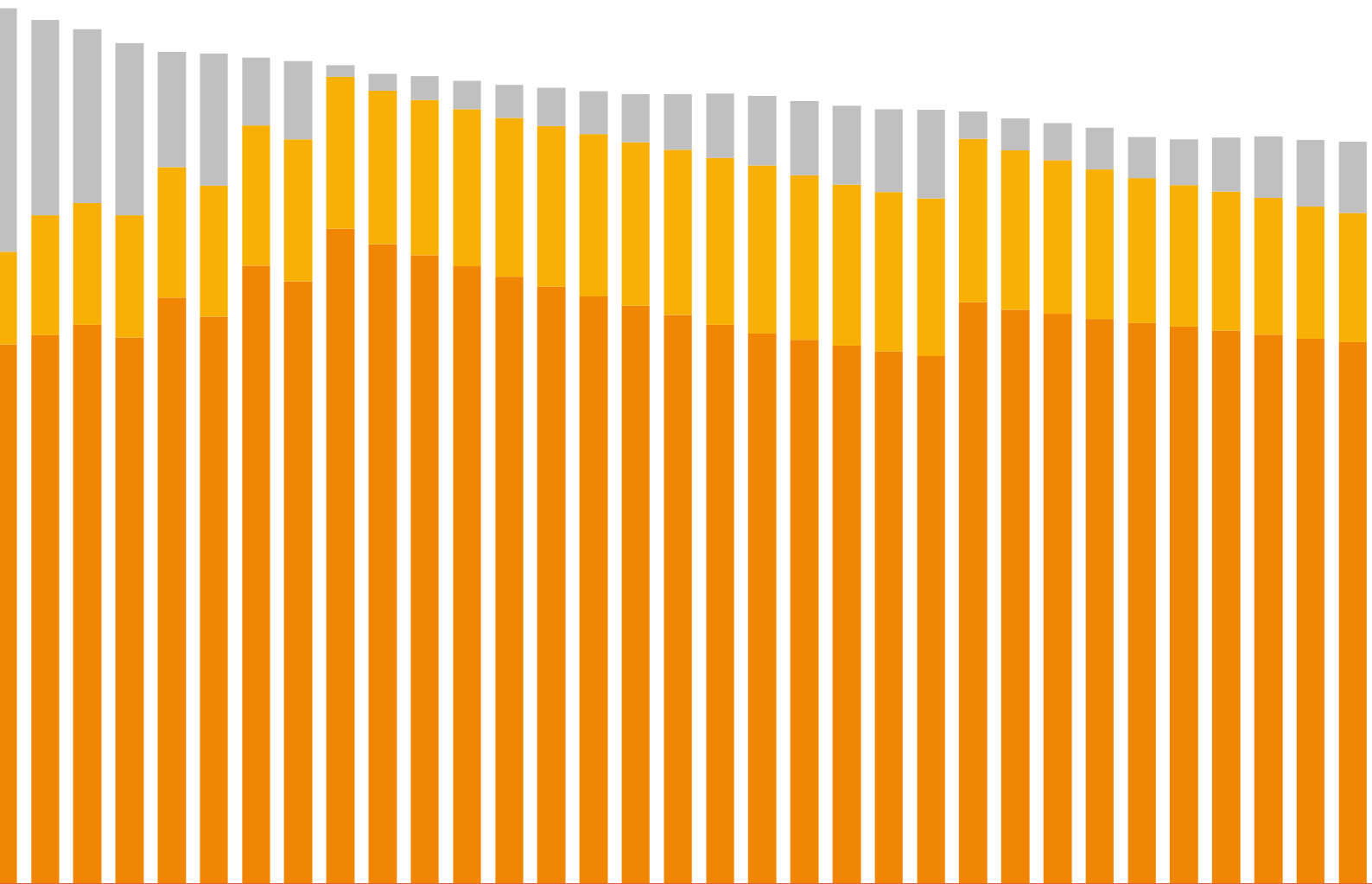
anger den genomsnittliga kapitalviktade åldern för utbetald pension.

ålderspensionsavgift

betalas av arbetsgivaren via arbetsgivaravgiften och av egenföretagare via egenavgiften. Ålderspensionsavgiften är 10,21 procent. Den tas ut på hela inkomsten, men den del av avgiften som belöper på inkomstdelar över avgiftstaket tillfaller inte pensionssystemet utan staten.

www.pensionsmyndigheten.se

